

SEANCE DU MARDI 26 MARS 1991
VERGADERING VAN DINSDAG 26 MAART 1991ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 1802.

MESSAGES:

Page 1802.

Chambre des représentants.

COMMUNICATIONS:

Page 1802.

1. Cour d'arbitrage.

2. Commissariat général aux réfugiés et aux apatrides.

PROJETS ET PROPOSITIONS DE LOI (Discussion):

Projet de loi instaurant un congé pour raisons impérieuses.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Boël, Pataer, M. Van den Brande, ministre de l'Emploi et du Travail, p. 1803.

Discussion et vote des articles, p. 1805.

Projet de loi modifiant la loi du 1er avril 1969 instituant un revenu garanti aux personnes âgées.Discussion générale. — *Orateur*: Mme Maximus, rapporteur, p. 1806.

Discussion et vote des articles, p. 1806.

Projet de loi généralisant l'enquête d'office pour l'octroi du revenu garanti aux personnes âgées.

Discussion générale. — *Orateur*: Mme Maximus, rapporteur, p. 1807.

Discussion et vote des articles, p. 1807.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1990-1991
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1990-1991

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 1802.

BOODSCHAPPEN:

Bladzijde 1802.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

MEDEDELINGEN:

Bladzijde 1802.

1. Arbitragehof.

2. Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen.

ONTWERPEN EN VOORSTELLEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende invoering van een verlof om dwingende redenen.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Boël, Pataer, de heer Van den Brande, minister van Tewerkstelling en Arbeid, blz. 1803.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1805.

Ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Algemene beraadslaging. — *Spreker*: mevrouw Maximus, rapporteur, blz. 1806.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1806.

Ontwerp van wet tot veralgemening van het onderzoek van ambtswege voor de toekenning van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Algemene beraadslaging. — *Spreker*: mevrouw Maximus, rapporteur, blz. 1807.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1807.

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire, en ce qui concerne le statut des huissiers de justice.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Erdman, rapporteur, Barzin, Suykerbuyk, M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes, p. 1808.

Discussion et vote des articles, p. 1812.

Projet de loi modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats.

Projet de loi instituant la Commission nationale de la magistrature.

Proposition de loi modifiant les articles 187, 189, 190, 191, 192, 193 et 194 du Code judiciaire relatifs aux conditions de nomination des magistrats.

Proposition de loi abrogeant l'article 195 du Code judiciaire.

Proposition de loi relative à la création d'un Centre national de la magistrature et à la nomination des magistrats.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Erdman, rapporteur, Henrion, Lallemand, Arts, M. le Président, MM. Pataer, Cerexhe, Mme Herman-Michielsens, M. Luyten, p. 1817.

BIENVENUE A UNE DELEGATION DU PARLEMENT FRANÇAIS:

Orateur: M. le Président, p. 1805.

COMMUNICATION DE M. LE PRÉSIDENT:

Page 1806.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 1835.

Projet de loi relatif à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel spécialement conçu pour un usage militaire et de la technologie y afférente.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt):

Page 1835.

M. Valkeniers. — Proposition de loi modifiant l'article 71 du Code des impôts sur les revenus.

M. Erdman. — Proposition de loi insérant un article 61bis dans le Code d'instruction criminelle.

PROPOSITIONS (Dépôt):

Page 1835.

M. Valkeniers:

- Proposition de révision du titre II de la Constitution en vue d'insérer des dispositions nouvelles permettant d'assurer la protection des droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales;
- Proposition de révision de l'article 96, alinéa 2, de la Constitution;
- Proposition de révision de l'article 98 de la Constitution, en vue d'y ajouter un alinéa élargissant la garantie du jury aux autres moyens d'information.

Voorstel van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek, met betrekking tot het statuut van de gerechtsdeurwaarders.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Erdman, rapporteur, Barzin, Suykerbuyk, de heer Wathelet, Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middestand, blz. 1808.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1812.

Ontwerp van wet tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en de werving van magistraten.

Ontwerp van wet tot oprichting van de Nationale Commissie voor de magistratuur.

Voorstel van wet tot wijziging van de artikelen 187, 189, 190, 191, 192, 193 en 194 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de voorwaarden voor de benoeming van de magistraten.

Voorstel van wet houdende opheffing van artikel 195 van het Gerechtelijk Wetboek.

Voorstel van wet betreffende de oprichting van een Nationaal Centrum voor de magistratuur en betreffende de benoeming van de magistraten.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Erdman, rapporteur, Henrion, Lallemand, Arts, de Voorzitter, de heren Pataer, Cerexhe, mevrouw Herman-Michielsens, de heer Luyten, blz. 1817.

WELKOM AAN EEN DELEGATIE VAN HET FRANSE PARLEMENT:

Spreker: de Voorzitter, blz. 1805.

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER:

Bladzijde 1806.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1835.

Ontwerp van wet betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik ontworpen materieel en daaraan verbonden technologie.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening):

Bladzijde 1835.

De heer Valkeniers. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 71 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen.

De heer Erdman. — Voorstel van wet houdende invoeging van een artikel 61bis in het Wetboek van strafvordering.

VOORSTELLEN (Indiening):

Bladzijde 1835.

De heer Valkeniers:

- Voorstel tot herziening van titel II van de Grondwet om nieuwe bepalingen in te voegen die de bescherming moeten verzekeren van de rechten en vrijheden gewaarborgd door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;
- Voorstel tot herziening van artikel 96, tweede lid, van de Grondwet;
- Voorstel tot herziening van artikel 98 van de Grondwet, om er een lid aan toe te voegen dat de waarborg van de jury uitbreidt tot de andere informatie-middelen.

MM. Desmedt et Désir. — Proposition de loi modifiant l'article 66 des lois relatives à la réparation des dommages résultant des maladies professionnelles, coordonnées le 3 juin 1970.

M. Kuijpers. — Proposition de résolution concernant le droit à l'existence pour les Kurdes de Turquie, d'Iran, d'Irak, de Syrie et d'Union soviétique.

INTERPELLATIONS (Demandes):

Page 1836.

M. Monfils au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles et au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes sur « l'affaire des radars automatiques ».

M. Verreycken au ministre des Affaires sociales et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur « les techniques de procréation artificielle chez les femmes célibataires ».

Mme Dardenne au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires économiques et du Plan, au ministre des Affaires étrangères et au ministre du Commerce extérieur sur « la prolifération et l'exportation de produits nucléaires, bactériologiques et chimiques ».

M. Hatry au ministre de l'Emploi et du Travail sur « l'évolution du chômage ».

De heren Desmedt en Désir. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 66 van de wetten betreffende de schadeloosstelling voor beroepsziekten, gecoördineerd op 3 juni 1970.

De heer Kuijpers. — Voorstel van resolutie aangaande het bestaansrecht van de Koerden in Turkije, Iran, Irak, Syrië en de Sovjetunie.

INTERPELLATIES (Verzoeken):

Bladzijde 1836.

De heer Monfils tot de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen en tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand over « de automatische radarsnelheidsmeters ».

De heer Verreycken tot de minister van Sociale Zaken en tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « de kunstmatige voortplantingstechnieken bij ongehuwde vrouwen ».

Mevrouw Dardenne tot de Vice-Eerste minister en minister van Economische Zaken en het Plan, tot de minister van Buitenlandse Zaken en tot de minister van Buitenlandse Handel over « de proliferatie en de uitvoer van nucleaire, bacteriologische en chemische producten ».

De heer Hatry tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid over « de groei van de werkloosheid ».

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 5 m.
De vergadering wordt geopend om 14 h 5 m.

CONGES — VERLOF

MM. Vanderborght, malade; Mathot, pour d'autres devoirs; Noerens, Weyts, à l'étranger; De Bondt, Peeters et Mme Staels-Dompas, en mission à l'étranger, demandent un congé.

Verlof vragen: de heren Vanderborght, ziek; Mathot, wegens andere plichten; Noerens, Weyts, in het buitenland, De Bondt, Peeters en mevrouw Staels-Dompas, met opdracht in het buitenland.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

MM. Garcia, pour deuil familial; Bayenet et Janzegers, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Garcia, wegens familierouw; Bayenet en Janzegers, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

MESSAGES — BOODSCHAPPEN

M. le Président. — Par messages du 14 mars 1991, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tels qu'ils ont été adoptés en sa séance de ce jour, les projets de loi:

1° Modifiant la nouvelle loi communale en ce qui concerne le régime disciplinaire;

Bij boodschappen van 14 maart 1991 zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals zij ter vergadering van die dag werden aangenomen, de ontwerpen van wet:

1° Tot wijziging van de nieuwe gemeentewet wat de tuchtregeling betreft;

— Renvoyé à la commission de l'Intérieur.

Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

2° Relatif à l'approbation de l'accord portant création de la Banque européenne pour la reconstruction et le développement, et des annexes, faits à Paris le 29 mai 1990.

2° Houdende goedkeuring van de overeenkomst tot oprichting van de Europese Bank voor wederopbouw en ontwikkeling, en van de bijlagen, opgemaakt te Parijs, op 29 mei 1990.

— Renvoyé à la commission des Relations extérieures.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.

Par messages du 14 mars 1991, la Chambre fait également connaître qu'elle a adopté, tels qu'il lui ont été transmis par le Sénat, les projets de loi:

1° Portant un régime de licenciement particulier pour les délégués du personnel et les candidats délégués du personnel dans les conseils d'entreprise et les comités de sécurité, d'hygiène et d'embellissement des lieux de travail;

Bij boodschappen van 14 maart 1991 deelt de Kamer tevens mede dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden, de ontwerpen van wet:

1° Houdende bijzondere ontslagregeling voor de personeelsafgevaardigden en de kandidaat-personeelsafgevaardigden in de ondernemingsraden en in de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen;

2° Modifiant la nouvelle loi communale;

2° Tot wijziging van de nieuwe gemeentewet;

3° Organisant l'agrégation d'entrepreneurs de travaux;

3° Houdende regeling van de erkenning van aannemers van werken;

4° Modifiant la loi du 29 décembre 1990 portant des dispositions sociales.

4° Tot wijziging van de wet van 29 december 1990 houdende sociale bepalingen.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

MEDEDELINGEN — COMMUNICATIONS

Arbitragehof — Cour d'arbitrage

De Voorzitter. — Met toepassing van artikel 76 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van:

1° De beroepen tot gedeeltelijke vernietiging van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs-II (rolnummers 267, 269 en 270);

En application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat:

1° Les recours en annulation partielle du décret de la Communauté flamande du 31 juillet 1990 concernant l'enseignement-II (numéros du rôle 267, 269 et 270);

2° Het beroep tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van het decreet van de Franse Gemeenschap van 12 juli 1990 « modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement » (rolnummer 271).

2° Le recours en annulation en tout ou en partie du décret de la Communauté française du 12 juillet 1990 modifiant certaines dispositions de la législation de l'enseignement (numéro du rôle 271);

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

*Commissariaat-generaal
voor de vluchtelingen en de staatlozen*

De Voorzitter. — Overeenkomstig artikel 57/28 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, heeft de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand, bij brief van 22 maart 1991 aan de Senaat overgezonden het verslag van de commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen voor het werkingsjaar 1990.

*Commissariat général
aux réfugiés et aux apatrides*

Par lettre du 22 mars 1991, le Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes a transmis au Sénat, en application de l'article 57/28 de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, le rapport du commissaire général aux réfugiés et aux apatrides pour l'année d'activité 1990.

— Verwezen naar de commissie voor de Justitie.

Renvoyé à la commission de la Justice.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE INVOERING
VAN EEN VERLOF OM DWINGENDE REDENEN

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI INSTAURANT UN CONGE
POUR RAISONS IMPERIEUSES

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet houdende invoering van een verlof om dwingende redenen.

Nous abordons l'examen du projet de loi instaurant un congé pour raisons impérieuses.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Mevrouw Staels, rapporteur, verwijst naar haar verslag.

La parole est à M. Boël.

M. Boël. — Monsieur le Président, nous examinons aujourd'hui un projet de loi visant à permettre aux ouvriers et aux employés de rester à leur domicile en raison de nécessités familiales impérieuses. Cette disposition s'ajoute donc aux mesures déjà fixées par la loi autorisant le chômage et l'absence sans rémunération et sans sanction; je ne parle pas ici des « petits congés ».

Ce problème qui se situe dans la politique générale familiale du ministre n'est pas récent. Il est examiné depuis de nombreuses années dans les différentes instances patronales et syndicales; dans de nombreux secteurs, des conventions particulières ont été passées.

Bien évidemment, il est des cas où une absence au travail est justifiée. Le ministre a souhaité rencontrer cette éventualité par un projet de loi, lequel a été repris par la Commission nationale du travail qui y a consacré toute son attention et a rendu l'avis numéro 934 qui a débouché sur une convention signée à l'unanimité.

Cependant, toutes les justifications du ministre n'abordent que le problème familial. Les nécessités de l'industriel, du commer-

çant, de l'employeur en général n'ont aucunement été envisagées, un peu comme si le travail n'était, pour ceux qui le pratiquent, qu'un prétexte pour percevoir la sécurité sociale, disposer de tous les avantages et bénéficier finalement d'une pension.

Le caractère essentiel du travail, absolument indispensable à notre civilisation, à notre bien-être et à toute notre vie en général, n'a pas été pris en compte. Dans la Genèse, Dieu dit d'ailleurs à l'homme qui a péché: « Tu gagneras ton pain à la sueur de ton front. »

Je n'appartiens pas à la catégorie de ceux qui pensent que le travail est une punition. Je considère cependant que le travail constitue non seulement une nécessité, mais aussi une de nos raisons d'exister. En effet, seul le travail nous permet d'œuvrer pour l'humanité.

Il est très important que l'employeur puisse compter sur ses travailleurs et sur ses employés car ce sont eux qui produiront et agiront dans le sens d'une qualité et d'une productivité optimales. L'entreprise sera, alors, performante; elle pourra réinvestir et se développer. Elle aura, dès lors, la possibilité d'offrir de nouveaux emplois, ce qui constitue une de nos préoccupations principales.

De tels objectifs ne peuvent cependant être atteints au moyen d'ukases ou de projets de lois, mais bien au travers d'un consensus établi au sein du CNT entre employeurs et travailleurs. Il était important que le Conseil national du travail se penche sur cet aspect et qu'au travers de sa philosophie générale de concertation et de développement — développement de la flexibilité du temps de travail, notamment — il règle les problèmes.

Permettez-moi de reprendre ici un extrait de l'avis du Conseil national du travail: « Bien que le conseil juge souhaitable la généralisation de l'application du congé pour raisons impérieuses, il s'est interrogé sur l'opportunité de réaliser celle-ci par des mesures légales. » En d'autres termes, il s'est posé la question de savoir s'il n'était pas préférable de régler ce congé par une convention. La conclusion est affirmative: ce problème doit être réglé par une convention collective de travail, ce qui est aussi mon sentiment. Le champ d'application, les modalités et les dispositions particulières de cette convention doivent être déterminés et votés à l'unanimité. Le ministre pourrait invoquer le cas des travailleurs qui ne seraient pas couverts par une convention. Je lui rétorquerai que de tels cas se présentent rarement, en raison du développement considérable des relations sociales, du partenariat et de la collaboration intervenant à tous niveaux.

Le ministre insiste toutefois sur la nécessité que représente son projet de loi, tout en précisant clairement qu'il concerne les cas non repris par la convention collective de travail.

Ce projet de loi confère des pouvoirs au ministre. Un de ces pouvoirs, non prévu dans la convention collective de travail, lui permet de décider si le congé peut être rémunéré. En abordant cet aspect, nous ouvrons la porte à une idée très dangereuse.

Il est, en effet, évident que si, pour l'entreprise, l'absence justifiée est encore acceptable, elle implique toutefois un coût certain. Le recrutement d'un ouvrier ou d'un employé entraîne toutes sortes d'obligations sociales — pensions, etc. — et le taux horaire actuel est assez élevé, de telle sorte qu'aucun employeur ne souhaite payer des personnes qui seraient à leur disposition au cas où... Il faudra donc prévoir une certaine flexibilité, la possibilité de remplacements, de tours de garde ou tout autre moyen pour pouvoir réagir à l'absence inopinée — le congé pour raison impérieuse l'est toujours — d'un membre du personnel.

Je vous rappelle qu'en ce qui concerne l'industrie manufacturière belge, le coût salarial est estimé à environ quinze francs par minute. Par conséquent, il est indispensable de réduire au maximum ce coût. Or, le projet de loi qui nous est soumis offre non seulement une ouverture au ministre — puisque le Roi pourra décider si les personnes demandant un congé pour raison impérieuse seront rémunérées — mais tend aussi à créer un droit. Lors des débats en commission, un des commissaires — votre rapporteur aurait peut-être mentionné ce fait — a demandé si un membre du personnel pouvait reporter ce droit d'année en année. Une telle réflexion est peut-être à l'origine d'une fausse idée — traduisant malheureusement la réalité pour ce qui est des fonctionnaires — selon laquelle les journées d'absence non utilisées pouvaient être additionnées en fin de carrière.

Le fait de transformer cette possibilité en droit constitue donc, à mon avis, un danger réel car des abus pourraient se produire.

Vous devez savoir que la Belgique n'est certainement pas un des pays les plus dynamiques pour ce qui est du temps de travail. Il est certain que ce n'est pas en encourageant les gens à ne pas travailler que notre produit national brut pourra augmenter. En Belgique, en France et en Grande-Bretagne, un ouvrier preste environ 1 750 heures de travail, compte tenu de la durée de celui-ci, des congés annuels et des jours fériés. Ce chiffre ne prend donc en considération que les dispositions tout à fait légales et non les autres types d'absences, notamment pour maladie. En Suède, pays dont la politique n'est ni de droite ni libérale, on travaille 1 800 heures, en Suisse, 1 875 heures, aux États-Unis, 1 900 heures. Le Japon, quant à lui, bat tous les records, avec 2 150 heures de travail.

Parmi les pays industriels, la Belgique fait donc partie de ceux dont la population travaille le moins. Il faut réaliser que l'absence au travail constitue une perte et une charge pour l'entreprise et qu'elle doit être évitée si nous voulons rester concurrentiels dans le monde du travail.

Pour ce faire, on distingue deux philosophies. La philosophie du gouvernement actuel — du « big brother » — consistant à tout régler par la loi, à tout prévoir et à préciser à chacun ce qu'il peut faire et ce qu'il ne peut pas faire. Je la résumerai par la formule suivante: tout est interdit sauf ce qui est permis.

Mon parti et moi-même pensons différemment. Nous sommes fidèles à la devise de la république des États-Unis lorsqu'elle déclara son indépendance: « Life, Liberty, the Pursuit of Happiness », c'est-à-dire la vie, la liberté et la poursuite du bonheur. Nous considérons que chaque citoyen est libre, qu'il a le pouvoir de décision et qu'il est responsable de sa vie. Nous devons tout faire pour protéger cette liberté tout en protégeant celle des autres. Le gouvernement a comme charge primordiale de garantir la liberté du citoyen tout en assurant sa sécurité en veillant à l'ordre public et en assurant une nécessaire solidarité. Pour nous, tout est permis sauf ce qui est interdit.

Vous comprendrez donc qu'étant donné la philosophie du gouvernement, nous ne pourrions pas approuver ce projet de loi. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pataer.

De heer Pataer. — Mijnheer de Voorzitter, dit is een goed ontwerp. Het verdient door de Senaat unaniem te worden goedgekeurd, zoals reeds gebeurd is in onze commissie voor de Sociale Aangelegenheden. De kwalificatie « goed » is echter vooral van toepassing op de bedoeling van het ontwerp, die onder meer in de memorie van toelichting en in de uiteenzetting van de minister in de commissie tot uiting is gekomen. Het is goed dat de werknemers in ons land, alle werknemers, straks de garantie zullen hebben dat zij om welbepaalde dwingende redenen, hoofdzakelijk van familiale aard, gewettigd van het werk afwezig kunnen zijn. Mijn positieve beoordeling slaat evenwel niet, of in veel mindere mate, op de tekst van het ontwerp die in de commissie werd goedgekeurd. Deze tekst kan geen parel van wetgevend werk worden genoemd.

Eerst en vooral heeft het Parlement op een nogal ongelukkige wijze de kaas van zijn boterham laten nemen door de sociale gesprekspartners. Een oorspronkelijk voorontwerp van wet over deze materie, dat door de minister voor advies naar de Nationale Arbeidsraad werd gezonden, heeft de NAR uiteindelijk geïnspireerd om, in plaats van een advies te geven, een collectieve arbeidsovereenkomst te sluiten. Als uitleg voor deze merkwaardige reactie verklaart de NAR dat het verlot om dwingende redenen een materie is die zich bij uitstek leent om in een CAO te worden geregeld, en dat om die reden een wettelijk ingrijpen ter zake niet opportuun is. De raad besluit: « Het is geraden om een veralgemening en uniformisering van de reeds bestaande regelingen betreffende genoemd verlot in het kader van het sociaal overleg te verwezenlijken. »

De sociale gesprekspartners hebben het Parlement en de bevoegde minister toch wel onheus behandeld. Als de raad zo overtuigd was van de noodzaak van een veralgemening, waarom heeft hij deze operatie dan niet vroeger op eigen initiatief onder-

nomen? Voorts vergist de raad zich wanneer hij oordeelt dat deze materie uitsluitend thuishoort in het domein van de individuele arbeidsverhoudingen. Natuurlijk heeft het daarmee te maken, maar het heeft ook, en wellicht nog meer, te maken met een politiek inzake het samengaan van beroepsarbeid en gezinsarbeid. Dit overstijgt toch wel de materie van de arbeidsverhoudingen.

De raad zelf is zelfs niet in staat gebleken de bedoelde veralgemening en uniformisering in te voeren, vermits hij zich uiteindelijk verplicht heeft gevoeld een oproep te doen tot de politieke overheid om een analoge regeling uit te werken voor de werknemers die niet vallen onder de wet op de collectieve arbeidsovereenkomsten.

Het gevolg van dit alles is dat het Parlement nu toch nog via een wetgevend initiatief het werk van de NAR moet voltooien. Een en ander heeft tot resultaat dat er hier een tekst ligt die, ook wat de vorm betreft, geen gaaf produkt kan worden genoemd. Zo is er in artikel 1 sprake van « nadere regelen die worden vastgesteld bij een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de NAR », terwijl iedereen weet dat die collectieve arbeidsovereenkomst reeds op 19 december 1989 tot stand is gekomen. Die nadere regelen zijn dus in feite tot stand gekomen vóór een wet werd gemaakt waarin die nadere regelen worden aangekondigd. Dit is wel een kras staaltje van de kar voor het paard spannen.

Wij kunnen ons misschien wel troosten met de gedachte dat de inmenging van de Nationale Arbeidsraad in de « binnenlandse parlementaire aangelegenheden » in dit geval minder nefaste gevolgen heeft gehad — ik weeg mijn woorden — dan bij het voorstel over de ploegenarbeid. In dat verband heeft de Nationale Arbeidsraad naar ons aanvoelen immers niet alleen de kaas, maar ook een stuk van onze boterham genomen.

Tenslotte wil ik er nog op wijzen dat ik verwonderd ben dat de minister van Tewerkstelling en Arbeid in dit ontwerp geen gevolg heeft gegeven aan de, dit keer, zeer gepaste suggestie van de Nationale Arbeidsraad om in een aantal wetteksten niet alleen de verloten om dwingende familiale redenen op te nemen, maar ook andere redenen van dwingende aard die in de collectieve arbeidsovereenkomst nummer 45 worden vernoemd, zoals bijvoorbeeld ernstige materiële beschadiging van de bezittingen van de werknemer en het bevel tot verschijning in persoon in een rechtszitting. Het betreft hier onder meer de gecoördineerde wetten inzake de kinderbijslag voor werknemers en een reeks koninklijke besluiten over andere sociale materies.

Dan heb ik nog een kleine opmerking over het uitzicht van artikel 1 in de door de commissie aangenomen tekst. Ik stel voor het eerste deel van artikel 1 dat luidt: « Artikel 30bis. De werknemer heeft het recht om van het werk afwezig te zijn om dwingende redenen. » als een aparte alinea te drukken zoals dat trouwens in artikel 2 van het ontwerp het geval is. Ik hoop dat deze typografische correctie wordt aangebracht voor het ontwerp naar de Kamer wordt overgezonden.

De Voorzitter. — Het woord is aan minister Van den Brande.

De heer Van den Brande, minister van Tewerkstelling en Arbeid. — Mijnheer de Voorzitter, zoals ik ook al in de commissie heb gezegd is dit ontwerp gebaseerd op de harmonische combinatie van arbeid en gezin, wat ongetwijfeld één van de grote doelstellingen van de komende jaren zal zijn.

In vergelijking met twintig jaar geleden zijn er drie à vier essentiële verschillen.

Ten eerste, twee decennia geleden was de arbeidsmarkt vooral een zaak van mannen. Het al dan niet buitenshuis werken van vrouwen was in grote mate geconditioneerd door het huwelijk of het krijgen van kinderen. Zoals nu al blijkt zullen we steeds meer te maken krijgen met een gelijke participatie van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt.

Ten tweede, een paar decennia geleden hadden de meeste werknemers een vaste loopbaan die begon na de opleiding en eindigde met het bereiken van de pensioenleeftijd. Nu gebeurt het meer en meer dat werknemers tijdelijk verdwijnen van de arbeidsmarkt.

Ten derde, tot enkele jaren geleden was de voltijdse arbeidsovereenkomst de algemene regel. Nu worden er meer en meer

deeltijdse overeenkomsten afgesloten. Op het ogenblik zijn er al 400 000 deeltijdse werknemers op de arbeidsmarkt en hun aantal stijgt van jaar tot jaar.

De Voorzitter. — Mijnheer de minister, mag ik u vragen uw uiteenzetting even te willen onderbreken omdat mij de aangenane plicht te beurt valt een buitenlandse delegatie te verwelkomen?

BIENVENUE A UNE DELEGATION
DU PARLEMENT FRANÇAIS

WELKOM AAN EEN DELEGATIE
VAN HET FRANSE PARLEMENT

M. le Président. — Chers collègues, nous avons le plaisir d'accueillir à la tribune une délégation du parlement français conduite par M. le sénateur Blin et par M. le député Vignoble. Cette délégation a été invitée par la section belgo-française de l'Union interparlementaire présidée par notre collègue Mathot.

Nous souhaitons à nos collègues français un agréable séjour parmi nous et nous espérons qu'ils noueront ici des contacts fructueux. (*Applaudissements sur tous les bancs.*)

HERVATTING VAN DE BESPREKING
REPRISE DE LA DISCUSSION

De Voorzitter. — Mijnheer de minister, mag ik u vragen uw uiteenzetting verder te zetten?

De heer Van den Brande, minister van Tewerkstelling en Arbeid. — Ja, mijnheer de Voorzitter, en ik ben blij dat wij dit thema kunnen behandelen in aanwezigheid van onze Franse collega's.

En effet, j'ai eu l'occasion d'avoir plusieurs entretiens avec mon collègue français, M. Jean-Pierre Soisson, entretiens consacrés au thème de la famille et du travail. Aussi, j'ai pu constater que les approches de nos deux pays sont similaires quant à la manière d'envisager le marché du travail dans le cadre de l'Europe sociale.

Dit ontwerp moet worden geplaatst in het ruimer kader van een betere harmonisatie van arbeid en gezin. Ik heb hiervan enkele essentiële elementen aangegeven, maar het geheel behelst een tiental reeds uitgewerkte en enkele bijkomende nog uit te werken voorstellen.

Mijnheer Pataer, wij hebben dit ontwerp in nogal bizarre legis-tische omstandigheden ingediend. U weet dat de sociale partners buitengewoon creatief zijn, maar de politieke verantwoordelijken van zowel parlement als uitvoerende macht zijn dat vaak nog veel meer. Wij hadden een voorontwerp ingediend dat de sociale partners in een collectieve arbeidsovereenkomst hebben willen omzetten.

De heer Toussaint, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Omdat de CAO slechts een beperkt toepassingsgebied had, hebben wij dat willen uitbreiden naar de groepen die niet onder een CAO vallen. Dit lijkt legistisch weliswaar een beetje bizar, maar het geeft toch het ruimer kader dat ook door de Nationale Arbeidsraad werd gevraagd.

A l'intention de M. Boël, je précise que la commission s'est ralliée à l'unanimité — y compris la famille libérale — aux mesures reprises dans le présent projet de loi. En effet, chacun s'accorde à considérer qu'il faut tenter de concilier et d'harmoniser les impératifs du monde du travail avec ceux de la cellule familiale, d'autant que l'accès au monde du travail concerne tant les femmes que les hommes.

C'est précisément là l'objet du présent projet de loi, à l'exclusion des domaines relevant du régime CCT. Je suis persuadé que ce projet de loi ainsi que d'autres propositions que j'ai faites rencontrent les préoccupations des travailleurs et je suis convaincu que le Sénat se ralliera à l'avis unanime exprimé en commission.

Het gebeurt slechts zelden dat wij kunnen ingaan op een typografisch amendement, maar ik deel de zorg van de heer Pataer voor een meer coherente tekst. De eerste zin zal duidelijker worden als hij apart wordt weergegeven.

Il serait indiqué, comme à l'article 2, que « le travailleur a le droit de s'absenter pour des raisons impérieuses ». Et un deuxième paragraphe commencerait par les mots : « Les modalités de l'exercice... » — « De nadere regelen... ».

De heer Pataer. — Ik ben blij dat de minister het met mij eens is. Zowel inhoud en vorm van de tekst zouden beter verantwoord zijn als de eerste zin van het aangehaalde artikel zou worden gedrukt als een aparte alinea.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles de la proposition de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het voorstel van wet.

L'article premier est ainsi rédigé :

Article 1er. Un article 30bis, rédigé comme suit, est inséré dans la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail :

« Art. 30bis. Le travailleur a le droit de s'absenter pour des raisons impérieuses. Les modalités de l'exercice de ce droit et notamment la durée de l'absence, les événements retenus à cet effet, ainsi que, le cas échéant, le nombre de jours d'absence pour de tels motifs, sont fixées par une convention collective de travail conclue au sein du Conseil national du travail et, en ce qui concerne les travailleurs auxquels la convention collective de travail n'est pas d'application, par le Roi.

Sans préjudice de dispositions plus favorables et pour les travailleurs qui ne sont pas visés par la convention collective de travail conclue au sein du Conseil national du travail, le Roi peut fixer le nombre de jours pendant lesquels le travailleur peut s'absenter du travail avec maintien de sa rémunération. »

Artikel 1. Een artikel 30bis, luidend als volgt, wordt in de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten ingevoegd :

« Art. 30bis. De werknemer heeft het recht om van het werk afwezig te zijn om dwingende redenen. De nadere regelen voor de uitoefening van dat recht en inzonderheid de duur van de afwezigheid, de ervoor in aanmerking komende gebeurtenissen en gebeurlijk het aantal dagen van die afwezigheid worden vastgesteld bij een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de Nationale Arbeidsraad en, wat de werknemers betreft waarop voornoemde collectieve arbeidsovereenkomst niet van toepassing is, door de Koning.

Onverminderd gunstiger bepalingen kan de Koning voor de werknemers die niet worden bedoeld door de collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de Nationale Arbeidsraad het aantal dagen vaststellen gedurende welke de werknemer van het werk mag wegblijven met behoud van loon. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. L'article 25septies de la loi du 1er avril 1936 sur les contrats d'engagement pour le service des bâtiments de navigation intérieure, inséré dans la même loi par la loi du 10 décembre 1962, est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 25septies. Le travailleur a le droit de s'absenter pour des raisons impérieuses.

Les modalités de l'exercice de ce droit et notamment la durée de l'absence, les événements retenus à cet effet, ainsi que, le cas échéant, le nombre des jours d'absence pour de tels motifs, sont fixées par une convention collective de travail conclue au sein du Conseil national du travail et, en ce qui concerne les travailleurs auxquels la convention collective de travail n'est pas applicable, par le Roi.

Sans préjudice de dispositions plus favorables et pour les travailleurs qui ne sont pas visés par la convention collective de travail conclue au sein du Conseil national du travail, le Roi peut fixer le nombre des jours pendant lesquels le travailleur peut s'absenter du travail avec maintien de sa rémunération.»

Art. 2. Artikel 25septies van de wet van 1 april 1936 op de arbeidsovereenkomst wegens dienst op binnenschepen, ingevoegd in dezelfde wet door de wet van 10 december 1962, wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Art. 25septies. De werknemer heeft het recht om van het werk afwezig te zijn om dwingende redenen.

De nadere regelen voor de uitoefening van dat recht en inzonderheid de duur van de afwezigheid, de ervoor in aanmerking komende gebeurtenissen en gebeurlijk het aantal dagen van die afwezigheid worden vastgesteld bij een collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de Nationale Arbeidsraad en, wat de werknemers betreft waarop voornoemde collectieve arbeidsovereenkomst niet van toepassing is, door de Koning.

Onverminderd gunstiger bepalingen kan de Koning voor de werknemers die niet worden bedoeld door de collectieve arbeidsovereenkomst gesloten in de Nationale Arbeidsraad het aantal dagen vaststellen gedurende welke de werknemer van het werk mag wegblijven met behoud van loon.»

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Un article 25octies, rédigé comme suit, est inséré dans la même loi du 1er avril 1936:

« Art. 25octies. Est nulle toute clause réduisant les avantages qui sont accordés à l'engagé par les dispositions des articles 25, alinéa 2, à 25septies.»

Art. 3. Een artikel 25octies, luidend als volgt, wordt in dezelfde wet van 1 april 1936 ingevoegd:

« Art. 25octies. Is nietig elk beding tot vermindering van de voordelen welke bij de bepalingen van de artikelen 25, tweede lid, tot 25septies, aan de werknemer worden toegekend.»

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

COMMUNICATION DE M. LE PRÉSIDENT

MEDEDELING VAN DE VOORZITTER

M. le Président. — Les rapports relatifs aux points 2, 3 et 4 de notre ordre du jour de ce mardi n'ayant pas été distribués, ces points sont reportés à la séance de demain.

De verslagen betreffende de punten 2, 3 en 4 van onze agenda van heden werden niet rondgedeeld. Derhalve worden deze punten op onze agenda van morgen ingeschreven.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE WET VAN 1 APRIL 1969 TOT INSTELLING VAN EEN GEWAARBORGD INKOMEN VOOR BEJAARDEN

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI MODIFIANT LA LOI DU 1er AVRIL 1969 INSTITUANT UN REVENU GARANTI AUX PERSONNES AGÉES

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Nous abordons l'examen du projet de loi modifiant la loi du 1er avril 1969 instituant un revenu garanti aux personnes âgées.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

Mevrouw Maximus, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 1 april 1969 tot instelling van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd overgezonden, werd door de commissie voor de Sociale Aangelegenheden onderzocht op 7 maart jongstleden. Het heeft tot doel een einde te maken aan een toestand die niet in overeenstemming is met de gewijzigde maatschappelijke structuren. Het is inderdaad, in het licht van het aanvaarde principe van de gelijkberechtigting van mannen en vrouwen, niet logisch dat alleen de gehuwde man, die niet van tafel en bed gescheiden is, aanspraak kan maken op een gezinsbedrag.

De wijziging van artikel 2 van de wet van 1 april 1969 heeft tot gevolg dat voortaan mannen en vrouwen vanaf de pensioengerechtigde leeftijd van 65 of 60 jaar aanspraak kunnen maken op het gezinsbedrag, voor zover ze uiteraard gehuwd zijn, niet van tafel en bed gescheiden zijn en niet ten minste 10 jaar feitelijk gescheiden leven.

De financiële weerslag van deze maatregel is miniem, slechts 7,5 miljoen. Uit de gegevens van de administratie der Pensioenen blijkt inderdaad dat 95 pct. van de vrouwen die een gewaarborgd inkomen hebben feitelijk gescheiden leven. De wijziging van artikel 18, paragraaf 1, van dezelfde wet brengt met zich dat voortaan de mannen, die tijdelijk gescheiden leven, aanspraak kunnen maken op de helft van het gezinsbedrag dat aan hun echtgenote werd toegekend. De twee wijzigingen zijn een stap vooruit in de richting van een aan de huidige levensomstandigheden aangepaste regeling van minimum inkomens voor bejaarden.

De commissie nam er nota van dat nieuwe, ingrijpende wijzigingen worden aangekondigd en sprak de wens uit dat het in voorbereiding zijnde wetsontwerp ook rekening zou houden met de verminderde termijn van feitelijke scheiding die in de huidige wetgeving op de echtscheiding in aanmerking wordt genomen.

De commissie heeft de artikelen 1 en 2, evenals het geheel van het ontwerp van wet goedgekeurd bij eenparigheid van de 12 aanwezige leden. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Detière.

Mevrouw Detière, staatssecretaris voor Pensioenen, toegevoegd aan de minister van Pensioenen. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de rapporteur voor haar uiteenzetting. Ik heb daaraan niets toe te voegen.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging, verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

L'article premier est ainsi rédigé:

Article 1er. L'article 2, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 1er avril 1969 instituant un revenu garanti aux personnes âgées est remplacé par ce qui suit:

« Le montant annuel du revenu garanti est de [68 500 francs]. Il est porté à [91 333 francs] lorsque le demandeur est une personne mariée qui n'est pas séparée de corps. Il est également de [91 333 francs] si une partie du revenu garanti est accordée à l'un des conjoints, parce qu'ils ne cohabitent pas.»

Artikel 1. Artikel 2, § 1, eerste lid, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Het jaarbedrag van het gewaarborgd inkomen beloopt [68 500 frank]. Het wordt op [91 333 frank] gebracht wanneer de

aanvrager gehuwd en niet van tafel en bed gescheiden is. Het belooft eveneens [91 333 frank] wanneer een deel van het gewaarborgd inkomen aan een van beide echtgenoten wordt toegekend, omdat ze niet samenwonen.»

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. L'article 18, § 1er, alinéa 1er, de la même loi est remplacé par ce qui suit :

« Le Roi détermine les conditions dans lesquelles une part du revenu garanti est payée au conjoint non séparé de corps quand les époux ne cohabitent pas, ainsi que l'importance de celle-ci. »

Art. 2. Artikel 18, § 1, eerste lid, van dezelfde wet wordt vervangen door wat volgt :

« De Koning bepaalt de voorwaarden waarin een deel van het gewaarborgd inkomen aan de niet van tafel en bed gescheiden echtgenoot wordt uitbetaald wanneer de echtgenoten niet samenwonen, evenals het bedrag van dat deel. »

— Adopté.

Aangenomen.

De Voorzitter. — We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

ONTWERP VAN WET TOT VERALGEMENING VAN HET ONDERZOEK VAN AMBTSWEGE VOOR DE TOE- KENNING VAN HET GEWAARBORGD INKOMEN VOOR BEJAARDEN

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROJET DE LOI GENERALISANT L'ENQUETE D'OFFICE POUR L'OCTROI DU REVENU GARANTI AUX PERSON- NES AGEES

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het ontwerp van wet tot veralgemening van het onderzoek van ambtswege voor de toekenning van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.

Nous abordons l'examen du projet de loi généralisant l'enquête d'office pour l'octroi du revenu garanti aux personnes âgées.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

Mevrouw Maximus, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, dit ontwerp van wet, dat door de Kamer van volksvertegenwoordigers werd overgezonden, werd besproken tijdens de commissievergadering van 14 maart 1991. Het heeft tot doel het ambtshalve onderzoek naar het recht op het gewaarborgd inkomen voor bejaarden uit te breiden tot de werknemers en zelfstandigen die voor 1 januari 1976 werden gepensioneerd. Het gaat om vrouwen die op 1 januari 1991 minstens 70 jaar oud zijn en om mannen die op dezelfde datum de leeftijd van 75 jaar hebben bereikt. Personen die deze leeftijd hebben bereikt, hebben vaak nood aan bijstand om hun rechten te laten gelden. Het is helemaal niet denkbeeldig dat een aantal onder hen niet bij machte is om zelf uit te maken of zij recht hebben op het gewaarborgd inkomen, laat staan de nodige stappen te zetten om hun aanvraag in te dienen.

De uitbreiding van het onderzoek van ambtswege tot deze oudere bevolkingsgroep betekent dus een reële bijdrage in de strijd tegen de armoede. Aangezien de wet van 1 april 1969 tot

instelling van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden bepaalt dat dit recht wordt toegekend op aanvraag van de betrokkene, zal de administratie der Pensioenen een bijzondere procedure uitwerken waarbij aan de hand van het computerbestand een selectie zal worden gemaakt van de personen die op basis van het uitbetaalde pensioen en van de ingangsdatum van hun pensioen in aanmerking komen voor het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Deze personen zullen een brief ontvangen waarin zal worden gevraagd of zij op grond van hun eventuele andere inkomsten al dan niet menen recht te hebben op een aanvullend bedrag. Ook de gepensioneerden van vóór 1 januari 1976, voor wie vroeger reeds een aanvraag werd ingediend maar aan wie het voordeel geweigerd werd, zullen een nieuwe brief ontvangen.

Omwille van de talrijke bijkomende opdrachten waarmee de Rijksdienst voor pensioenen op het ogenblik af te rekenen heeft, zal de datum van inwerkingtreden van de nieuwe wet bij koninklijk besluit worden vastgelegd. Zij zal vermoedelijk op 1 september 1991 in werking treden.

Aangezien de betrokken gepensioneerden nu reeds over de mogelijkheid beschikken zelf een aanvraag in te dienen, worden hun rechten door dit uitstel niet geschaad.

Rekening houdend met deze gegevens heeft de commissie de artikelen en het ontwerp in zijn geheel, bij eenparigheid van de zestien aanwezige leden, goedgekeurd. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan staatssecretaris Detiège.

Mevrouw Detiège, staatssecretaris voor Pensioenen, toegevoegd aan de minister van Pensioenen. — Mijnheer de Voorzitter, ook nu dank ik de rapporteur voor haar heldere uiteenzetting. Ik heb niets toe te voegen aan wat ik in de commissie heb gezegd.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging, verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het ontwerp van wet.

Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

L'article premier est ainsi rédigé :

Article 1er. Dans l'article 11, § 2, de la loi du 1er avril 1969 instituant un revenu garanti aux personnes âgées, l'alinéa suivant est inséré entre le deuxième et le troisième alinéa :

« Les personnes dont la pension de travailleur salarié ou de travailleur indépendant a pris cours avant le 1er janvier 1976 font l'objet d'une enquête d'office, à moins qu'il ne s'avère que les avantages prévus à l'article 10 de la présente loi empêchent d'octroyer le revenu garanti. Le Roi peut fixer les modalités d'exécution. »

Artikel 1. In artikel 11, § 2, van de wet van 1 april 1969 tot instelling van een gewaarborgd inkomen voor bejaarden, wordt tussen het tweede en het derde lid het volgende lid ingevoegd :

« Voor de gerechtigden op een pensioen als werknemer of als zelfstandige dat is ingegaan vóór de datum van 1 januari 1976 gebeurt het onderzoek van ambtswege tenzij blijkt dat de voordelen voorzien bij artikel 10 van deze wet, de toekenning van het gewaarborgd inkomen verhinderen. De Koning kan de uitvoeringsmodaliteiten bepalen. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. Le Roi fixe la date d'entrée en vigueur de la présente loi.

Art. 2. De Koning stelt de datum van inwerkingtreding van deze wet vast.

— Adopté.

Aangenomen.

De Voorzitter. — We stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK, MET BETREKKING TOT HET STATUUT VAN DE GERECHTSDEURWAARDERS

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT LE CODE JUDICIAIRE, EN CE QUI CONCERNE LE STATUT DES HUISSIERS DE JUSTICE

Discussion générale et vote des articles

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van het voorstel van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de gerechtsdeurwaarders.

Nous abordons l'examen de la proposition de loi modifiant le Code judiciaire en ce qui concerne le statut des huissiers de justice.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Erdman, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, dit voorstel van wet, ingediend door de heren Suykerbuyk en Lallemand, heeft tot doel het statuut van de gerechtsdeurwaarders fundamenteel te wijzigen, daar het noodzakelijk werd geacht dit aan te passen aan de huidige noodwendigheden. Vertrekkend van de wet van 27 ventôse van het jaar VIII, werd vanuit verschillende wettelijke teksten het statuut van de gerechtsdeurwaarder vastgelegd in de wet van 5 juli 1963. De artikelen 509 tot en met 555ter die het boek IV van deel II van het Gerechtelijk Wetboek uitmaken, zijn echter enkel een harmonisatie van de bepalingen van voornoemde wet.

De indieners van het voorstel van wet hebben, na uitgebreide besprekingen met de Nationale Kamer van de gerechtsdeurwaarders, een tekst uitgewerkt die hoofdzakelijk betrekking heeft op de toegang tot het beroep, de organisatie van de stage, het waarborgen van de continuïteit van het kantoor en een aanpassing van het tuchtrecht tot en met de graad van hoger beroep. De omschrijving van de taak van de gerechtsdeurwaarder heeft in de commissie aanleiding gegeven tot een brede gedachtenwisseling, die, bij nader onderzoek, enkel geleid heeft tot het herschrijven van de oorspronkelijke tekst van artikel 516 van het Gerechtelijk Wetboek, zonder er fundamenteel bijkomende taken in te vermelden.

Het ambt van gerechtsdeurwaarder is, in het kader van de rechterlijke organisatie, naast de organen van de rechterlijke macht en de balie, een ambt met eigen bevoegdheden, taken en verantwoordelijkheden, onverminderd nog de samenwerking tussen gerechtsdeurwaarders en notarissen.

Op het gebied van de toegang tot het beroep wordt een fundamentele stap gedaan, doordat in de toekomst het ambt van gerechtsdeurwaarder slechts voorbehouden blijft voor de houders van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten. De commissie heeft, onverminderd de draagwijdte van de overgangsbepaling waarbij rekening moet worden gehouden met degenen die thans voldoen aan de voorwaarden van het oud artikel 510 om tot gerechtsdeurwaarder te worden benoemd, deze optie aanvaard, ongeacht de sociale weerslag voor degenen die geen universitair diploma kunnen voorleggen, maar mogelijk kunnen bogen op een lange ervaring in een kantoor van een gerechtsdeurwaarder.

Aangezien er voor een overgangperiode van acht jaar is gezorgd en thans reeds meer en meer licentiaten in de rechten het ambt van gerechtsdeurwaarder beogen, leek het de commissie uiteindelijk aanvaardbaar, vooral rekening houdend met de huidige verantwoordelijkheden van de gerechtsdeurwaarders en de vereiste juridische kennis, deze benoemingsvoorwaarden te aan-

vaarden. Er mag worden vermeld dat in de vroeger geldende regeling de houders van een diploma in de rechten reeds bevoordeeld werden.

Aan de leeftijdsgrens werd na bespreking niets gewijzigd en de leeftijd van 25 jaar, die thans geldt, werd ook behouden. Verder werd een betere formulering gekozen voor de onderbreking van de stage, waarbij rekening werd gehouden met alle zwaarwichtige omstandigheden die in aanmerking kunnen worden genomen.

Toen gesproken werd over de organisatie van de stage, die door de Koning zal worden ingericht, heeft de commissie zich hoofdzakelijk gebogen over het vraagstuk of de stage gelijklopend, of voorafgaand aan, of volgend op de studies die vereist zijn voor de benoeming, moet plaatsvinden. Hier heeft men uiteindelijk gekozen voor een formule van vergelijk, waarbij in principe de stage niet mag plaatshebben tijdens de studietijd, maar afwijkingen kunnen worden toegestaan, wanneer een ervaring van minstens vijf jaar kan worden bewezen.

De commissie heeft veel aandacht besteed aan deze tekst die de taak van de gerechtsdeurwaarder moet omschrijven. Na kennisname van het advies van de Nationale Orde van advocaten en ermee rekening houdend dat de expliciete toevoeging van bepaalde taken in de wettekst tot extensieve interpretatie aanleiding zou kunnen geven, onverminderd het feit dat voor bepaalde bevoegdheden werd vastgesteld dat de gerechtsdeurwaarders zoals andere beroepen deze reeds uitoefenen, heeft de commissie beslist de oorspronkelijke tekst te behouden, maar deze wel te herschrijven en eventueel aan te passen, zonder verdere uitbreiding.

Behoudens enkele technische aanpassingen van de tekst werd uitdrukkelijk de continuïteit van het kantoor van de gerechtsdeurwaarder geregeld, zowel ten opzichte van de overleden als ten opzichte van de geschorste of ontslagen gerechtsdeurwaarder.

Terecht hebben de indieners onderstreept dat de huidige wetgeving niets bepaalt voor het bestuur van een vacant gerechtsdeurwaarderskantoor en dat het noodzakelijk is maatregelen te treffen die de continuïteit van dit kantoor verzekeren, ter vrijwaring van de rechten en belangen van de rechtzoekende, van het personeel en van de nabestaanden van de overleden gerechtsdeurwaarder.

Ik kan in dit verband verwijzen naar de uitvoerige toelichting door de indieners verstrekt in het voorstel en vermelden dat de commissie besliste dat de Koning de procedure en de regels voor de voortzetting van het deurwaarderskantoor ingeval van ontslag, overlijden, schorsing of afzetting zou regelen. Ook wordt bepaald dat de plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder, die benoemd werd op grond van artikel 524, dezelfde verantwoordelijkheden en taken op zich zou moeten nemen.

Een belangrijk aspect dat door het voorstel wordt gewijzigd, is de tuchtregeling van gerechtsdeurwaarders. Uitgaande van de bestaande teksten werd niets gewijzigd aan artikel 532 van het Gerechtelijk Wetboek, waarbij wordt bepaald dat de schorsing, afzetting en veroordeling tot geldboeten op vordering van de procureur des Konings tot de uitsluitende bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg van de standplaats behoort.

Enkel voor de lagere straffen — terechtwijzing, enkele censuur, censuur met berisping en niet-toelating tot de Raden — werden regelingen getroffen waardoor deze tuchtstraffen van toepassing worden voor plaatsvervangende gerechtsdeurwaarders en werd een uitvoerige regeling ingevoerd met betrekking tot hoger beroep tegen tuchtstraffen uitgesproken door de raad van de arrondissementskamer.

Het past hulde te brengen aan de indieners, die in het licht van de besprekingen van de commissie, door herwerkte amendementen een tekst hebben uitgewerkt, die uiteindelijk door de commissie werd aanvaard. Deze tekst is grotendeels geïnspireerd op de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek die de tuchtraden van beroep voor de balie organiseren. De procedure van hoger beroep wordt geregeld per ambtsgebied van elk hof van beroep. Zij heeft alleen betrekking op de tuchtstraffen uitgesproken door de raad van de arrondissementskamer vermits, voor wat men gebruikelijk noemt de hogere tuchtstraffen de gewone rechtsmachten bevoegd zijn en de gewone procedure dan ook van toepassing is.

Zoals voor de balie krijgt men dus een dubbele structuur, waarbij in elk arrondissement een raad van de arrondissementskamer wordt ingericht en op nationaal vlak de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders met de specifieke taken bepaald in artikel 550, zoals het uitgebreid wordt door dit voorstel. Daarnaast is er een tuchtregeling, die voor de lagere tuchtstraffen valt binnen de bevoegdheid van de raad van de arrondissementskamer in eerste aanleg en de raad van beroep in het ambtsgebied van elk hof van beroep en voor de hogere straffen binnen de bevoegdheid van de gewone rechtsmachten.

Sta mij toe dit verslag te beëindigen met een uitdrukkelijk dankwoord aan de diensten van de Senaat, die de rapporteur met grote deskundigheid hebben bijgestaan.

Mijnheer de Voorzitter, ik wens ook enkele persoonlijke randopmerkingen te maken.

Het ambt van gerechtsdeurwaarder is in de rechterlijke organisatie, samen met dit van griffier, misschien een van de minder opvallende, maar niet minder noodzakelijke, zelfs essentiële schakels die de rechtszekerheid van de burgers moeten waarborgen.

Indien het Gerechtelijk Wetboek, zoals reeds gezegd, de bepalingen van de wet van 1963 alleen voor de gerechtsdeurwaarders heeft geharmoniseerd, dan heeft het nochtans wel met betrekking tot verschillende procedures nieuwe verantwoordelijkheden voor de gerechtsdeurwaarders gebracht. Indien de gerechtsdeurwaarder enerzijds wordt geacht de lasthebber te zijn van de persoon voor wie hij de betekening verricht en anderzijds artikel 1392 van het Gerechtelijk Wetboek expliciet bepaalt dat de overhandiging van de uitgifte van het vonnis of van de akte aan de gerechtsdeurwaarder geldt als volmacht voor alle tenuitvoerleggingen, is het ook specifiek voor het mandaat van de gerechtsdeurwaarder dat hij voor bepaalde rechtshandelingen die hij ten verzoeken en voor rekening van zijn lastgever moet verrichten, de uitsluitende bevoegdheid heeft.

Het mag ook worden onderstreept dat het kenmerkend is dat de gerechtsdeurwaarder de hem toevertrouwde opdracht niet kan weigeren.

De wetteksten en de rechtsleer zijn echter minder duidelijk wanneer het gaat over de rechtsverhouding tussen advocaat van partijen en gerechtsdeurwaarder. Sommigen verdedigen hier de stelling van de onderlastgeving, maar in een uitstekende analyse van de heren Paulus en Boes, in het *Liber Amicorum* van Jan Ronse, wordt deze stelling betwist. Geïnteresseerde collega's verwijs ik trouwens naar deze uitstekende studie, die zich uitstrekt tot de driehoeksverhouding cliënt-advocaat-gerechtsdeurwaarder.

In de meeste gevallen worden de onderliggende verhoudingen echter geregeld door de deontologische regels die ieder beroep beheersen en die een noodzakelijke waarborg inhouden voor de rechtzoekende. Zo kunnen ook de geïnteresseerde collega's het uitstekend gedocumenteerd werk raadplegen van de heer Stevens over de regels en gebruiken van de advocatuur te Antwerpen, waarin hij een analyse maakt van de bestaande deontologische documentatie en de richtlijnen in verband met de relaties tussen advocaten en gerechtsdeurwaarders.

Het is wel zeer belangrijk dat door het huidige voorstel een van de taken van de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders zou worden, te waken over de eenvormigheid van de regels van de deontologie. Deze opdracht was tot hiertoe niet wettelijk omschreven, maar ze kan alleen de klaarheid in de onderliggende verhoudingen tussen de betrokken partijen tot gevolg hebben, ter vrijwaring van de rechten van de rechtzoekende.

Een tweede opmerking betreft de huidige moderne organisatie van de kantoren van gerechtsdeurwaarders. Onverminderd de inspanningen die de alleenwerkende gerechtsdeurwaarder thans in de versnelde procedurele wereld moet leveren, wordt vastgesteld, zeker in grotere steden, dat meer en meer de gerechtsdeurwaarders zich groeperen in grotere kantoreenheden, die soms worden omgevormd tot burgerlijke vennootschappen. De regels die in dit voorstel zijn ingevoerd ten aanzien van individuele gerechtsdeurwaarders, bijvoorbeeld getroffen door een tuchtmaatregel, zullen ongetwijfeld een weerslag hebben op de rechtsverhoudingen tussen de partners in de grotere kantoreenheden.

De eenvormige deontologische regels zullen dan ook minstens een waarschuwing moeten inhouden met betrekking tot deze eventualiteiten ten einde de rechten te vrijwaren van alle betrokken partijen, maar ook die van de rechtzoekende. In dat verband zal met belangstelling worden uitgekeken naar specifieke voorlichting van de rechtzoekende op het vlak van de financiële verplichtingen van deze kantoreenheden voor de opdrachten die ieder van de partners vervult.

Een volgende opmerking betreft het verband tussen het optreden van de gerechtsdeurwaarder enerzijds en de kostprijs van de justitie voor de rechtzoekende anderzijds. Veelal wordt geklaagd over de hoge prijs der betekende exploit en/of andere door de gerechtsdeurwaarder uitgevoerde taken. Meestal vergeet men dat maar een gedeelte van de door de gerechtsdeurwaarder aangerekende kosten als ereloon kan worden beschouwd. De gerechtsdeurwaarder is immers verplicht aan de bevoegde diensten allerlei kosten te betalen, zoals registratierecht, zegelrecht en rolrecht. Deze kosten worden in de exploit weliswaar gedetailleerd, maar de rechtzoekende wordt uiteraard geconfronteerd met de totale prijs van het exploit die hij aan de gerechtsdeurwaarder moet betalen. De verwarring ter zake komt het beeld dat de rechtzoekende zich van de gerechtsdeurwaarder vormt, zeker niet ten goede.

Een allerlaatste opmerking betreft de noodzakelijke rol die de gerechtsdeurwaarder vervult bij de uitvoering van gerechtelijke beslissingen: hier wordt hij geconfronteerd met de verliezende partij, met de schuldenaar die verplicht wordt tot betaling, met de echtgenoot die verplicht wordt onderhoudsbijdragen te betalen, dus met al degenen die zich bij het geconfronteerd worden met de uiteindelijke gerechtelijke beslissing verongelikt voelen en zich uiteraard keren tegen degene die wettelijk verplicht is deze beslissing uit te voeren.

Onverminderd de menselijke problemen die hierbij rijzen, ongeacht de diplomatie en de tact die dan vereist zijn, wordt de gerechtsdeurwaarder dan in laatste instantie geconfronteerd met het menselijk leed en de sociale impasse van degene tegen wie hij een beslissing moet uitvoeren: daarom is het zo noodzakelijk dat de reeds zo lang aangekondigde hervorming met betrekking tot de uitbreiding van de lijst van die voorwerpen die niet voor beslag in aanmerking komen, eindelijk wordt uitgevoerd.

De tekst die thans is voorgelegd, werd door de commissie eenparig goedgekeurd. Ik hoop dan ook dat met dezelfde eenparigheid de gehele Senaat deze aanpassing van het statuut van de gerechtsdeurwaarders zal goedkeuren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Barzin.

M. Barzin. — Monsieur le Président, nos ancêtres furent élevés, si l'on en croit Racine, «... dans la crainte de Dieu, Monsieur, et des sergents». Sous l'Ancien Régime, ceux qui étaient chargés de prêter la main aux décisions de justice, s'appelaient en effet sergents royaux, et comme les nouvelles dont ils étaient porteurs étaient rarement réjouissantes, leurs interventions étaient redoutées. C'est sans doute aussi cette appellation de sergents royaux qui a fait dire à un humoriste, au moment où on a créé la fonction d'huissier de justice, qu'il s'agissait d'un corps de sous-officiers ministériels!

L'origine de cette profession se perd, dit-on, dans la nuit des temps. C'est sans doute vrai, tant il a toujours fallu qu'un corps soit organisé pour prêter la main aux décisions de justice, avec la double fonction d'attirer les débiteurs en justice et de procéder par contrainte à l'exécution des jugements.

Dans la Rome antique, les fonctionnaires qui étaient chargés de cette tâche étaient des esclaves affranchis, qualifiés de «servientes», appellation qui serait à l'origine du mot «sergent» utilisé dans l'Ancien Régime.

Quant au mot «huissier», on sait qu'il provient du mot «huis» de l'ancien français, synonyme de porte, et encore utilisé dans l'expression «à huis clos». Il semble que le mot huissier ait d'abord servi à désigner les personnes qui, dans un tribunal, aidaient à la police de l'audience, «gardant les portes», ancêtres de nos actuels huissiers d'audience.

La profession d'huissier a la caractéristique d'avoir toujours été en quête d'une plus grande considération sociale. Deux fac-

teurs expliquent sans doute ce phénomène: d'abord, le fait que la profession d'huissier, parmi celles qui collaborent à l'œuvre de justice — juges, procureurs, avocats, notaires — semble se limiter à des actes purement matériels de notifications et d'exécutions de jugements, lequel travail ne justifiait d'ailleurs pas jusqu'ici une formation juridique de même niveau; ensuite, le fait que ce travail des huissiers est perçu par l'opinion publique comme assez rébarbatif, puisqu'il s'associe le plus souvent à l'annonce de nouvelles peu agréables, qu'il s'agisse de citations en justice ou de saisies.

Dans son *Manuel des huissiers des cours et des tribunaux*, paru en 1878, maître Louis Mahieu, ancien huissier près la Cour d'appel de Bruxelles et près la Cour de cassation, envisage l'avenir de sa profession dans les termes suivants: « Les tendances de notre législation visent à donner à la profession d'huissier l'importance qui peut lui manquer, et lorsque les avoués auront cessé d'être les auxiliaires obligés du plaideur et de l'avocat, qui pourra mieux que les officiers ministériels dont nous nous occupons, être appelé à seconder la magistrature et le barreau? » Il faut reconnaître que cette prévision, publiée en 1878, était judicieuse.

Sans doute, la profession d'huissier s'est-elle renouvelée d'elle-même. Les huissiers ont adapté l'organisation de leurs études à la complexité de la tâche qui était la leur, en utilisant largement les ressources de l'informatique, de sorte que leurs études, loin d'être vieillottes et poussiéreuses, se présentent souvent aujourd'hui comme des modèles de modernisme et d'efficacité.

De plus, la plupart des jeunes huissiers ont suivi une formation de licencié en droit, ce qui les met au diapason des autres professions judiciaires.

Sur le plan de l'image de la profession telle qu'elle est perçue par le public, je pense qu'il est difficile de la modifier radicalement, tant elle est liée à ce qui fait la spécificité de cette profession, appelée à exercer à l'égard du public les contraintes, rarement réjouissantes, de l'appareil de justice. Il n'empêche que, même si leur mission n'a pas changé, les huissiers d'aujourd'hui sont loin d'avoir cet abord rébarbatif qu'on a pu leur prêter, à tort ou à raison.

La présente proposition de loi, en imposant à terme une formation de licencié en droit pour exercer cette profession, suit donc le mouvement des faits, et est justifiée par la complexité croissante du droit, que les huissiers, auxiliaires de la justice, se doivent d'appréhender avec une formation adaptée.

Je m'attacherai à un commentaire de l'article 6 de la proposition de loi, qui tend à remplacer l'article 516 du Code judiciaire, définissant les fonctions de l'huissier de justice.

Maître Louis Mahieu, dans son manuel pratique des huissiers, publié en 1878 — déjà cité — définit cette fonction comme suit: « L'huissier est un officier de justice établi pour assigner les parties devant les tribunaux, signifier les actes que nécessite l'instruction des procès, mettre à exécution les jugements et les actes authentiques, et faire tous exploits concernant la conservation des droits des particuliers. » Cette définition me paraît toujours valable, et on peut dire que la fonction d'huissier n'a pas connu, et ne connaîtra pas — si cette proposition devient loi — de modifications fondamentales.

Paradoxalement, en ce qui concerne la modification de cet article 516 du Code judiciaire, le plus significatif est peut-être ce que la commission de la Justice a supprimé dans le texte de la proposition de loi. Je pense aux dispositions contenues dans le texte initial sur le recouvrement amiable des créances, le traitement des petites successions vacantes, les inventaires, le dépôt des requêtes à la demande des parties, et la collecte de toutes informations utiles.

Le rapport des travaux de la commission de la Justice nous apprend que la disposition relative au recouvrement amiable des créances a été supprimée pour ne pas être interprétée comme un distinguo à l'égard d'autres professions — avocats, agences de recouvrement... — qui s'y emploient également. Dans la foulée, la disposition relative au traitement des petites successions vacantes a été supprimée, rien n'empêchant les juges de paix de désigner des huissiers pour ce faire, dans le cadre de l'article 1154 du Code judiciaire. La disposition concernant l'autorisation de dresser les inventaires « dans les cas non prévus aux articles 1175 et suivants du Code judiciaire », n'a pas davantage été retenue, jugée aussi

superfétatoire. Quant à la disposition selon laquelle les huissiers pourraient recueillir et fournir les informations indispensables à l'accomplissement de leurs tâches, elle a été biffée, parce qu'« on pourrait craindre un échange d'informations entre huissiers de justice, ce qui violerait éventuellement le secret professionnel ».

Le texte initial de la proposition mentionnait que les huissiers pourraient introduire les requêtes que la loi leur permet de signer, et aussi, « à la demande des avocats et des parties », déposer toutes autres requêtes. Le barreau a réagi, en faisant observer que l'ajout de la conjonction « et » constituait l'abolition de l'article 1026, 5°, du Code judiciaire prescrivant qu'une requête ne pouvait en principe être signée que par un avocat, à moins que la loi n'en dispose expressément autrement. Le texte a été amendé, et la conjonction « et » supprimée.

J'avais souligné, monsieur le Président, en commission, ce qu'il peut y avoir de délicat dans l'intervention d'un huissier procédant — ou tentant de procéder — au recouvrement amiable de créances. Ce qui caractérise en effet cette intervention, c'est qu'elle émane de quelqu'un dont la profession consiste à procéder à des saisies, et qu'une confusion peut vite exister dans le chef d'une personne qui se voit adresser une mise en demeure dans le cadre d'une récupération amiable, la portant à croire que si elle ne s'exécute pas, elle s'expose à une saisie. Je pense que beaucoup ignorent qu'il faut en principe un titre exécutoire pour pouvoir saisir, ayant préalablement donné lieu à une procédure où le débiteur a l'occasion de s'expliquer. Une lettre d'huissier, portant le sceau de l'Etat, disant par exemple qu'à défaut de paiement, il sera procédé « comme de droit », constitue un moyen de pression, auquel ne succombera sans doute pas un initié, mais qui peut se révéler très efficace à l'égard de la plupart des personnes visées. Or, la somme qu'il s'agit ainsi de récupérer peut être indue, en tout ou en partie, ou s'accompagner de pénalités tout à fait excessives. Il me semble que cette utilisation de la qualité d'officier ministériel, et cet usage du sceau de l'Etat, dans ce genre de lettre, mériteraient quelques précautions, comme peut-être une mention obligatoire en précisant la portée.

Je saisis l'occasion qui m'est donnée, monsieur le Président, en concluant, de dire qu'il serait opportun d'adapter notre législation sur les saisies mobilières. Je me souviens avoir travaillé, à la commission de la Justice de la Chambre, sur un texte qui visait à moderniser et à humaniser cette législation. L'accord de gouvernement prévoit aussi que « le droit de saisie sera adapté afin de garantir au saisi un minimum vital et la jouissance d'un minimum de meubles, en tenant compte des charges familiales ». Nous approchons de la fin de la législature, et je serais heureux, monsieur le Vice-Premier ministre, si nous pouvions être prochainement saisis d'un texte en ce sens. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Suykerbuyk.

De heer Suykerbuyk. — Mijnheer de Voorzitter, het voorstel van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de gerechtsdeurwaarders werd door de commissie voor de Justitie grondig onderzocht. Als mede-indiener van dit voorstel wil ik de rapporteur, de heer Erdman, danken voor zijn synthetisch verslag, en hem feliciteren met de manier waarop hij hier de taakomschrijving van de gerechtsdeurwaarder naar voren heeft gebracht. Mijn dank gaat ook naar de leden van de commissie. De goede samenwerking in de commissie heeft geleid tot een tekst waarover een consensus kon worden bereikt. Tenslotte wil ik de heer Barzin nog feliciteren voor zijn historische bijdrage in dit debat.

De bedoelingen van het voorstel zijn meervoudig. Het Gerechtelijk Wetboek bevat artikelen die betrekking hebben op de taak, de benoemingsvoorwaarden en de manier van optreden van de gerechtsdeurwaarders. Deze artikelen werden overgenomen uit de tekst van de wet van 5 juli 1963 die het statuut regelde. Na dertig jaar is één en ander duidelijk aan een aanpassing toe. De evolutie van het beroep van gerechtsdeurwaarder loopt parallel met de evolutie van de maatschappij. De deurwaarder moet rekening houden met een aangepaste wetgeving die bovendien steeds complexer wordt. Het is de opdracht van de gerechtsdeurwaarder de uitvoering van gerechtelijke beslissingen adequaat en snel te

laten gebeuren. Hij moet daarom aan moderne bedrijfsvoering doen en automatiseren. Een wetgeving die dat niet verhindert, is daarbij een minimale vereiste.

Dit voorstel van wet steunt op een voorstel van de Nationale Kamer van gerechtsdeurwaarders. Het weerspiegelt dus het verlangen van die sector. Desalniettemin werd de oorspronkelijke tekst reeds voor hij de commissie bereikte, en zeker tijdens de besprekingen in de commissie, vanuit de meest verschillende invalshoeken onderzocht. De verslaggeving was uitermate volledig, zodat ik mij hier kan beperken tot de vijf belangrijkste punten.

Een eerste punt betreft de nieuwe benoemingsvoorwaarden die in artikel 1 worden vastgelegd. Er wordt bewust gekozen voor de graad van doctor of licentiaat in de rechten. Men voorziet daarbij wel in een overgangperiode van acht jaar alhoewel de meerderheid van de recent benoemde gerechtsdeurwaarders reeds aan deze voorwaarde voldoet.

Ten tweede. Het voorstel kent een belangrijke rol toe aan de Nationale Kamer van de gerechtsdeurwaarders. Zonder te raken aan de prerogatieven van de minister van Justitie, wordt de eenvormigheid van toezicht door de nationale kamer gewaarborgd. Dit kan de efficiënte werking van dit hulporgaan van de rechterlijke macht alleen maar bevorderen en bijdragen tot de eenvormigheid van de deontologie, waaraan ik, zoals de rapporteur, ook zeer groot belang hecht.

Ten derde. De vervanging van de gerechtsdeurwaarder die wegens ziekte of om andere redenen verhinderd is zijn ambt uit te oefenen, werd reeds vroeger ontgaan van een al te sterke bevoogding door het parket. Deze lijn wordt nu doorgetrokken. De procureur des Konings moet niet langer de opportuniteit van een vervanging in detail beoordelen. Dit was hoe dan ook overbodig, omdat vervangingen toch altijd ten laste vallen van de vervangene, waardoor misbruiken worden beperkt.

Ten vierde. In dit voorstel wordt aan de Koning opgedragen de procedure en de regels vast te leggen voor het voortzetten van het deurwaarderskantoor bij ontslag, overlijden, schorsing of afzetting. De problemen zijn in de praktijk zo verscheiden dat het onmogelijk is om die in één coherente wettekst te regelen. Daarom werd deze bevoegdheid in artikel 3 in fine aan de Koning toegewezen.

De huidige wetgeving bepaalt niets over het bestuur van een vacant gerechtsdeurwaarderskantoor. Het is dus noodzakelijk maatregelen te treffen die toelaten een gerechtsdeurwaarderskantoor in stand te houden, in het belang zowel van de rechtzoekende, van het personeel dat in dienst is van de gerechtsdeurwaarder als van de nabestaanden van de overleden gerechtsdeurwaarder.

Er is in de eerste plaats de waarborg voor de rechtzoekende. Zowel de vervolgende schuldeiser als de vervolgte schuldenaar hebben belang bij de continuïteit van het kantoor van een gerechtsdeurwaarder dat zonder titularis valt, ingevolge ontslag, ziekte, invaliditeit of afzetting. De schuldeiser mag verwachten dat zijn opdrachten met regelmaat worden uitgevoerd, dat zijn dossier wordt opgevolgd, dat de tenuitvoerleggingen worden voortgezet en dat ervoor wordt gezorgd dat de bij wet bepaalde termijnen worden nageleefd om verjaring of verval van rechten te voorkomen.

Hetzelfde geldt voor de schuldenaar. Deze wordt meestal onder dwang van uitvoering verplicht de veroordeling te kwijten in handen van de optredende gerechtsdeurwaarder. In de praktijk zal de schuldeiser nog termijnen van betaling toestaan en zullen de afbetalingen geschieden bij de gerechtsdeurwaarder. Het is voor de schuldenaar dus van belang dat zijn betalingen regelmatig doorstroomden naar de schuldeisers. Kortom, de continuïteit van het kantoor moet worden verzekerd.

Er is ook de waarborg voor de schuldeisers van de gerechtsdeurwaarder. De gerechtsdeurwaarder is persoonlijk aansprakelijk voor alle gelden die hij ontvangt, hetzij via betaling, hetzij via de opbrengst van een openbare verkoop. Aangezien hij zich persoonlijk verbindt, stelt hij zijn vermogen borg tegenover zijn schuldeisers. Het kantoor van een gerechtsdeurwaarder is een zaak die voor verkrijging vatbaar is, en behoort dus, in de juridische zin van het woord, tot het vermogen van de gerechtsdeur-

waarder. Ik denk hier niet alleen aan kantoormeubelen, de rechten op schuldvorderingen, de modellenverzameling, de computerprogramma's, maar ook bijvoorbeeld aan de goodwill. Al deze punten behoren tot het « handelsfonds » van de gerechtsdeurwaarder en het is dus van belang dit veilig te stellen. Het lijkt mij nogal evident dat er ook waarborgen zijn voor het personeel. De continuïteit van het kantoor moet het behoud van hun werkgelegenheid verzekeren. De mensen, tewerkgesteld in een gerechtsdeurwaarderskantoor, verrichten een zeer specifiek werk. Zij zullen bijgevolg niet gemakkelijk werk vinden in een andere sector.

Dan zijn er de waarborgen voor de gerechtsdeurwaarder en zijn nabestaanden. De rechtmatigheid hiervan vloeit gewoon voort uit wat ik reeds heb gezegd. Het spreekt vanzelf dat een deurwaarderskantoor, zoals elke onderneming, een actief en een passief heeft. Het passief bestaat en dient te worden vereffend. Daarvoor moet het actief kunnen worden aangewend. Dit actief bestaat, maar kan niet worden verzilverd om het passief te vereffenen omdat de huidige wetgeving niet voorziet in de mogelijkheid een kantoor voort te zetten of over te dragen. Op één dag vergaat alles wat gedurende vele jaren werd opgebouwd. Dit aspect moet in alle menselijkheid onder ogen worden genomen. Dit voorstel wil daartoe bijdragen.

Mijnheer de Voorzitter, over het vijfde punt, de taken die een deurwaarder dient uit te oefenen, werd lang van gedachten gewisseld. Artikel 6 werd uitvoerig besproken. De oorspronkelijke tekst geven op verschillende plaatsen aangepast. Het is wel nuttig de meningen die ter zake in de commissie werden geformuleerd en die terug te vinden zijn in het verslag, even te onderstrepen.

De commissie was van oordeel dat bijvoorbeeld de minnelijke regeling van schuldvorderingen, verder kan worden toevertrouwd aan de gerechtsdeurwaarders. Toch werd dit punt niet als zodanig in de tekst van het voorstel behouden, omdat de tekst niet restrictief is en omdat een dergelijke bepaling aanleiding zou kunnen geven tot de veronderstelling dat bijvoorbeeld incassokantoren een officieel karakter krijgen. Dit laatste is zeker niet de bedoeling.

De tekst, die aanvangt met de woorden: « behoudens andersluidende bepalingen », moet men in die zin begrijpen dat alle klassieke taken die de gerechtsdeurwaarder reeds jaren vervult, tot zijn opdracht zullen behoren. Uiteindelijk werd voor artikel 6 een vorm gevonden waarover een consensus kon worden bereikt. Dit neemt echter niet weg dat de waarschuwingen die de heer Barzin hier heeft vertolkt in verband met de minnelijke regeling van invorderingen door de gerechtsdeurwaarders, pertinent zijn.

Tenslotte wil ik nog iets zeggen over de procedure als er disciplinaire maatregelen moeten worden opgetreden. De rapporteur heeft daarover lang uitgeweid. De procedure in verband met de sancties werd op punt gesteld, zowel wat de rechten van de verdediging als wat de beroepsprocedure betreft.

Dit voorstel van wet is een poging om het statuut van een zeer belangrijke medewerker van de rechterlijke macht aan te vullen of een aangepaste inhoud te geven. Er moet inderdaad bijzondere aandacht worden besteed aan de persoon en het instrumentarium, die de beslissingen van de hoven en van de rechtbanken op het terrein ten uitvoer moet brengen, met name de gerechtsdeurwaarder.

Met dit voorstel, dat de unanieme steun kreeg van de commissie voor de Justitie, werd een belangrijke stap gezet. Ik nodig de Senaat dan ook uit het voorbeeld van de commissie te volgen en dit voorstel van wet éénparig goed te keuren. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Wathelet, Vice-Premier ministre.

M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — Monsieur le Président, sans faire de longs développements, je me réjouirai avec les divers intervenants du travail accompli. Cette proposition de loi — et cela mérite d'être souligné — a fait l'objet d'une activité particulièrement intense de la commission de la Justice du Sénat. Je tiens également à m'associer aux remerciements adressés au rapporteur et aux services du Sénat.

Le rapport indiquait d'une manière assez sympathique que le ministre ne s'opposait que peu ou pas aux propositions qui étaient

formulées. Ces propos relèvent, en quelque sorte, de l'*understatement* car l'Exécutif s'associe très volontiers à la proposition parlementaire. Si cette dernière recueille l'unanimité des suffrages en séance plénière, comme ce fut le cas en commission, je prendrai avec beaucoup d'enthousiasme la responsabilité de défendre ce texte devant la Chambre afin qu'il devienne une loi et que la réforme du statut des huissiers de justice puisse entrer en vigueur dès que possible.

Croyez donc, mes chers collègues, que je serai le porte-parole, sinon de votre unanimité, du moins de votre majorité, pour que cette proposition de loi devienne une loi qui paraisse au *Moniteur belge* dans les meilleurs délais. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles de la proposition de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het voorstel van wet.

L'article premier est ainsi rédigé:

Article 1er. L'article 510 du Code judiciaire, modifié par la loi du 6 juillet 1979, est remplacé comme suit:

« Art. 510. Pour pouvoir être nommé huissier de justice, il faut :

- 1° Etre âgé de vingt-cinq ans accomplis;
- 2° Etre porteur d'un diplôme de docteur ou de licencié en droit;
- 3° Pouvoir présenter un certificat de moralité et de bonne conduite délivré par l'administration communale du lieu du domicile;
- 4° Avoir satisfait aux lois sur la milice;

5° Avoir fait dans une ou plusieurs études d'huissier de justice un stage effectif homologué de deux années entières non interrompues; le service militaire et le service civil ne sont pas censés avoir interrompu le stage. D'autres circonstances graves qui entraînent une interruption inévitable du stage peuvent également être considérées par le Roi comme ne constituant pas une interruption du stage. »

Artikel 1. Artikel 510 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd bij de wet van 6 juli 1979, wordt vervangen als volgt:

« Art. 510. Om tot gerechtsdeurwaarder benoemd te kunnen worden moet men :

- 1° Volle vijfentwintig jaar oud zijn;
- 2° Houder zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten;
- 3° Een getuigschrift kunnen voorleggen van goed zedelijk gedrag, uitgereikt door het gemeentebestuur van de woonplaats;
- 4° Aan de eisen van de dienstplichtwetten hebben voldaan;

5° In één of meer gerechtsdeurwaarderskantoren een effectieve gehomologeerde stage hebben doorgemaakt van twee volle jaren zonder onderbreking; de legerdienst en de burgerdienst worden niet geacht de stage te hebben onderbroken. Ook andere, zwaarwichtige omstandigheden die tot onvermijdelijke onderbreking van de stage leiden, kunnen door de Koning worden geacht niet te gelden als een onderbreking van de stage. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 2. L'article 511 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 511. Le Roi fixe les modalités d'organisation du stage, la composition et le fonctionnement du jury appelé à homologuer le stage.

Le candidat au stage doit faire son stage chez un ou plusieurs huissiers de justice exerçant la profession d'huissier de justice titulaire depuis au moins trois années complètes.

Le candidat-stagiaire doit être porteur du diplôme de docteur ou de licencié en droit et doit pouvoir produire le certificat prévu à l'article 510, 3°.

Le stage ne peut avoir lieu pendant les études conduisant à l'obtention des diplômes prévus au troisième alinéa et le candidat-stagiaire doit d'abord être porteur de l'un de ces diplômes. Le jury peut accorder une dérogation s'il s'avère que le candidat-stagiaire a exercé pendant cinq ans au moins des responsabilités dans une étude d'huissier de justice. »

Art. 2. Artikel 511 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 511. De Koning bepaalt de wijze waarop de stage wordt georganiseerd, en de samenstelling en de werking van de commissie die met de homologatie van de stage belast is.

De kandidaat-stagiair moet zijn stage doormaken bij één of meer gerechtsdeurwaarders die zelf minstens drie volle jaren het beroep van gerechtsdeurwaarder als titularis hebben uitgeoefend.

De kandidaat-stagiair dient houder te zijn van het diploma van doctor of licentiaat in de rechten en moet een getuigschrift kunnen voorleggen als bepaald in artikel 510, 3°.

De stage mag niet plaatshebben tijdens de studietijd voor het verkrijgen van de in het derde lid bepaalde diploma's en de kandidaat-stagiair moet eerst houder zijn van een van die diploma's. De commissie kan een afwijking toestaan indien blijkt dat de kandidaat-stagiair minstens vijf jaar een verantwoordelijke opdracht in een gerechtsdeurwaarderskantoor heeft waargenomen. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. L'article 512 du même code, modifié par la loi du 23 novembre 1984, est remplacé comme suit :

« Art. 512. Le candidat à une place d'huissier de justice adresse sa requête par lettre recommandée à la poste au président de la Chambre nationale des huissiers de justice et une copie de celle-ci ainsi que son dossier comprenant les documents prouvant qu'il remplit les conditions prévues à l'article 510, au syndic-président du conseil de la chambre d'arrondissement dans lequel il demande sa nomination.

Dans les deux mois de la réception de la lettre recommandée, le syndic adresse au président de la Chambre nationale des huissiers de justice un dossier contenant les documents suivants :

- 1° Les dossiers des candidats;
- 2° L'avis motivé du conseil de la chambre d'arrondissement sur les mérites et aptitudes des candidats.

Dans le mois de la réception, le président de la chambre nationale adresse au ministre de la Justice le dossier ainsi constitué; le ministre de la Justice, après avoir pris les avis du procureur général et du procureur du Roi, propose au Roi la nomination d'un candidat.

Le Roi fixe la procédure et les règles qui assurent la continuité de l'étude, en cas de démission, de décès, de suspension ou de destitution. »

Art. 3. Artikel 512 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 512. De kandidaat voor een functie van gerechtsdeurwaarder richt zijn aanvraag bij een ter post aangetekende brief tot de voorzitter van de Nationale Kamer van de gerechtsdeurwaarders en zendt een afschrift ervan samen met zijn dossier, bevattende de documenten die staven dat hij voldoet aan de voorwaarden gesteld in artikel 510, aan de syndicus-voorzitter van de raad van de arrondissementskamer waar hij solliciteert.

Binnen twee maanden na ontvangst van de aangetekende brief zendt de syndicus aan de voorzitter van de Nationale Kamer van de gerechtsdeurwaarders een dossier met de volgende stukken :

- 1° De dossiers van de kandidaten;
- 2° Het met redenen omkleed advies van de raad van de arrondissementskamer over de verdiensten en de bekwaamheden van de kandidaten.

Binnen de maand na ontvangst zendt de voorzitter van de nationale kamer het aldus samengesteld dossier over aan de minister

van Justitie, die na het advies van de Procureur-Generaal en van de procureur des Konings te hebben ingewonnen, een kandidaat ter benoeming aan de Koning voordraagt.

De Koning bepaalt de procedure en de regels voor de voortzetting van het deurwaarderskantoor in geval van ontslag, overlijden, schorsing of afzetting. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. L'article 513 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 513. L'arrondissement judiciaire dans lequel l'huissier de justice instrumentera et sera tenu d'établir son étude est déterminé par l'arrêté royal de nomination.

L'huissier de justice ne peut avoir qu'une étude qui sera établie dans la commune désignée par le ministre de la Justice. Cette désignation peut être modifiée à la requête de l'intéressé. »

Art. 4. Artikel 513 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 513. Het koninklijk besluit tot benoeming bepaalt in welk gerechtelijk arrondissement de gerechtsdeurwaarder zijn ambt zal uitoefenen en moet kantoor houden.

De gerechtsdeurwaarder mag slechts één kantoor hebben, dat gevestigd wordt in de gemeente die de minister van Justitie aanwijst. Deze aanwijzing kan worden gewijzigd op verzoek van de betrokkene. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. A l'article 515, alinéa premier, du même code, les mots « du conseil permanent de la chambre nationale » sont insérés entre les mots « du procureur du Roi » et les mots « et du conseil de la chambre d'arrondissement des huissiers de justice ».

Art. 5. In artikel 515, eerste lid, van hetzelfde wetboek worden de woorden « van de vaste raad van de nationale kamer » ingevoegd tussen de woorden « van de procureur des Konings » en de woorden « en van de raad van de arrondissementskamer van de gerechtsdeurwaarders ».

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. L'article 516 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 516. Sauf dispositions légales contraires, seuls les huissiers de justice sont compétents pour dresser et signifier tous exploits et mettre à exécution les décisions de justice ainsi que les actes ou titres en forme exécutoire.

Ils ne peuvent instrumenter que dans les limites de l'arrondissement judiciaire déterminé par l'arrêté royal de nomination.

Ils peuvent être commis pour effectuer des constatations purement matérielles, exclusives de tout avis sur les conséquences de fait ou de droit qui peuvent en résulter; ils peuvent également procéder à des constatations de même nature à la requête de particuliers. Ils effectuent les constatations que nécessitent les missions légales qu'ils accomplissent.

Ils peuvent lever au greffe les expéditions, copies et extraits de toutes pièces de procès et introduire les requêtes que la loi leur permet de signer; ils peuvent aussi, à la demande des avocats des parties, y déposer toutes autres requêtes.

Ils peuvent attester la conformité de copies et de traductions de documents dont ils détiennent les minutes et peuvent rédiger des extraits de tous les actes émanant de leur ministère.

Les huissiers de justice procèdent, comme les notaires, aux prises et ventes publiques de meubles et effets mobiliers, en se conformant aux lois et règlements qui y sont relatifs.

Le conseil de la chambre d'arrondissement établit le rôle des huissiers de justice chargés de la signification des actes en matière répressive. »

Art. 6. Artikel 516 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 516. Behoudens andersluidende wettelijke bepalingen zijn alleen de gerechtsdeurwaarders bevoegd tot het opstellen en betekenen van alle exploit en tot het tenuitvoerleggen van alle gerechtelijke beslissingen, akten of titels in uitvoerbare vorm.

Zij mogen hun ambt slechts uitoefenen in het gerechtelijk arrondissement dat bij het koninklijk besluit tot benoeming is bepaald.

Zij kunnen aangesteld worden om vaststellingen te doen van zuiver materiële feiten, zonder enig advies uit te brengen met betrekking tot de gevolgen in feite of in rechte die daaruit zouden kunnen voortvloeien; zij kunnen ook op verzoek van particulieren tot die vaststellingen overgaan. Zij doen ook de vaststellingen die tot de uitoefening van hun ambt behoren.

Zij kunnen ter griffie de uitgiften, afschriften en uittreksels van alle processtukken lichten en de verzoekschriften indienen die zij krachtens de wet kunnen ondertekenen; zij kunnen tevens, op verzoek van de advocaten van de partijen, alle andere verzoekschriften ter griffie neerleggen.

Zij kunnen de afschriften en vertalingen van documenten in hun bezit voor eensluidend tekenen en kunnen uittreksels opstellen van alle akten van hun ambt.

De gerechtsdeurwaarders verrichten, evenals de notarissen, de schattingen en openbare verkopen van meubelen en roerende goederen, met inachtneming van de ter zake geldende wetten en vorderingen.

De raad van de arrondissementskamer stelt de rol vast van de gerechtsdeurwaarders die belast zijn met de betekening van de akten in strafzaken. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. A l'article 518, deuxième alinéa, du même code, sont apportées les modifications suivantes :

1° Les mots « ou commissaires » sont supprimés;

2° Dans le texte néerlandais, le mot *beheerder* est remplacé par le mot *bestuurder*.

Art. 7. In artikel 518, tweede lid, van hetzelfde wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° De woorden « of commissaris » worden geschrapt;

2° In de Nederlandse tekst wordt het woord « beheerder » vervangen door het woord « bestuurder ».

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Dans le texte néerlandais de l'article 521, deuxième alinéa, du même code, le mot *deurwaarder* est remplacé par le mot *gerechtsdeurwaarder*.

Art. 8. In de Nederlandse tekst van artikel 521, tweede lid, van hetzelfde wetboek wordt het woord « deurwaarder » vervangen door het woord « gerechtsdeurwaarder ».

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. L'article 524 du même code, modifié par la loi du 7 février 1985, est remplacé comme suit :

« Art. 524. L'huissier de justice qui prend congé ou qui est empêché d'exercer ses fonctions, doit se faire remplacer par un confrère ou se faire suppléer par un huissier de justice suppléant.

L'huissier de justice qui, conformément aux dispositions de l'article 585, 8°, est désigné comme administrateur provisoire, peut se faire assister par un huissier de justice suppléant. »

Art. 9. Artikel 524 van hetzelfde wetboek, gewijzigd bij de wet van 7 februari 1985, wordt vervangen als volgt :

« Art. 524. De gerechtsdeurwaarder die vakantie neemt of verhinderd is om zijn ambt uit te oefenen, moet zich laten vervangen door een confrater of een plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder.

De gerechtsdeurwaarder die ingevolge de bepalingen van artikel 585, 8°, is aangewezen als voorlopige beheerder, kan zich laten bijstaan door een plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 10. A l'article 526 du même code sont apportées les modifications suivantes :

1° A l'alinéa premier, les mots « par un candidat huissier de justice » sont insérés entre les mots « La requête aux fins de suppléance » et les mots « est adressée au procureur du Roi » ;

2° L'alinéa quatre est remplacé par l'alinéa suivant :

« Si l'huissier de justice néglige ou n'est pas en mesure de présenter la demande de suppléance par un candidat-huissier de justice ou si le procureur du Roi refuse d'accorder la suppléance, la demande est faite par le syndic au président du tribunal de première instance qui statue sur les conclusions du ministère public, l'huissier de justice et son syndic entendus ou appelés. »

Art. 10. In artikel 526 van hetzelfde wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het eerste lid worden de woorden « door een kandidaat-gerechtsdeurwaarder » ingevoegd tussen de woorden « De aanvraag om vervanging » en de woorden « wordt aan de procureur des Konings gericht » ;

2° Het vierde lid wordt vervangen als volgt :

« Indien de gerechtsdeurwaarder nalaat of niet bij machte is de aanvraag om vervanging door een kandidaat-gerechtsdeurwaarder te doen of indien de procureur des Konings weigert de vervanging toe te staan, dan wordt het verzoek door de syndicus gedaan aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg die beslist op de conclusie van het openbaar ministerie, de gerechtsdeurwaarder en zijn syndicus gehoord of opgeroepen. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. L'article 528, alinéa premier, du même code judiciaire est remplacé comme suit :

« Sous peine de sanctions disciplinaires, il est interdit à l'huissier de justice suppléé d'exercer ses fonctions pendant la durée de la suppléance, sauf pour l'huissier de justice désigné pour gérer provisoirement une étude vacante, conformément aux dispositions de l'article 585, 8°, qui se fait assister d'un suppléant en exécution de l'article 524, deuxième alinéa. »

Art. 11. Artikel 528, eerste lid, van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Met uitzondering van de gerechtsdeurwaarder die als voorlopig beheerder van een vacant kantoor is aangewezen ingevolge de bepalingen van artikel 585, 8°, en die zich laat bijstaan door een plaatsvervanger ingevolge artikel 524, tweede lid, is het de vervangen gerechtsdeurwaarder op straffe van tuchtmaatregelen verboden gedurende de vervangingstermijn zijn ambt uit te oefenen. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. L'article 530 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 530. L'huissier de justice suppléant nommé en vertu de l'article 524, premier alinéa, tient à jour pendant toute la durée de la suppléance, les répertoires de l'huissier de justice qu'il supplée. »

L'huissier de justice désigné en vertu de l'article 524, deuxième alinéa, tient à jour pendant toute la durée de la gestion, les répertoires de l'huissier de justice décédé, suspendu ou démis.

Dans tous les actes qu'il dresse, l'huissier de justice suppléant mentionne sa qualité de suppléant et le nom de l'huissier de justice qu'il supplée. »

Art. 12. Artikel 530 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 530. De plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder benoemd op grond van artikel 524, eerste lid, houdt gedurende de gehele vervangingstermijn de repertoria van de vervangen gerechtsdeurwaarder bij. »

De gerechtsdeurwaarder aangewezen op grond van artikel 524, tweede lid, houdt gedurende de gehele termijn van het beheer de repertoria van de overleden, geschorste of ontslagen gerechtsdeurwaarder bij.

De plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder vermeldt op alle akten die hij opmaakt, zijn hoedanigheid van plaatsvervanger en de naam van de gerechtsdeurwaarder die hij vervangt. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 13. L'article 531 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 531. Le conseil de la chambre d'arrondissement peut infliger les peines disciplinaires suivantes :

1° A l'huissier de justice titulaire :

a) Le rappel à l'ordre ;

b) La censure simple ;

c) La censure avec réprimande par le syndic, devant le conseil de la chambre d'arrondissement ;

d) L'interdiction de l'entrée au conseil de la chambre d'arrondissement et au conseil permanent de la chambre nationale pendant une durée de trois ans au plus, la première fois, et de six ans au plus en cas de récidive ;

2° A l'huissier de justice suppléant, une des peines de discipline prévues au 1°, a), b) ou c).

La décision rendue par défaut est signifiée à l'huissier de justice ou à l'huissier de justice suppléant par le secrétaire du conseil de la chambre d'arrondissement ou par un autre membre dudit conseil. »

Art. 13. Artikel 531 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 531. De raad van de arrondissementskamer kan de volgende tuchtstraffen opleggen :

1° Aan de gerechtsdeurwaarder-titularis :

a) Terechtwijzing ;

b) Enkele censuur ;

c) Censuur met berisping door de syndicus ten overstaan van de raad van de arrondissementskamer ;

d) Niet-toelating tot de raad van de arrondissementskamer en tot de vaste raad van de nationale kamer gedurende ten hoogste drie jaar, de eerste maal, en ten hoogste zes jaar in geval van herhaling ;

2° Aan de plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder, een der tuchtstraffen gesteld onder 1°, a), b) of c).

De beslissing die bij verstek is uitgesproken, wordt aan de gerechtsdeurwaarder of de plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder betekend door de secretaris van de raad van de arrondissementskamer of door een ander lid van deze raad. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 14. Dans le même code sont insérés les articles 531bis, 531ter, 531quater, et 531quinquies (nouveaux) libellés comme suit :

« Art. 531bis. La décision rendue en matière disciplinaire, prononcée conformément à l'article 531, est susceptible d'être frappée d'appel devant un conseil d'appel des huissiers de justice. »

Un conseil est créé dans le ressort de chaque cour d'appel. Il se réunit au lieu où est établi le siège de la cour. Dans le ressort de la Cour d'appel de Bruxelles, il y a un conseil francophone et un conseil néerlandophone. Le conseil est composé de trois assesseurs effectifs et trois assesseurs suppléants, élus parmi les huissiers de justice, de façon que les assesseurs effectifs, d'une part, et les assesseurs suppléants, d'autre part, appartiennent à trois arrondissements judiciaires différents. Le conseil est présidé par un conseiller de la cour d'appel intéressé, désigné à cet effet par le premier président.

Les assesseurs sont élus annuellement au scrutin secret par le conseil permanent. Ils sont rééligibles.

Un secrétaire et un rapporteur sont désignés parmi les assesseurs.

Un membre du comité de direction peut être entendu, à la demande du conseil, sans pouvoir prendre part à la délibération.

Pour la première fois, les assesseurs sont désignés par le premier président de la cour d'appel intéressée, sur la présentation de la chambre d'arrondissement intéressée.

Art. 531ter. L'appel doit être intenté par l'huissier de justice titulaire ou suppléant intéressé, par voie de requête motivée rédigée dans la langue de la décision attaquée. Cette requête est adressée sous pli recommandé ou remise contre accusé de réception au secrétaire du conseil de la chambre d'arrondissement, et ce dans le mois du prononcé, si la décision a été rendue contradictoirement, ou, si elle a été rendue par défaut, dans le mois de la date à laquelle elle a été notifiée, à l'intéressé par le secrétaire du conseil de la chambre d'arrondissement ou par un autre membre dudit conseil.

L'article 50 du présent code s'applique par analogie.

Art. 531quater. L'appel est suspensif.

Les membres du conseil d'appel qui remplissent l'une des conditions prévues à l'article 828, de même que les membres du conseil de la chambre d'arrondissement qui a prononcé la peine disciplinaire, sont récusés d'office.

Art. 531quinquies. L'appellant est convoqué par le secrétaire devant le conseil d'appel, par lettre recommandée.

Le délai de comparution est d'au moins quinze jours. Sauf si l'appellant demande expressément le huis clos, les débats ont lieu en audience publique.

La décision du conseil d'appel est adressée sous pli recommandé à l'appellant et au secrétaire du conseil de la chambre d'arrondissement par le secrétaire du conseil d'appel.

Art. 14. In hetzelfde wetboek worden de nieuwe artikelen 531bis, 531ter, 531quater en 531quinquies ingevoegd, luidende:

« Art. 531bis. Tegen een tuchtstraf uitgesproken overeenkomstig artikel 531, is hoger beroep mogelijk bij een Raad van beroep voor gerechtsdeurwaarders.

In het rechtsgebied van elk hof van beroep wordt een raad ingesteld. Deze vergadert op de plaats waar de zetel van het hof van beroep is gevestigd. In het rechtsgebied van het Hof van beroep te Brussel is er een Nederlandstalige en een Franstalige raad. De raad bestaat uit drie assessoren en drie plaatsvervangende assessoren, gekozen onder de gerechtsdeurwaarders, waarbij zowel de assessoren als de plaatsvervangende assessoren tot drie verschillende gerechtelijke arrondissementen behoren. De raad wordt voorgedragen door een raadsherr van het betrokken hof van beroep, daartoe aangewezen door de eerste voorzitter.

De assessoren worden jaarlijks verkozen door de vaste Raad, bij geheime stemming. Zij zijn herkiesbaar.

Onder de assessoren worden een secretaris en een rapporteur aangewezen.

Een lid van het directiecomité kan, op verzoek van de raad, gehoord worden zonder aan de beraadslaging te mogen deelnemen.

De assessoren worden voor de eerste maal aangesteld door de eerste voorzitter van het betrokken hof van beroep, op voordracht van de betrokken arrondissementskamer.

Art. 531ter. Het hoger beroep dient door de betrokken titularis of plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder ingesteld te worden bij een gemotiveerd verzoekschrift in de taal van de bestreden beslissing. Dit verzoekschrift wordt bij een ter post aangetekende brief gericht of tegen ontvangstbewijs overhandigd aan de secretaris van de raad van de arrondissementskamer binnen een maand na de dag van de uitspraak, indien ze op tegenspraak is gewezen of, indien ze bij verstek is gewezen, binnen een maand na de datum van de kennisgeving aan de betrokkene door de secretaris van de raad van de arrondissementskamer of door een ander lid van deze raad.

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1990-1991
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1990-1991

Artikel 50 van dit wetboek is van overeenkomstige toepassing.

Art. 531quater. Het hoger beroep is opschortend.

De leden van de raad van beroep die voldoen aan een van de voorwaarden gesteld in artikel 828, evenals de leden van de arrondissementskamer die de tuchtstraf heeft uitgesproken, worden ambtshalve gewraakt.

Art. 531quinquies. De appellant wordt door de secretaris bij aangetekende brief opgeroepen om voor de raad van beroep te verschijnen.

De termijn van verschijning bedraagt ten minste vijftien dagen. Tenzij de appellant uitdrukkelijk de behandeling met gesloten deuren vraagt, hebben de debatten plaats in openbare terechtzitting.

De beslissing van de raad van beroep wordt bij aangetekende brief gericht aan de appellant en aan de secretaris van de raad van de arrondissementskamer door de secretaris van de raad van beroep.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 15. L'article 537 du même code est complété comme suit:

« ... Cette assemblée générale procède également à l'élection des délégués effectif et suppléant des huissiers de justice de l'arrondissement au conseil permanent de la chambre nationale. »

Art. 15. Artikel 537 van hetzelfde wetboek wordt aangevuld als volgt:

« ... Deze algemene vergadering kiest eveneens de afgevaardigde en de plaatsvervangende afgevaardigde van de gerechtsdeurwaarders van het arrondissement bij de vaste raad van de nationale kamer. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 16. L'article 542 du même code, modifié par la loi du 28 juin 1974, est complété par un 9°, rédigé comme suit:

« 9° De transmettre au secrétaire du conseil d'appel les dossiers en matière disciplinaire, dans lesquels un appel a été interjeté, dans la huitaine, à partir de la notification de celui-ci au secrétaire de la chambre d'arrondissement. Ce délai est interrompu pendant les vacances judiciaires jusqu'au quinzième jour de l'année judiciaire nouvelle. »

Art. 16. Artikel 542 van hetzelfde wetboek gewijzigd bij de wet van 28 juni 1974 wordt aangevuld met een 9°, luidend als volgt:

« 9° Aan de secretaris van de raad van beroep de dossiers in tuchtzaken over te zenden waarin hoger beroep werd aangekend, binnen acht dagen te rekenen van de kennisgeving van dat hoger beroep aan de secretaris van de arrondissementskamer. Deze termijn wordt tijdens de gerechtelijke vakantie opgeschort tot de vijftiende dag van het nieuwe gerechtelijk jaar. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 17. L'article 544 du même code est complété par un alinéa, rédigé comme suit:

« Dans les cas où il s'avère impossible de satisfaire aux dispositions de l'article 547, deuxième alinéa, le rapporteur est remplacé en matière disciplinaire par le rapporteur adjoint. Celui-ci a alors les mêmes attributions que le rapporteur. Il est élu chaque année par l'assemblée générale. Il ne peut être membre du conseil de la chambre d'arrondissement. »

Art. 17. Artikel 544 van hetzelfde wetboek wordt aangevuld met een lid, luidende:

« In de gevallen waarin het onmogelijk blijkt te voldoen aan de bepalingen van artikel 547, tweede lid, wordt in tuchtzaken de verslaggever vervangen door de adjunct-verslaggever. Deze heeft

dan dezelfde bevoegdheden als de verslaggever. Hij wordt jaarlijks verkozen door de algemene vergadering. Hij mag geen lid zijn van de raad van de arrondissementskamer.»

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 18. A l'article 549 du même code, les mots « à Bruxelles » sont remplacés par les mots « dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles ».

Art. 18. In artikel 549 van hetzelfde wetboek worden de woorden « te Brussel » vervangen door de woorden « in het gerechtelijk arrondissement Brussel ».

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 19. A l'article 550 du même code sont apportées les modifications suivantes :

1° Au 1°, les mots « et des règles de déontologie » sont insérés entre les mots « de veiller à l'uniformité de la discipline » et les mots « parmi ses membres »;

2° Cet article est complété par un 7°, rédigé comme suit :

« 7° D'assurer la délivrance du carnet de stage et de pratique. »

Art. 19. In artikel 550 van hetzelfde wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het 1° worden de woorden « en van de regels van de deontologie » ingevoegd tussen de woorden « te waken voor de eenvoudigheid van de tucht » en de woorden « onder haar leden »;

2° Dit artikel wordt aangevuld met een 7°, luidend als volgt :

« 7° In de afgifte van het stage- en praktijkboekje te voorzien. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 20. A l'article 551 du même code sont apportées les modifications suivantes :

1° A l'alinéa 1er, les mots « et 3° » sont remplacés par les mots « , 3° et 7° »;

2° L'alinéa 2 est remplacé comme suit :

« Il adresse aux syndics des chambres d'arrondissement, et en cas de besoin aux membres de la chambre nationale, les directives ou recommandations y relatives »;

3° L'alinéa 3 est abrogé.

Art. 20. In artikel 551 van hetzelfde wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

1° In het eerste lid worden de woorden « en 3° » vervangen door de woorden « , 3° en 7° »;

2° Het tweede lid wordt vervangen als volgt :

« Hij richt tot de syndici van de arrondissementskamers, en zo nodig tot de leden van de nationale kamer, de daarop betrekking hebbende richtlijnen of aanbevelingen »;

3° Het derde lid wordt opgeheven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 21. L'article 553 du même code est remplacé comme suit :

« Art. 553. Le conseil permanent élit parmi les huissiers de justice un comité de direction composé d'un président, d'un vice-président, d'un secrétaire, d'un rapporteur et d'un trésorier.

Néanmoins, seul peut être élu président ou vice-président un huissier de justice ayant été membre effectif du comité de direction ou du conseil permanent pendant au moins deux ans.

Le comité de direction est renouvelé d'un tiers tous les deux ans. Les deux premiers renouvellements se font par ordre d'ancienneté de nomination en tant qu'huissier de justice. Les membres sortants peuvent être réélus.

Le règlement prévu à l'article 550, 6°, règle les attributions et le fonctionnement du comité de direction.

Le comité de direction règle, si possible par voie de conciliation, les différends d'ordre professionnel entre huissiers de justice d'arrondissements différents. »

Art. 21. Artikel 553 van hetzelfde wetboek wordt vervangen als volgt :

« Art. 553. De vaste raad kiest onder de gerechtsdeurwaarders een directiecomité bestaande uit een voorzitter, een ondervoorzitter, een secretaris, een rapporteur en een penningmeester.

Nochtans kan alleen tot voorzitter of ondervoorzitter gekozen worden een gerechtsdeurwaarder die minstens twee jaar vast lid is geweest van het directiecomité of van de vaste raad.

Het directiecomité wordt om de twee jaar voor een derde vernieuwd. De eerste twee vernieuwingen geschieden naar de orde van anciënniteit van benoeming als gerechtsdeurwaarder. Aftredende leden kunnen worden herkozen.

Het in artikel 550, 6°, bedoelde reglement stelt onder meer de werking en de bevoegdheid van het directiecomité vast.

Het directiecomité regelt zo mogelijk door verzoening de beroepsgeschillen tussen gerechtsdeurwaarders uit verschillende arrondissementen. »

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 22. Il est inséré dans la deuxième partie, livre IV, du même code, un chapitre X, intitulé « Dispositions transitoires », comprenant un article 555quater, rédigé comme suit :

« Art. 555quater. Les candidats aux fonctions d'huissier de justice qui satisfont aux conditions de l'ancien article 510 à la date de la mise en vigueur de la présente loi, sont dispensés des obligations imposées par ce nouvel article, pour autant qu'ils font valider leur carnet de stage dans les trois mois suivant l'entrée en vigueur de la présente loi par le procureur du Roi de l'arrondissement du siège de la chambre qui a délivré le carnet de stage.

Par dérogation au nouvel article 510, les candidats aux fonctions d'huissier de justice qui, le jour de l'abrogation de l'ancien article 510, 2°, b), sont huissiers de justice honoraires ou porteurs du certificat de candidat huissier de justice délivré conformément à la loi du 5 juillet 1963 réglant le statut des huissiers de justice ou conformément à l'ancien article 510, sont dispensés de l'obligation prescrite par le nouvel article 510, 2°. La même disposition s'applique à la désignation en qualité d'huissier de justice suppléant.

Les autres dispositions de la présente loi relatives à la procédure de nomination s'appliquent à tous les candidats aux fonctions d'huissier de justice.

L'ancien article 510, premier alinéa, 2°, b), et l'ancien article 511 sont abrogés à la fin de la huitième année civile qui suivra l'entrée en vigueur de la présente loi. Pendant cette période transitoire, le stage prévu au nouvel article 511 est accessible aux porteurs du certificat d'enseignement secondaire supérieur ou d'un des titres assimilés prévus par les lois sur la collation des grades académiques et le programme des examens universitaires, coordonnées le 31 décembre 1949.

Toutefois, les dispositions du nouvel article 510, 4°, et du nouvel article 511, premier alinéa, relatives au stage, sont applicables.

La durée du stage effectué avant l'entrée en vigueur de la présente loi peut être portée en déduction de celle du stage prévu par le nouvel article 510, 4°.

Art. 22. In deel II, boek IV van hetzelfde wetboek wordt een hoofdstuk X ingevoegd onder het opschrift « Overgangsbepalingen », met een artikel 555quater, luidend als volgt :

« Art. 555quater. De kandidaten voor het ambt van gerechtsdeurwaarder die voldoen aan de voorwaarden van het oud artikel 510 op de datum van de inwerkingtreding van deze wet, zijn vrijgesteld van de verplichtingen opgelegd door dit artikel, voor zover zij hun stageboekje binnen drie maanden na de dag van de

inwerkingtreding van deze wet laten valideren door de procureur des Konings van het arrondissement waar de kamer zitting houdt die het stageboekje heeft afgegeven.

In afwijking van het nieuw artikel 510, zijn de kandidaten voor het ambt van gerechtsdeurwaarder, die op de dag van de afschaffing van het oud artikel 510, 2°, b), ere-gerechtsdeurwaarder zijn of houder zijn van het getuigenschrift van kandidaat-gerechtsdeurwaarder afgegeven overeenkomstig de wet van 5 juli 1963 tot regeling van het statuut der gerechtsdeurwaarders of overeenkomstig het oud artikel 510, vrijgesteld van de verplichting voorgeschreven bij het nieuw artikel 510, 2°. Dezelfde bepaling geldt voor de aanstelling tot plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder.

De andere bepalingen van deze wet die betrekking hebben op de benoemingsprocedure, zijn van toepassing op alle kandidaten voor het ambt van gerechtsdeurwaarder.

Het oud artikel 510, eerste lid, 2°, b), en het oud artikel 511 worden afgeschaft op het einde van het achtste kalenderjaar na het van kracht worden van deze wet. Gedurende deze overgangperiode is de stage omschreven bij het nieuw artikel 511 toegankelijk voor de houders van het getuigenschrift van hoger secundair onderwijs of van een van de daarmee gelijkgestelde bekwaamheidsbewijzen bedoeld in de op 31 december 1949 gecoördineerde wetten op het toekennen van de academische graden en het programma van de universitaire examens.

De bepalingen van het nieuwe artikel 510, 4°, en van het nieuwe artikel 511, eerste lid, betreffende de stage zijn echter onmiddellijk van toepassing.

De voor het van kracht worden van deze wet volbrachte stage mag in mindering gebracht worden van de stage bepaald bij het nieuw artikel 510, 4°.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

We stemmen later over het voorstel van wet in zijn geheel.

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE VOORSCHRIFTEN VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK DIE BETREKKING HEBBEN OP DE OPLEIDING EN DE WERKING VAN MAGISTRATEN

ONTWERP VAN WET TOT OPRICHTING VAN DE NATIONALE COMMISSIE VOOR DE MAGISTRATUUR

VOORSTEL VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE ARTIKELLEN 187, 189, 190, 191, 192, 193 EN 194 VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK BETREFFENDE DE VOORWAARDEN VOOR DE BENOEMING VAN DE MAGISTRATEN

VOORSTEL VAN WET HOUDENDE OPHEFFING VAN ARTIKEL 195 VAN HET GERECHTELIJK WETBOEK

VOORSTEL VAN WET BETREFFENDE DE OPRICHTING VAN EEN NATIONAAL CENTRUM VOOR DE MAGISTRATUUR EN BETREFFENDE DE BENOEMING VAN DE MAGISTRATEN

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI MODIFIANT LES REGLES DU CODE JUDICIAIRE RELATIVES A LA FORMATION ET AU RECRUTEMENT DES MAGISTRATS

PROJET DE LOI INSTITUANT LA COMMISSION NATIONALE DE LA MAGISTRATURE

PROPOSITION DE LOI MODIFIANT LES ARTICLES 187, 189, 190, 191, 192, 193 ET 194 DU CODE JUDICIAIRE RELATIFS AUX CONDITIONS DE NOMINATION DES MAGISTRATS

PROPOSITION DE LOI ABROGEANT L'ARTICLE 195 DU CODE JUDICIAIRE

PROPOSITION DE LOI RELATIVE A LA CREATION D'UN CENTRE NATIONAL DE LA MAGISTRATURE ET A LA NOMINATION DES MAGISTRATS

Discussion générale

De Voorzitter. — Wij vatten de bespreking aan van de ontwerpen en voorstellen van wet met betrekking tot de magistratuur.

Nous abordons l'examen des projets et propositions de loi concernant la magistrature.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de rapporteur.

De heer Erdman, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, toen in het kader van het parlementair onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme wordt georganiseerd aan de heer Legros, eerste voorzitter emeritus van het Hof van cassatie, gevraagd werd naar een vergelijking met andere Europese landen, antwoordde hij dat België, ondanks alles, toch nog over een voortreffelijke magistratuur beschikt, zelfs met ons systeem van politieke benoemingen.

Wanneer wij teruggrijpen naar het artikel van de heer Huyse, verschenen in *Panopticum*, stellen wij vast dat de partijpolitieke interventies in de benoeming van rechters reeds geruime tijd voorwerp zijn van debat, vermits sinds 1919 hoge magistraten, in het bijzonder procureur-generaal Callier, de crisis van de magistratuur in aanzienlijke mate wijten aan het feit dat de ministers van Justitie al sinds decennia alleen kandidaten van hun kleur benoemen. Men citeert onder meer van Bauwel, die in 1929 reeds in zijn schets van de rechterlijke inrichting in België schreef: «Doorslag voor de benoeming geeft niet de geschiktheid, maar wel de politieke gezindheid.»

Hoge magistraten hebben zich ook verder in het debat gemengd en ik citeer wijlen procureur-generaal Matthys: «Praktisch staat het de minister van Justitie vrij te benoemen wie hij wil. Dit betekent dat de benoeming en de bevordering in het huidige systeem — sommige rechtsgeleerden noemen het een der grootste kwalen van onze democratie — afhankelijk zijn van willekeur, van koopjes tot op het regeringsvlak, van politieke aanbeveling en druk.» Wie herinnert zich niet de felle reactie van wijlen minister Vanderpoorten op de uitlating van procureur-generaal Ganshof van der Meersch: «Politieke overwegingen blijken te dikwijls sterker dan de waarde van de persoon.»

Op parlementair vlak werden interpellaties genoteerd van de heren de Stexhe, Havelange, Spitaels en Storme, die in krasse bewoordingen het probleem aankaartten en terzelfder tijd werden ook voorstellen van wet ingediend. De jongste voorstellen van wet worden trouwens in mijn verslag vermeld.

Ik moet niet terugkomen op de reactie van de Raad van State op een «depolitiseringsvoorstel» van de heer Eyskens, waarin gewezen werd op de grondwettelijke prerogatieven van de Koning inzake benoeming.

Wanneer krantencommentaren de partijpolitieke benoemingen beginnen te hekelen met titels zoals «Dwalend door onze barokke justitie» of «Magistrature: le caprice des partis», of nog sterker «Schotten tussen partijen en rechter nog niet gesloopt» of «Rechters worden met rood, blauw of geel aangeduid. Niet zelden primeert de politieke kleur op de bekwaamheid wanneer het op benoemen aankomt», dan zijn dit klachten die voor het grote publiek uiteindelijk het antwoord lijken te geven op alle kritiek op de werking van de justitie, ongeacht of andere oorzaken mogelijkerwijze een invloed kunnen hebben, en deze toestand door wat genoemd wordt een depolitisering van de benoeming ipso facto zou worden opgelost. Ik kom op dit aspect later terug, maar betreur dat de media het geheel van de problematiek soms herleid hebben tot een aspect dat natuurlijk polemisch is en misschien wel het meest het grote publiek aanspreekt, zonder dat zij terdege afgewogen hebben in hoeverre deze houding hen niet

verantwoordelijk maakte voor een verder twijfelen aan de justitie en de rechtszekerheid. Deze pijler van de democratie was tot dan toe blijkbaar gespaard gebleven van kritiek, maar door geregelde aanvallen wordt uiteindelijk aan het gehele democratisch bestel getwijfeld.

Een werkgroep onder leiding van de heer Krings werd in 1974 opgericht om het probleem van de opleiding en de werving van magistraten te onderzoeken en diende zijn conclusies in 1976 in. De vorige minister van Justitie startte een proefproject door adviescommissies op te richten in verscheidene arrondissementen, maar uiteindelijk is het dit ontwerp van wet dat getracht heeft een antwoord te geven op de kritieken en vragen gesteld in de loop der jaren.

De huidige minister van Justitie erkende na een onderhoud met de Vlaamse juristenvereniging in oktober 1988 dat er dringend moest worden ingegrepen. Het ontwerp werd bij de ministerraad ingediend op 9 juni 1989, goedgekeurd op 20 oktober 1989 en bij de Senaat ingediend op 28 mei 1990. U zal vaststellen dat de commissie erin is geslaagd om dit belangrijk ontwerp in bijna één maand grondig te bespreken.

Ik denk dat ik mag onderstrepen dat hier fundamenteel parlementair werk geleverd werd vermits bij vergelijking tussen het ingediende ontwerp van wet en de uiteindelijk in de commissie aangenomen tekst voor iedere lezer duidelijk wordt welke inbreng het Parlement hier heeft gehad, dit alles dank zij een kor-date voorzitter van de commissie voor de Justitie, een uitzonderlijke medewerking en inzet van alle leden van de commissie en van de minister en, *last but not least*, de deskundige hulp van de diensten van de Senaat, waarbij de taaldiensten niet mogen worden vergeten, die het mogelijk gemaakt hebben dat dit verslag thans in plenaire zitting kan worden besproken. Dit schijnt mij een duidelijk antwoord aan professor Marcel Storme, voorzitter van de Vlaamse juristenvereniging, die in zijn slotrede van het 34ste congres in april 1990 stelde « quousque tandem abutere patientia nostra ? ».

Toen de minister van Justitie dit ontwerp aan de commissie voorstelde, belichtte hij acht principes van de hervorming.

1. Een betere voorlichting van de minister van Justitie, die hem moet toelaten de bekwaamheid en de kwaliteiten van de kandidaat te beoordelen.

2. Het onderzoek van de leeftijdsgrenzen vereist voor de toegang tot de magistratuur, waarbij de leeftijd geen hinderpaal mag vormen voor de benoeming van jonge waardevolle kandidaten.

3. Een organisatie van de gerechtelijke stage waarbij de ervaring wordt geput uit de praktijk door de toepassing van de wet van 8 april 1971. De organisatie van de gerechtelijke stage zal vertrekken van een vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage; de aangewezen stagiairs zullen een theoretische, maar ook een praktische opleiding genieten en door een nieuw te creëren orgaan, het wervingscollege, zullen objectieve criteria worden uitgewerkt.

4. De mogelijkheid voor juristen met een werkelijke beroepservaring om toegang te krijgen tot het ambt van magistraat moet worden gevrijwaard en zal op een bijzondere wijze worden geregeld.

5. Het ontwerp vertrok van een duidelijke voorrang voor de gerechtelijke stagiairs ingeval van benoeming.

6. Het wervingscollege waarvan sprake werd in het ontwerp voorgesteld als bijzondere organisatie, die ingevolge de besprekingen fundamenteel werd gewijzigd.

7. De adviescomités worden uitgebreid. In een traditie die erop gericht is de minister voor te lichten opdat hij met kennis van zaken zijn verantwoordelijkheid kan opnemen zullen zij niet alleen ingeschakeld worden bij een eerste benoeming, maar ook in de loop van de carrière ingeval van promotie.

8. Vaststellend dat een bepaalde kritiek werd uitgeoefend op de thans geldende regeling met betrekking tot de aanwijzing van de onderzoeksrechters bevat het ontwerp ook een wijziging van de artikelen 79 en 80. Ook dit aspect wordt verder nader onderzocht.

Wanneer ik een samenvatting zou moeten geven van de algemene bespreking dan zou ik ze kunnen samenbrengen onder twee

hoofdingen: eensgezindheid over de partijen heen dat er inderdaad iets moet gebeuren op het vlak van de opleiding en de werving van magistraten en een grondige benadering van de problematiek in zijn verschillende facetten.

Dan zou ik echter tot de slotsom komen dat vele fundamentele punten die aangehaald werden tijdens deze algemene bespreking zijn achterhaald.

Bij het doornemen van de tekst die door de commissie aangenomen werd blijkt dat hij, ingevolge grondige amendering en dank zij de actieve medewerking van de minister een antwoord verstrekt op vele fundamentele opmerkingen geformuleerd tijdens de algemene bespreking. De algemene bespreking is dus uiteindelijk door de tekst achterhaald.

Nochtans zal het voor de rechtspracticus en ook voor de theoretici enorm belangrijk zijn om bij de ontleding van de wordingsgeschiedenis van deze tekst kennis te nemen van de opmerkingen die door de leden van de commissie werden geformuleerd in de algemene bespreking en die misschien zelfs duidelijker dan de motivering van de later ingediende amendementen de achtergrond weergeven van de aangenomen wijzigingen.

De Senaat kan vaststellen dat de algemene bespreking werd samengevat in verschillende titels, uitgaande van het doel van het ontwerp, om dan zeer bijzondere aandacht te wijden aan het essentieel nieuwe, namelijk de organisatie van het wervingscollege, de samenstelling en de werking van het adviescomité en de organisatie van de stage en de toestand van de stagiair. De minister heeft in de algemene bespreking trouwens bijzondere toelichtingen verstrekt met betrekking tot de praktische perspectieven die uit de tekst kunnen worden afgeleid. Ik verwijs naar de toelichting verstrekt door de minister, weergegeven op de bladzijden 25 tot 27 van het verslag.

Tenslotte handel ik over de benoemingsvoorwaarden die een noodzakelijk uitvloeisel zijn van de gehele optie van het ontwerp vermits voor de verschillende ambten in de magistratuur uitgaande van de twee mogelijke toegangswegen, enerzijds de gerechtelijke stage en, anderzijds, de beroepservaring, rekening moet worden gehouden met de invloed van het wervingscollege en de adviescomités en ook met andere voorwaarden, zoals verder wordt toegelicht.

Wanneer het ontwerp de numerieke volgorde van de artikelen van het Gerechtelijk Wetboek volgt, dan is het overduidelijk dat de structuur van het geheel vereist dat allereerst gesproken wordt over artikel 19, dat een nieuwe titel invoegt in het Gerechtelijk Wetboek, titel die onbetwistbaar als het essentiële onderdeel en zelfs als de kern van het ontwerp wordt beschouwd. Het is trouwens om die reden dat de commissie beslist had dit onderdeel van het ontwerp te bespreken nadat eerst de eerste twee artikelen waren behandeld. U zal mij wel toelaten dit naderhand even te bespreken.

Verwijzend naar het uitvoerig schriftelijk verslag zal ik in eerste instantie de bepalingen betreffende het wervingscollege van de magistraten, de adviescomités en de gerechtelijke stage behandelen, waarna ik even de bijzonderste punten zal aanstippen van de onderscheiden benoemingsvoorwaarden, om te eindigen met een korte beschouwing over de aanwijzing voor bijzondere functies, zoals onderzoeksrechter, beslagrechter en rechter in de jeugdrechtsbank.

Het wervingscollege der magistraten, samengesteld uit 22 leden, wordt onderverdeeld in twee examencommissies, één van elke taalrol, waarbij de kennis van het Duits voor één van de leden van de Franstalige examencommissie is vereist.

In elke commissie hebben zitting: vijf magistraten, drie van de zetel, twee van het openbaar ministerie, drie hogleraren en drie advocaten. Het is de bekommernis geweest van de commissie om reeds in die samenstelling een objectieve weergave te vinden van de betrokken kringen, zodat geen overwicht werd gegeven aan een der drie of vier componenten van de examencommissie — daarom werd gespecificeerd dat de hogleraren noch magistraat, noch advocaat mochten zijn — en geen specifieke voorrang werd gegeven aan bepaalde magistraten. Daarom, maar niet daarom alleen, werd afgezien van het toekennen van het voorzitterschap aan een raadsheer bij het hof van cassatie. Er werd in ieder geval duidelijk gespecificeerd dat er geen cumulatie mocht zijn met

welk politiek mandaat ook, wat wel problemen kan geven voor de continuïteit ingeval een hoogleraar of advocaat, deel uitmakend van deze commissie, in de loop van de uitoefenende functie een politiek mandaat zou opnemen.

Daartegenover werd de continuïteit van de magistraten-leden verzekerd door te specificeren dat zij toch hun mandaat voltooien wanneer zij tot het emeritaat worden toegelaten.

De ingediende tekst bepaalt dat de leden van iedere examencommissie door de Koning worden benoemd uit een lijst van twee kandidaten voorgedragen door twee derden van de aanwezige leden van de Senaat. De bedoeling was reeds voor de hand liggend, maar uw commissie heeft gemeend dat nog meer garanties worden ingebouwd, indien de benoeming rechtstreeks door de Senaat gebeurt met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen.

De commissie heeft dus voor deze laatste formule gekozen. Ter aanvulling van het schriftelijk verslag, dien ik de Senaat te wijzen op een fundamenteel probleem dat zich thans voordoet, maar dat ook al bestond met de oorspronkelijke tekst, zonder dat de Raad van State hierover enige opmerking maakte. Dit probleem werd mij echter pas na de besprekingen signaleerd.

De wijze van benoeming van de leden van de examencommissie is geïnspireerd op artikel 32 van de wet op het Arbitragehof. Eenzelfde regeling werd opgenomen in het ontwerp van wet op de kruispuntbank, waarin bepaald werd dat de leden en de voorzitter van het toezichtcomité van de kruispuntbank worden benoemd door de Kamer van volksvertegenwoordigers of de Senaat met een tweederde meerderheid. Toentertijd heeft de Raad van State in zijn advies geschreven « Het vereiste dat de benoemingen moeten gebeuren met een tweederde meerderheid komt in strijd met artikel 38 van de Grondwet krachtens hetwelk elk besluit van de kamers bij volstreekte meerderheid van stemmen wordt genomen, behoudens hetgeen door de reglementen der kamers zal worden bepaald met betrekking tot de verkiezingen en voordrachten. » Ik verwijs naar de bespreking van de voornoemde wet.

Er kan ook worden verwezen naar de benoeming van de leden van het Rekenhof en de commissarissen van de Nationale Maatschappij der Belgische spoorwegen en naar het ontwerp van wet op de controle der politiediensten.

Professor Velu schrijft in zijn werk *Le droit public* nochtans, met betrekking tot het Arbitragehof « que (la loi) prescrit que la liste double des candidats à la fonction de juge à la Cour d'arbitrage était établie par le Sénat à la majorité des deux tiers des suffrages des membres présents. S'agissant de présentation, la Constitution autorise bien des conditions de votes dérogatoires au droit commun, mais ce sont les règlements des Chambres qui peuvent les établir et non la loi. »

Deze eminente auteur gaat dus uit van de stelling dat niet de wettelijke een bijzondere meerderheid kan bepalen die afwijkt van hetgeen principieel in artikel 38 van de Grondwet wordt gesteld, maar dat het reglement, in casu van de Senaat, dit moet bepalen. Hij schrijft nochtans: « Il est néanmoins arrivé que des lois prévoient des majorités ou des modes de délibérations qui s'écartent de ceux fixés à l'article 38. Même si ces rares dérogations s'inscrivent dans l'esprit de la Constitution, leur incompatibilité avec la lettre de celle-ci paraît difficilement contestable. »

Het ontwerp volgt mijns inziens helemaal deze zienswijze, die door professor Velu als een soort van verzachtende omstandigheid wordt beschouwd. Men gaat niet alleen uit van de doelstelling van het ontwerp, maar ook van het eigen reglement van de Senaat, dat met dit probleem reeds rekening houdt. Artikel 65ter van het reglement bepaalt immers: « dezelfde regels — en dit is dan de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen zoals voorzien in artikel 65bis — gelden voor elke benoeming of voordracht van kandidaten die de Senaat moet doen krachtens een wet, behalve wanneer hierin andere regels zijn neergelegd. »

Dan kan er nog gediscussieerd worden over de vraag in hoever het reglement van de Senaat kan verwijzen naar een wet die strijdig is met artikel 38 van de Grondwet. Er kan ook worden opgeworpen dat op basis van zijn wordingsgeschiedenis artikel 65ter van ons reglement andere situaties beoogt. Er kan bovendien ook

worden opgeworpen dat, als een Kamer haar reglement later wijzigd, de macht van de wetgever om dit soort bepalingen in een wet te schrijven, beknót wordt.

Tenzij de Senaat anders zou beslissen en dus een uitdrukkelijke vermelding in zijn reglement opneemt met betrekking tot de wijze van benoeming van de leden van het wervingscollege, meen ik dat het huidige artikel 65ter van het reglement van de Senaat de opgeworpen moeilijkheid reeds ten volle opvangt.

De bijzonderste taak van het wervingscollege, zitting houdend in voltallige vergadering, is het opstellen van de programma's van enerzijds het examen inzake beroepsbekwaamheid voor degenen die als juristen met ervaring langs die weg de toegang tot de magistratuur willen ingaan en anderzijds van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage. Uw commissie heeft specifieke criteria uitgestippeld die als richtlijn moeten dienen. Verder zullen adviezen verstrekt worden betreffende de opleiding van de magistraten en van de stagiairs en betreffende de theoretische opleiding van deze laatsten. De examencommissies behoorst het recht de bedoelde examens te organiseren volgens de wettelijke bepalingen.

Naast het wervingscollege worden adviescomités opgericht in het rechtsgebied van ieder hof van beroep en van ieder arbeidshof. De huidige samenstelling van de adviescomités wordt uitgebreid. Een grotere medewerking van de balie wordt vereist; ook daar is naar een evenwicht gezocht tussen magistratuur en balie. Uiteraard is de functie van lid van het adviescomité totaal onvereenbaar met de uitoefening van om het even welk politiek mandaat. Uw commissie was bijzonder bekommerd om een continuïteit in de werking en om een strikte wettelijke regeling van vervanging. Ze heeft vertrekkende van de ingediende tekst, zeer bijzondere wettelijke bepalingen ingevoerd wat betreft de werking en de procedures die door deze adviescomités moeten worden gevolgd, waarbij vooral rekening werd gehouden met de doorzichtigheid in de informatie en met het eerbiedigen van de rechten van verdediging.

Zo wordt dit advies vervat in een met redenen omkleed proces-verbaal dat door ieder lid dient ondertekend te worden. Het is een weerslag van de onderscheiden meningen, weze het anoniem. Zowel de adviezen die betrekking hebben op benoemingen, als die welke betrekking hebben op de uitsluiting van gerechtelijke stagiairs, moeten ter kennis worden gebracht van de betrokkenen. Die hebben, naargelang de hierboven aangehaalde eventualiteit, een nauwkeurig omlijnd recht van verdediging. Het definitief advies dat aan de minister wordt overgemaakt is aldus de echte weergave van een tegensprekelijk debat waardoor hij op objectieve gronden zijn uiteindelijke beslissing kan nemen.

Met betrekking tot de gerechtelijke stage zou ik mijn beschouwingen willen samenvatten in de volgende zes punten.

Ten eerste, voorafgaand aan elke benoeming tot gerechtelijk stagiair, dient men te slagen voor het vergelijkend toelatingsexamen.

Ten tweede, uw commissie heeft zich zeer lang beraden over de vraag of het al dan niet doormaken van een stage aan de balie vóór de benoeming tot gerechtelijk stagiair noodzakelijk was. Er kan verwezen worden naar de wet van 1971. Er werd geargumenteerd dat enkel na het doormaken van een volledige stage aan de balie volwaardige kandidaten tot het ambt van gerechtelijke stagiair konden worden gevonden. Daartegenover deed zich het sociale probleem voor: de grote moeilijkheid voor velen om juist die eerste jaren aan de balie te « overleven ».

Tijdens de discussie werd dan uiteindelijk een tussenoplossing gevonden die grotendeels samenhangt met het volgende punt, namelijk de verhouding die tussen de onderscheiden toegangswegen dient in acht genomen te worden bij benoeming tot magistratuur. De door de commissie aanvaarde formule vereist wel één jaar stage aan de balie voorafgaand aan een benoeming tot gerechtelijke stagiair zonder dat dit echter een voorwaarde is tot het afleggen van het vergelijkend toelatingsexamen. Sommigen menen dat indien inhoud wordt gegeven aan het examen, de kandidaat moeilijk zou kunnen slagen zonder een bepaalde beroepservaring aan de balie.

Ten derde, in de oorspronkelijke tekst stond dat de benoemingen van de gerechtelijke stagiairs tot rechters en substituten ieder

jaar minstens 80 pct. van het totaal van dergelijke benoemingen moeten uitmaken. Bij deze tekst werden verschillende amendementen ingediend waarbij werd geargumenteed dat de verhouding 80/20 in de praktijk de toegangsweg langs beroepsbekwaamheid zou uitsluiten, te meer daar de Raad van State ook voor juristen met ervaring een examen inzake beroepsbekwaamheid noodzakelijk achtte. Men stelde een 50/50-verhouding voor. Uiteindelijk werd na rijp beraad beslist de verhouding niet vast te leggen op het ogenblik van de benoeming tot magistratuur, dus na de gerechtelijke stage, maar wel bij het openverklaren van het aantal plaatsen voor gerechtelijke stagiairs en reeds hier rekening te houden met de later op te vullen plaatsen.

Wanneer de minister van Justitie ieder jaar het aantal te benoemen gerechtelijke stagiairs moet bepalen, zal hij hierbij rekening houden met het aantal magistraten die de leeftijdsgrens zullen bereiken op het vierde jaar dat volgt op de datum van de bekendmaking en zal het aantal open verklaarde plaatsen van stagiairs niet hoger mogen zijn dan twee derde van dit aantal.

Wanneer rekening wordt gehouden met de vacante plaatsen ingevolge promotie, overlijden of ontslag, dan kan uiteindelijk de commissie zich eens verklaren met deze benadering, aangezien daardoor zowel de toegangsweg langs de gerechtelijke stage als door beroepservaring verzekerd bleef, en de magistratuur daardoor het voordeel van de toevloed via beide wegen in symbiose zou kunnen ervaren.

Ten vierde wat de organisatie van de stage betreft, heeft de commissie gemeend, in strijd met de oorspronkelijk ingediende tekst, dat na een periode bij een parket een tweede periode dient te volgen in bepaalde diensten om dan de stage te beëindigen aan een rechtbank. Deze stage zou worden begeleid door stagemeesters. Ook de objectiviteit van de aanduiding van die stagemeesters werd in de tekst verwerkt; zij moeten verslagen opstellen ten behoeve van de adviescomités en door deze worden gehoord bij de behandeling van de adviezen met betrekking tot de gerechtelijke stagiair.

Hoewel op een bepaald ogenblik werd gesuggereerd de gerechtelijke stage op het niveau van de hoven van beroep in te richten, zoals dit nu gebeurt voor de benoeming van toegevoegde substituten, werd uiteindelijk toch geopteerd voor een gerechtelijke stage op het arrondissementniveau, namelijk op het niveau rechtbank en dit hoofdzakelijk om praktische redenen.

Ten vijfde, om elk misverstand te vermijden, vooral inzake de hoedanigheid van de officiers van de gerechtelijke politie, werd de hoedanigheid van de stagiair tijdens de duur van de stage nauwkeurig omlijnd. Ook werd, naargelang de periode van de stage, specifiek aangeduid welke hoedanigheden of taken de gerechtelijke stagiair zou kunnen hebben.

Ten zesde, na langdurig onderzoek en efficiënte medewerking van het kabinet van de minister werd het sociaal statuut van de gerechtelijke stagiair uitvoerig omschreven. Alle facetten van de sociale wetgeving werden onderzocht en toegelicht in de door de commissie aangenomen tekst.

Ik zou u nu moeten spreken over de benoemingsvoorwaarden voor de verschillende ambten in de magistratuur. Ik kan mij hier echter beperken vermits de vereisten van het examen telkens worden opgesomd en de rol van het adviescomité, niet alleen bij een eerste benoeming, maar ook bij promoties, wordt opgenomen in de onderscheiden wettelijke teksten. Ik onderstreep hier dus enkele gelijklopende bepalingen in de onderscheiden benoemingsvoorwaarden.

Ten eerste, de gerechtelijke stagiair die de stage met vrucht heeft doorlopen, kan tot rechter of substituuut worden benoemd. Hier valt dus geen leeftijdsgrens meer te bespeuren, hoewel dit punt tot vele discussies aanleiding heeft gegeven. De enige leeftijdsgrens die in het geheel van de benoemingsvoorwaarden nog is terug te vinden, is die van 40 jaar om tot vrederechter, rechter in de politierechtbank of toegevoegd rechter te worden benoemd, en van 30 jaar om tot plaatsvervangend vrederechter te worden benoemd. Andere leeftijdsgrenzen volgen impliciet uit de duur van de onderscheiden vereiste ervaring.

Ten tweede, de kandidaten die geslaagd zijn voor het examen inzake beroepsbekwaamheid moeten een bepaalde beroepservaring hebben. Ze moeten of een bepaalde tijd werkzaam zijn

geweest aan de balie of, in bepaalde gevallen, een gerechtelijk ambt *stricto sensu* hebben uitgeoefend. De commissie heeft dit in bepaalde gevallen duidelijk willen omschrijven. Ze moeten namelijk het ambt van rechter of van substituuut hebben uitgeoefend en in andere gevallen een gerechtelijk ambt in de brede zin. De mogelijke combinatie van twee carrières werd voor ieder ambt duidelijk uitgestippeld.

Ten derde, met betrekking tot bepaalde ambten werden voordelen of bonussen toegekend, zoals voor bijzondere ambten bij de Raad van State of referendaris bij het Arbitragehof. Voor bepaalde ambten wordt rekening gehouden met bepaalde gespecialiseerde diploma's, die men moet hebben behaald, zoals het diploma van licentiaat in het sociaal recht wanneer het gaat over een kandidaat-rechter in de arbeidsrechtbank, of een diploma waaruit een gespecialiseerde opleiding in het fiscaal recht blijkt voor de substituuut-procureur des Konings, gespecialiseerd in fiscale zaken. Ook werd een nieuwigheid ingevoerd. De tweetaligheid van de kandidaat wordt gehonoreerd door een minder lange ervaring te eisen.

Het aanvaarden van bepaalde amendementen, zoals hiervoor uiteengezet, maakte een harmonisatie der teksten noodzakelijk. Deze werd in de onderhavige tekst zo goed mogelijk gerealiseerd.

In dat verband moet ik toch nog onderstrepen dat, uiteraard ten voordele van de huidige leden van de magistratuur, overgangsbepalingen werden ingeschreven, ook voor de thans door toepassing van de wet van 1971 benoemde stagiairs.

Teneinde een oplossing te bieden voor de lange vacatures en om uit te sluiten dat in laatste instantie nog kandidaturen zouden worden ingediend, wat de benoemingsprocedure automatisch zou verlengen, is de tijdslimiet van kandidaatstelling leidende tot benoeming strikt omschreven. De commissie heeft trouwens duidelijk gemaakt dat zij een evaluatie wenst van de toepassing van deze procedure om, aan de hand daarvan, de tekst eventueel nog te kunnen verfijnen.

Zo kom ik tot het laatste aspect van dit ontwerp, de aanwijzing voor bijzondere functies, geregeld in de eerste twee artikelen. Het betreft hier de aanwijzing van onderzoeksrechters, beslagrechters en rechters in de jeugdrechtbank.

Er werden drie belangrijke wijzigingen in het huidig systeem ingevoerd.

Ten eerste, deze ambten zullen slechts kunnen worden vervuld door magistraten met een bijzondere ervaring van minimum drie jaar als magistratuur van het openbaar ministerie of als rechter. Voor de onderzoeksrechters wordt specifiek bepaald dat zij minstens een vol jaar tot rechter benoemd moeten zijn alvorens zij tot onderzoeksrechter kunnen worden aangewezen.

Ten tweede, de perioden van aanwijzing die thans gelden voor de rechters in de jeugdrechtbank — een eerste termijn van één jaar, een eerste maal verlengd voor twee jaar en vervolgens telkens voor vijf jaar — worden veralgemeend voor de drie ambten. Na discussie werd de huidige regeling behouden inzake vaste aanwijzing van rechters in de jeugdrechtbank na acht jaar uitoefening van het ambt.

Ten derde, met betrekking tot de tijdelijke aanwijzing tot de voornoemde ambten door de voorzitter van de rechtbank werd geopteerd voor één enkele termijn, die in overeenstemming met de procedure van benoeming, zoals aangehaald, niet kan worden verlengd.

Tijdens de besprekingen in de commissie werden ingevolge amendementen twee problemen onderzocht met betrekking tot de onderzoeksrechters. In de eerste plaats het onttrekken van de onderzoeksrechter aan het toezicht van de procureur-generaal als gevolg van de besprekingen in de parlementaire kamercommissie en vervolgens het aanpassen van de wedde van de onderzoeksrechter om deze gelijk te stellen met de wedde van eerste substituuut.

Op het eerste punt heeft de minister duidelijk laten verstaan dat hij zich niet tegen de geest van het ingediende amendement verzet wat de grond betreft. Hij meende echter dat deze problematiek in een ruimer kader dan in het huidig ontwerp moet worden opgevangen. Wat de weddeproblematiek betreft, heeft de minister onderstreept dat dit probleem budgettair moet worden onderzocht

en dat hij zijn inspanningen zal richten op de valorisatie van bepaalde rechterlijke ambten, op de verbetering van het lot van de magistraten die zich in de moeilijkste periode van hun loopbaan bevinden en op het probleem van het in rekening nemen van de anciënniteit aan de balie. Ingevolge de antwoorden van de minister in de commissie werden bedoelde amendementen dan ook ingetrokken en zullen deze problemen waarschijnlijk in een latere fase terug moeten worden onderzocht.

Mijnheer de Voorzitter, sta mij toe namens de SP-fractie even toe te lichten hoe wij dit ontwerp benaderen.

Indien een verbetering van de regels betreffende de recrutering van magistraten wordt nagestreefd, dan dient dit te worden gezien in een geheel, waarbij terzelfder tijd ernstig gesleuteld wordt aan de werking van de magistratuur, de infrastructuur en werkmodaliteiten, die een efficiënte werking van het gerechtelijk apparaat zou moeten impliceren en aan het herstel van de rechtszekerheid en het verzekeren van de rechtsstaat door de verbetering van de rechtsbedeling en het effectief verminderen van de gerechtelijke achterstand, die de burger het vertrouwen in de derde macht doet verliezen.

Het regeerakkoord had trouwens reeds vooropgesteld dat de regering «het van het grootste belang acht dat bijzondere aandacht zou worden besteed aan de bescherming van de rechten van de burger, het waarborgen van de rechtszekerheid en van de veiligheid van de burger.»

De regering had zich tot doel gesteld: «De verbeteringen van de rechtsbedeling zal worden nagestreefd, onder meer door een vermindering van de gerechtelijke achterstand, de modernisering van de werkmethodes van de gerechtelijke instanties, het hantieren van een begrijpelijke rechtstaal, een snelle behandeling van kleine geschillen en betere informatie aan de rechtsonderhorige. De regering zal hervormingen voorstellen om de objectiviteit in de toegang tot de magistratuur te bevorderen en de vorming van de magistraten te versterken.»

In de rangorde van deze doelstellingen heeft geen prioriteit te worden gezocht maar het is duidelijk dat de problematiek aan mekaar gekoppeld is. Het is voor de hand liggend dat, zelfs indien men zich tot doel stelt de onontbeerlijke kwaliteiten voor een rechterlijk ambt als beslissend criterium voor een benoeming te waarborgen, deze «verbeterde» magistratuur geen oplossing zal kunnen bieden aan de samenhangende problemen als daarvoor geen nieuwe structuren en werkmethodes worden verkregen. Ik verwijs naar een recent artikel van G. Blondeel: «Des emplacements sur l'arrière judiciaire».

In deze optiek is dit ontwerp dus slechts één facet, wel een belangrijk facet, van een globale aanpak. Men dient nochtans vast te stellen dat in deze tekst niets wordt bepaald met betrekking tot de voortdurende opleiding en bijscholing van magistraten, noch enig spoor te vinden is van criteria voor de «korpsversterkingsmanagers», die voor een beperkte tijd worden benoemd en de doelmatige werking van hoven, rechtbanken en parketten moeten bevorderen.

Men kan zich ook afvragen in hoeverre de structuur van de magistratuur en de regels die het gerechtelijk ambt thans beheersen moeten worden herzien in het licht van een moderne werking van het gerechtelijke apparaat. De vraag kan worden gesteld of de regel van de onverplaatsbaarheid inherent is aan onafhankelijkheid. Ik verwijs in dit verband naar recente benoemingen van «nationale magistraten» ter bestrijding van terrorisme, zwaar banditisme en drughandel.

Even goed kan de vraag naar een ver doorgedreven specialisatie in bepaalde ambten worden gesteld. In onderhavige tekst worden nog steeds de principes van volledige mobiliteit tussen parket en rechtbank gehuldigd.

Volgens ons moeten de volgende basisbeginselen de benadering van deze problematiek beheersen.

Ten eerste moeten de onontbeerlijke kwaliteiten voor een rechterlijk ambt de determinerende factor bij de benoeming zijn. Dit vinden wij inderdaad in het ontwerp terug.

Sommigen stellen de vraag in hoeverre de inmenging van politieke organen, zoals de Senaat en de provincieraad, bij het voordragen van kandidaten nog behouden moet blijven. Ook is de

vraag of de regels in verband met verkiezingen en/of voordracht van de magistraten door gelijken of eventueel door hogere instanties niet moeten worden herzien. In dat verband rijst het probleem van artikel 99 van de Grondwet. Een zekere politieke invloed is verantwoord, omdat dan alle sociale geleidingen in de magistratuur vertegenwoordigd zijn, maar kwaliteiten en verdiensten van de kandidaten moeten een voorafgaande vereiste blijven. De term «depolitiseren» is verkeerd gekozen, want elke benoeming door de minister van Justitie blijft een politieke daad. Ik kan in dat verband verwijzen naar een eminente getuige, de heer Chatelle, eerste voorzitter emeritus van het Hof van cassatie, die in een werkje *Magistraat vandaag*, opgenomen in het *Liber amicorum Frederik Dumon*, schrijft: «Gewis, de benoeming van minder geschikte kandidaten alleen op grond van politieke overweging is een euvel dat moet worden bestreden. Ik vraag mij nochtans af of men voor de politici soms niet onrechtvaardig is geweest: in de meeste gevallen hebben de partijen geen baat bij een politieke benoeming die achteraf op een mislukking zou uitlopen; dit zal zo voorwaar tot voorzichtigheid aanzetten en ook de minister van Justitie zal doorgaans rekening houden met de duidelijke negatieve adviezen van de gerechtelijke autoriteiten.»

Verder schrijft deze eminente magistraat: «Tenslotte heeft de overigens door de Grondwetgever gewilde invloed van de politiek ook gunstige aspecten: aldus is een pluralistische — ook op sociaal vlak — magistratuur tot stand gekomen wat een verrijking is, zoals iedere magistraat die aan een deliberatie heeft deelgenomen wel weet; aldus is ook een einde gekomen aan bepaalde vormen van nepotisme die tot verzuiling leidden; aldus werden tenslotte zonder veel moeilijkheden noodzakelijke evoluties mogelijk gemaakt, bijvoorbeeld de vernederlandsing van het gerechtelijk apparaat in het Vlaamse land.»

Indien de toegang mogelijk moet zijn voor alle sociale geleidingen dan moet er effectief rekening worden gehouden met de onoverkomelijke drempels, gevormd door de op het ogenblik bestaande objectieve voorwaarden zoals de duur van de voorafgaande rechtspraktijk. Terzelfder tijd moeten ervaring en opdracht binnen het gerechtelijk ambt aan elkaar worden gekoppeld. Het is dus perfect mogelijk om, zoals in de huidige tekst wordt bepaald voor de vrederechters, andere leeftijdsgrenzen te stellen naargelang bepaalde functies worden toegewezen of een welbepaalde ervaring te eisen voor de aanwijzing van bepaalde ambten, zoals dit nu het geval is voor de onderzoeksrechters.

Ter vervollediging wil ik u graag verwijzen naar de conclusies en voorstellen van het Studiecentrum politieke instellingen over de werking van Justitie. Het rapport van de studiec commissie voorgezeten door burggraaf Dumon, professor-emeritus aan de Vrije Universiteit Brussel werd gepubliceerd in oktober 1986.

Een laatste, maar niet-onbelangrijke opmerking is dat, ongeacht de doelstelling, de budgettaire weerslag van dit ontwerp ook dient te worden onder ogen genomen. De nodige garanties werden door de minister tijdens de bespreking gegeven.

Indien, zoals thans, een hervorming van de wet van 8 april 1971 tot organisatie van een gerechtelijke stage wordt overwogen, dan moet dit worden gezien in een ruim kader van brede vorming, over jaren gespreid, onder leiding van stagemeesters. Impliciet zou dit een einde maken aan de ratio legis van de wet van 1971, namelijk aan de parketten die overbelast zijn, de hulp van jonge medewerkers te bezorgen.

De werking van de parketten, waaraan deze stagiairs nu zouden worden onttrokken, in het kader van een nieuwe visie over de gerechtelijke stage, moet worden getoetst, want nu moeten zij ook stagemeesters, belast met toezicht op deze stagiairs afstaan. De budgettaire weerslag van de organisatie van de gerechtelijke stage als dusdanig zou nog dienen te worden gekoppeld aan een mogelijke eis tot uitbreiding van de kaders van de parketten wegens de reoriëntering van de gerechtelijke stage, afwijkend van deze die als basis heeft gediend voor de wet van 1971.

Wanneer iedereen het erover eens is dat bekwaamheid het determinerende criterium moet zijn bij de recrutering, dan kunnen wij ons aansluiten bij het nu voorgesteld systeem van toegangswegen tot de magistratuur, waarbij gelijke kansen worden geboden zowel aan degenen die door stage een bepaalde vorming hebben gekregen als aan degenen die blijf geven van voldoende ervaring in de rechtspraktijk.

Zonder de conclusies van het hierboven vermelde rapport van het Studiecentrum politieke instellingen te hernemen, kan toch verwezen worden naar bijvoorbeeld de toestand in Frankrijk, waar de magistratuur gerecruteerd wordt uit l'*Ecole nationale de la magistrature*, met een andere vorm van stage en andere modaliteiten van vorming.

Het uiteengroeien van magistratuur en rechtspractici, in het bijzonder de balie, leidt tot grote moeilijkheden bij gemis aan ervaring van rechtspraktijk van de door l'*Ecole nationale de la magistrature* gevormde magistraten.

Professor Huyse waarschuwde in zijn reeds vernoemd artikel voor overdreven optimisme of te hoog gespannen verwachtingen wanneer nieuwe voorstellen wet zouden worden. Hij maande aan tot het behoedzaam en traag te werk gaan. Ik kan mij daar grotendeels bij aansluiten verwijzend naar hetgeen ikzelf in de commissie heb onderstreept als een mogelijk gevaar, namelijk de confrontatie tussen magistraten benoemd onder oude stelsels en magistraten benoemd onder het nieuwe stelsel. Daar is een bijzondere taak van bemiddelaar voor de korpsversten.

Professor Huyse eindigde zijn artikel met het volgende: «Politieke benoemingen in hun recente ontwikkeling doen denken aan de bewapeningswedloop: de kosten zijn hoger dan de baten, de risico's voor het maatschappelijk bestel nemen zienderogen toe en geen enkele partij wil eenzijdig ontwapenen. De oplossing lijkt te liggen in ontwapeningsbesprekingen tussen alle partijen, die uiteindelijk moeten leiden tot een bezinning en een bevrijding van de magistratuur.»

Het geamendeerde ontwerp werd in de commissie aangenomen met eenparigheid van stemmen. Ik kan enkel hopen dat dezelfde eenparigheid in de Senaat wordt teruggevonden.

De SP is in ieder geval bereid zich in te schrijven in de door professor Huyse genoemde ontwapeningsbesprekingen omdat zij de vaste overtuiging heeft dat de democratie, de burger, de rechtzoekende enkel gediend zijn door een goede werking van een magistratuur in een herstelde rechtszekerheid en in een verzerkte rechtsstaat. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Henrion.

M. Henrion. — Monsieur le Président, en réfléchissant, il y a quelques jours, à ce que pourrait être ma collaboration à ce débat, je me disais qu'elle pouvait, en quelque sorte, se réduire à trois phrases: la première pour rendre un hommage sincère, mérité et appuyé au rapporteur, la deuxième pour vanter l'ouverture d'esprit du ministre dans son acceptation des nombreux amendements, la troisième pour suggérer que le texte issu des travaux de la commission reçoive, ici, une suffisante adhésion.

Mais me limiter à cela aurait peut-être fait un peu paresseux et puisque nous sommes dans le temple de la parole — sinon parfois celui de la logorrhée —, je vais poursuivre en utilisant partiellement la dotation en minutes de l'orateur dûment mandaté en vertu de l'article 22bis du règlement.

Afin, cependant, de ne pas verser dans le désordre d'une improvisation, je souhaiterais centrer mon propos sur quatre points: le but poursuivi, les procédures proposées, le contenu du stage et la zone de liberté laissée au ministre pour les décisions qui ne concernent pas les stagiaires.

Le but poursuivi était indiqué, avec sobriété, à deux endroits de l'accord de gouvernement du 10 mai 1988.

Page 45: «Le gouvernement élaborera des propositions concrètes et prendra des mesures afin que les désignations, nominations et promotions, dans la fonction publique et dans la magistrature, se fassent sur des bases et des conditions objectives de telle sorte qu'elles soient le reflet de la société.»

Page 51: «Le gouvernement proposera des réformes en vue de promouvoir l'objectivité dans l'accès à la magistrature et d'améliorer la formation des magistrats.»

J'ai souligné spécialement la sobriété de ces dispositions parce que c'est ainsi, très exceptionnellement, que le Parlement, et spécialement l'opposition, peuvent encore jouer un rôle dans la discussion des grands projets de loi, alors que trop souvent, ces temps derniers, nous nous trouvons en présence de formules

«politiquement» immuables parce que, à l'instar de Minerve, sortie tout armée du crâne de Jupiter, les lignes essentielles en avaient été déterminées dans un accord de gouvernement long de soixante-neuf pages de *Moniteur belge*.

Cela dit, le but poursuivi par le présent projet n'était pas original et correspondait à une longue attente de l'opinion, même non spécialisée: remédier à un excès de l'influence politique dans la désignation des magistrats, spécialement au premier échelon et, en même temps, contribuer à une amélioration de la formation de ceux qui veulent accéder à la magistrature.

Il ne faut cependant pas avoir peur des mots et manifester une pudeur excessive. En lisant l'excellent rapport de notre collègue Erdman, je constate qu'un de nos collègues — je ne m'en souviens guère — avait insisté, en commission, pour qu'on «s'abstienne d'utiliser la notion de dépolitisation dans la discussion». Il ajoutait: «Intrinsèquement, en effet, ce n'est pas de cela qu'il s'agit puisque tout ministre de la Justice prend toujours une décision politique lorsqu'il procède à une nomination. Ce qui est éventuellement en cause, c'est la compétence de ceux qui sont nommés...» Ce collègue poursuivait: «La critique ne vise pas les magistrats compétents mais bien les incompetents qui n'ont été nommés qu'en raison de leur appartenance politique.»

On peut être d'accord sur cette manière de présenter les choses et aussi admettre qu'il ne faut pas parler de corde dans la maison d'un pendu, mais ne soyons pas hypocrites, nous connaissons bien le «parcours des combattants» des candidats et les gros dossiers où les lettres de protection s'accumulent et se pèsent.

C'est pourquoi déjà, dans la mercuriale prononcée au cours de la séance solennelle de rentrée de la Cour de cassation, le 3 septembre 1973 — je crois que le rapporteur y a fait allusion —, M. Ganshof van der Meersch, alors procureur général, dénonçait, en ces termes, les dangers de l'influence politique dans la nomination des magistrats: «Les considérations politiques priment trop souvent la valeur des hommes. Ces candidats sont rangés d'après leur appartenance politique; celle-ci constitue une prime à la nomination, au préjudice du magistrat dépourvu d'appuis politiques... Ainsi s'établit et se poursuit un système où les considérations politiques occupent la première place, au détriment de celles qui s'attachent d'abord à la valeur et aux mérites professionnels du candidat.»

Ce constat, exprimé de manière assez dure par un homme d'autorité, a d'ailleurs provoqué un incident violent avec le ministre de la Justice de l'époque, mais pourquoi s'offusquer de la vérité?

Le professeur Mark Eyskens, actuellement ministre, dans son ouvrage de 1985, «La Source et l'horizon» ne dit pas autre chose quand il parle du «privilège relationnel», cause de tant de discriminations et de frustrations.

Si l'on préfère parler d'«objectivité des désignations», cela signifie en clair que le ministre doit pouvoir apprécier autrement que sur base de recommandations qui n'ont, le plus souvent, comme justification que l'engagement politique du recommandé, voire sa fidélité circonstancielle à l'un des partis au pouvoir.

L'intention à la base du projet ne peut donc qu'être approuvée.

Quant aux procédures pour objectiver, je puis être bref en disant qu'elles sont un peu complexes et lourdes, mais qu'il faut supporter les conséquences de ce que l'on veut.

Ici, exceptionnellement — du moins je l'espère — je vais faire preuve d'immodestie en me citant.

L'ensemble de la mécanique proposée ressemble très largement à ce que je suggérais à votre prédécesseur, monsieur le ministre, lors de mon discours à la Chambre des représentants le 15 juin 1984, dans la discussion du budget de la Justice.

En effet, je proposais, pour les candidats magistrats, un stage obligatoire d'un an et un examen d'aptitudes et je suggérais de laisser possibles des nominations de candidats qui n'auraient pas accompli de stage pour autant qu'ils aient, au barreau, une ancienneté suffisante, par exemple sept ans, et qu'ils se présentent à une commission pour y être entendus, cette commission étant composée d'un magistrat, d'un avocat et d'un professeur d'université. Pour l'essentiel, le projet du gouvernement reprend cette mécanique, mais en le précisant davantage.

Le ministre de la Justice de l'époque qui n'appréciait pas tellement l'imagination des membres de la majorité m'avait opposé l'objection exacte selon laquelle je risquais de politiser la nomination des stagiaires au lieu de celle des magistrats.

Le projet actuel répond parfaitement à cette observation puisqu'aussi bien, en objectivant *ab initio*, il organise une procédure d'accès au stage sur la base d'un classement résultant d'un concours.

En ce qui concerne cette épreuve, je voudrais encore insister sur ce que j'ai dit dans la justification d'un amendement, à savoir que l'épreuve doit comporter un écrit et un oral. En effet, comment vérifier autrement que par un entretien des données décrites par le projet comme la rapidité, la maturité et surtout, la motivation ?

Que l'on ne s'effraie pas, ici, de cette charge supplémentaire pour le jury. Dans ma carrière professorale longue de trente ans, j'ai fait passer des milliers d'examens. Je puis affirmer qu'après quelques minutes, on est fixé et si, souvent, on prolonge, c'est pour donner au récipiendaire la conviction que l'examineur a été consciencieux.

Pour ce qui concerne le contenu du stage, je persiste à penser qu'il doit être centré sur le judiciaire et, disons, sur le parajudiciaire principalement, sinon exclusivement.

Dès lors, je conserve une certaine réserve en ce qui concerne le passage dans un « service juridique d'une institution publique, économique ou sociale » du 16e au 21e mois. De toute manière, il ne s'agit là que d'un des endroits de passage imaginés. Si tel n'était pas le cas, on pourrait craindre que le passage dans un service juridique d'une institution publique, économique ou sociale ne serve qu'à l'acquisition d'un certain vernis superficiel en droit économique ne préparant pas nécessairement à la fonction de magistrat. Ce n'est toutefois qu'une hypothèse.

Enfin, en ce qui concerne la zone de libre choix laissée au ministre, elle devait exister dès l'instant où l'on admettait une deuxième voie d'accès résultant d'une longue expérience professionnelle au barreau et d'une aptitude vérifiée. C'est ici que véritablement l'expérience va se marier avec un certain pluralisme, et faire ressortir ce qu'on recherche dans la plupart des milieux : une certaine représentation de la société dans l'ensemble de la magistrature. Et je constate que la boucle est bien fermée.

Ce partage entre les deux voies est-il équitable et justifié ? On peut en discuter à l'infini comme chaque fois qu'il s'agit de proportions numériques.

Mais ce que je voudrais suggérer c'est que, sans créer de privilèges explicites, le ministre de la Justice accorde une importance suffisante aux efforts accomplis par des avocats constamment assumés au siège, soit usuellement, soit par décision plus officielle, à l'intérieur d'un tribunal.

Dès à présent, je puis conclure.

Ce projet, fruit d'une collaboration exemplaire entre le ministre et l'ensemble de la commission spécialement bien présidée, n'a pas l'ambition de tout régler. Il constitue un premier pas important, mais l'on devra encore, dans les années qui viennent, réfléchir aux nominations à des degrés supérieurs, c'est-à-dire celles qui sont accompagnées de présentation tant par les autorités judiciaires que par les institutions politiques. M. le rapporteur y a fait allusion tout à l'heure.

La combinaison des deux présentations est censée remédier à la fois aux inconvénients de l'élection ou de la cooptation, d'une part, et à ceux de l'arbitraire de l'exécutif, d'autre part.

Mais est-on bien assuré que l'intervention des corps politiques soit très efficace et ne constitue pas souvent plus un partage d'influence qu'une sélection raisonnée ?

Ici, au Sénat, quand nous nous exprimons à propos des candidats à la Cour de cassation, conformément à une procédure surannée, à bulletins secrets, en prenant place à l'appel de notre nom, dans un long cortège qui nous conduit lentement aux urnes de la présidence, avons-nous conscience exacte de la valeur de nos préférences, ou bien — je le dis franchement, en prenant ma part de responsabilité personnelle — répondons-nous à des appels impératifs et unifiés venus de l'extérieur ?

Il y a quelques années, un collègue érudit — mais qui a rapidement rejoint son université — s'était demandé si la commission de la Justice n'aurait pas dû, à cette occasion, recevoir et converser courtoisement avec chaque candidat de la Cour de cassation afin de mieux les juger. C'était rafraîchissant et peut-être un peu naïf mais, de toute manière, notre assemblée n'est pas naturellement portée vers les réformes fondamentales.

Tout en respectant le prescrit constitutionnel de la double présentation, dont parlait tout à l'heure notre collègue Erdman, peut-être pourrions-nous envisager de rénover les modalités de notre propre présentation. C'est difficile, mais je crois que cela mérite réflexion.

Bien d'autres sujets devront encore être explorés. Mais ce que l'on peut espérer aujourd'hui, c'est que nos travaux conduiront, dans une certaine mesure, à faire pénétrer dans une magistrature dont l'indépendance n'a jamais été mise en cause, quels que soient les méandres de sa désignation, des éléments mieux sélectionnés et mieux formés, répondant plus exactement à ces caractéristiques du bon candidat décrites, il y a vingt-cinq ans, par Charles van Reepinghen — et vérifiées, disait-il, autrement que sur pièces — : « son jugement, son assiduité au travail et sa diligence, les qualités de conscience, de mesure, le juste équilibre de fermeté et de bonté nécessaire à l'accomplissement d'une haute mission où chaque jour demande une application et une sérénité égales ». (Applaudissements.)

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, je ne formulerai pas de longues remarques sur le rapport de notre estimé collègue, M. Erdman. Il s'agit indiscutablement d'un excellent rapport, très clair, très structuré et bien ordonné. En le lisant, on serait tenté de souhaiter que le Sénat soit composé d'une centaine de sénateurs d'une telle qualité. Cependant, dans un tel cas, une explosion des services du Sénat, pourtant performants, mais malheureusement fort limités, serait à redouter : ils ne pourraient suivre une telle inflation du travail ! En tout cas, je suis très sensible au fait que plusieurs membres de la commission de la Justice, donnent à celle-ci une réputation qui fait véritablement honneur au Sénat.

Permettez-moi de dire quelques mots sur la philosophie du projet. Dans son exposé introductif, le ministre a précisé que le gouvernement était résolu à mettre un terme à un système qui fait peser de plus en plus sur les magistrats une grave suspicion. Cette affirmation doit être nuancée.

De manière générale, deux critiques ont été émises à l'encontre du système actuel de nomination. Elles sont partiellement exactes et partiellement fausses et le projet du gouvernement — fortement amendé en commission — n'y répond pas totalement. La première d'entre elles concerne l'absence de formation adéquate du futur magistrat. En effet, le système actuel n'exige formellement, pour l'intégration d'un candidat dans le monde judiciaire, que très peu de conditions : il s'agit presque uniquement de conditions d'âge et de diplômes.

Dans son rapport de 1967, M. van Reepinghen, qui fut un grand Commissaire royal, déclarait avec une certaine amertume que la Belgique ne pouvait se permettre d'être plus longtemps le seul pays au monde où le législateur négligeait d'imposer une formation professionnelle à ceux qui désiraient être chargés de rendre la justice.

J'aurais aimé dire que le projet d'aujourd'hui apporte, après vingt-cinq ans, une réponse à M. van Reepinghen. Je ne puis le faire de façon tout à fait catégorique. Le projet donne, il est vrai, l'occasion d'assurer une meilleure formation des magistrats. Toutefois, on ne peut affirmer qu'il la garantit de manière absolue. Par exemple, il ne garantit pas la formation continue qui, d'ailleurs, est davantage du ressort de l'exécutif, du gouvernement, que du Parlement. De plus, et il ne faut pas le cacher, l'organisation du concours et du stage n'a pas eu pour seul but la formation de magistrats. D'autres considérations sont également entrées en ligne de compte, notamment la démocratisation du recrutement et l'ouverture du recrutement de la magistrature à des

milieux qui ne lui sont pas immédiatement proches. C'est une des conditions du projet qu'il ne faut pas perdre de vue car on ne comprendrait pas pourquoi il est structuré de cette manière.

La deuxième critique formulée à l'égard du système actuel est le caractère politique des nominations. On a tenu en la matière des considérations tout à fait radicales. Le professeur Fettweiss, en 1966, à Liège, se demandait si le Parlement accepterait jamais de renoncer à la politisation des nominations en interdisant l'accès à la magistrature aux candidats qui n'ont pas une formation et une valeur suffisantes. Le Sénat apporte aujourd'hui une réponse partielle à l'exigence du professeur.

Par souci de la vérité, il faut faire quelques mises au point quant à la réalité de ce mal, sommairement baptisé la politisation de la magistrature, à cause duquel « de graves suspicions pèseraient sur les magistrats ».

D'abord, il faut relever que le système qui permet au Roi de choisir les magistrats sans contrainte d'aucune sorte existe depuis la naissance de la Belgique. A ma connaissance, ce système n'est jamais décrié pour ce qu'il a produit dans le passé, mais pour ce qu'il produit dans le présent ou risque de produire dans l'avenir. Tout se passe comme si la magistrature d'hier avait échappé aux conditions actuelles, comme si la classe politique d'avant-hier avait dominé les réflexes partisans, comme si elle avait pu écarter les pressions politiques. C'est le produit type d'une illusion bien connue et qui faisait dire à un homme célèbre : « Que la république était belle sous l'Empire ! »

J'ai été heureux d'entendre notre rapporteur citer des procureurs généraux, des hauts magistrats. Il a notamment fait référence, encore qu'incomplètement, à une mercuriale du procureur général Callier. Ce texte dans son intégralité est savoureux parce qu'il donne la véritable dimension du problème et montre bien que ce n'est pas un phénomène d'actualité qui se trouve à la base de notre projet de loi. L'éminent procureur général disait : « Voici quarante ans déjà » — j'ignore pourquoi quarante ans ; on peut se poser la question — « que, depuis de nombreux lustres, les ministres qui se sont succédés, se sont appliqués à ne nommer que des candidats appartenant à leur opinion. Ils ont invoqué des raisons variées. Les ministres libéraux ont assuré qu'il fallait se défier des catholiques parce que ceux-ci étaient ennemis de nos institutions. Les ministres catholiques ont fait comme les ministres libéraux en invoquant que ceux-ci leur avaient donné l'exemple et ils ont ressuscité contre les socialistes le prétexte de l'hostilité des socialistes contre nos institutions. » En quelque sorte, monsieur Cooreman, les socialistes sont les successeurs des catholiques dans l'hostilité aux institutions qu'on leur prête !

Il est intéressant de remarquer que cette mercuriale est faite en 1919 par un haut magistrat de la Cour d'appel de Gand...

M. Cooreman. — C'était un francophone.

M. Lallemand. — Certainement. En effet, et nous y revenons, la politisation n'avait pas encore permis de flamandiser la magistrature. M. le premier président Chatelle, lors d'une réunion au Sénat, dont vous vous souviendrez certainement car vous étiez présent, monsieur Cooreman, à la confusion des procureurs généraux qui étaient à ses côtés, a déclaré : « On conteste toujours la politisation de la magistrature, mais n'oubliez jamais que s'il n'y avait pas eu cette politisation de la magistrature, en Flandre, cette dernière serait demeurée francophone. » Cet argument est de nature à vous convaincre, monsieur Cooreman, du fait que tout n'est pas détestable dans le système actuel.

Pour le procureur général Callier, le système des nominations politiques remonterait à 1880, ce qui constitue tout de même un solide précédent quant à l'appréciation du mal dont nous nous plaignons et que nous redoutons.

Il faut aussi constater que cette politisation des nominations n'a pas produit une magistrature particulièrement politisée, en tout cas pas une magistrature dont on peut dire qu'elle a traduit de façon évidente, dans la pratique quotidienne de la justice, les conceptions politiques qui ont été à l'origine des nominations. Elle n'a pas produit non plus une magistrature de mauvaise qualité. Il ne faut donc pas exagérer car on finirait par croire que les ministres ne nomment que des médiocres ou des êtres sans envergure, ce qui n'est pas vrai.

Là aussi, une nuance doit être apportée au jugement émis sur notre système. Je pense que le noble procureur général Callier a sans doute perdu de vue l'origine des nominations dont il avait bénéficié. Il a sans doute été frappé de cette amnésie qui sépare, dans la reconstitution des carrières, le pur de l'impur. (*Sourires.*) Il arrive d'ailleurs souvent, mensuellement je pense, que les meilleurs magistrats en place contestent avec dignité le système des nominations oubliant qu'en réalité ils en sont eux-mêmes le produit. Ce qui est peu compréhensible, il est vrai, c'est que le système n'ait pas détruit l'indépendance de la magistrature même s'il porte dans ses bilans quelques lourdes injustices, quelques faits à l'intelligence. Des centaines de choix, s'ils ne sont pas vraiment discutables quant à la qualité du recrutement, n'en sont pas moins des choix partisans.

En Belgique, la vérité est que ce système qui permet des nominations dites politiques, a été dominé par des moeurs positives qu'il importe peut-être de souligner. En effet, les choix des ministres, si politiques soient-ils, n'emportent depuis des temps immémoriaux aucune dépendance des magistrats à l'égard du ministre ou du parti politique qui a recommandé leur nomination.

Comme le disait fort bien un ancien président de parti : « Quand on nomme un magistrat, on fait quinze aigris et un ingrat ». Et c'est fort bien ainsi.

Dans notre pays, la classe politique si souvent décriée s'est tout de même caractérisée par une remarquable réserve à l'égard du monde judiciaire. Il est, à mon sens, tout à fait exceptionnel que des hommes politiques interviennent directement ou indirectement auprès de magistrats pour influencer une décision judiciaire. L'organisation des corps constitués de magistrats a sans doute conforté puissamment ces bonnes pratiques ou ces bonnes dispositions. En tout cas, ces circonstances expliquent sans doute que le système juridique, qui donne tant de liberté d'appréciation au ministre, n'ait pas été fondamentalement dévié et que la magistrature belge fasse preuve d'une indépendance réelle à l'égard du pouvoir politique.

Je m'oppose aux termes repris à la page 5 du rapport selon lesquels le système judiciaire actuel ferait peser sur les magistrats une grave suspicion. Cela n'est pas exact et je pense que le ministre partage mon avis.

Après ces précisions, il importe de lever quelques équivoques. Je m'associe à M. Henrion lorsqu'il a fort bien déclaré que, bien entendu, les pouvoirs politiques qui ont été conférés au Roi lui donnent nécessairement la possibilité et même l'obligation d'opérer des choix politiques et qu'une dépolitisation de la magistrature n'est incontestablement pas une formule heureuse, même si elle répond à une méfiance de plus en plus grande à l'égard du politique. Mais cette méfiance est aveugle en ce qu'elle présuppose que ceux qui choisiront à la place du politique disposeront de vertus plus grandes que celles du corps politique. Disons d'abord que les nominations dites politiques ont assuré un certain pluralisme dans la magistrature. Le fait de permettre la représentation de courants d'opinion au sein de celle-ci n'est nullement une chose détestable, mais plutôt nécessaire puisque si la magistrature belge n'est pas élective, n'est pas le produit d'une représentation populaire, elle doit néanmoins être représentative de la Nation.

Par ailleurs, un système qui donnerait à la magistrature le pouvoir de décider des nominations des magistrats ne permettrait aucunement de rencontrer les besoins d'objectivité que l'on souhaite assouvir. Car le fait d'être investi des pouvoirs du politique conduit à en acquérir les réflexes. Lors du débat sur la Cour d'arbitrage, il avait été longuement question du danger qu'il y aurait d'insérer au sein de celle-ci d'anciens hommes ou femmes politiques dont on redoutait précisément les réflexes partisans. Nous avions, à l'époque, soutenu que c'était davantage la fonction qui faisait le magistrat et que cette cour n'aurait pas à souffrir des dangers que d'aucuns dénonçaient.

L'expérience a démontré que la Cour d'arbitrage a su assumer avec dignité et compétence les obligations qui sont les siennes, tout comme le fit, dans le passé, la Cour de cassation qui fut composée, pour partie, d'anciens hommes politiques. Dès le départ cependant, elle fut une très grande juridiction.

Je crois que les hommes adaptent leur comportement à leur fonction. Mais inversement, un ancien magistrat, plongé dans le

monde politique, en acquiert, avec une rapidité parfois surprenante, les réflexes politiques. Cette assemblée en a connu plusieurs exemples au cours de son histoire.

J'en viens à la portée même de ce projet qui vise non pas à limiter les choix politiques, mais bien les choix politiques et, sur ce point, nous pourrions sans doute nous accorder.

Après l'adoption de cette réforme, le Roi conservera un large pouvoir d'appréciation — et c'est indispensable — mais ce choix sera restreint à un cadre défini par une présélection qui se fondera sur des critères les plus objectifs possible. Dans ce cas, le Roi effectuera son choix sur la base d'une information précise et importante qui lui évitera l'excuse de l'ignorance. Les décisions et les choix du ministre seront donc délimités par des avis, des rapports et des observations. Ils seront contrôlables. A ce titre, la réforme éliminera les réflexes politiques en les mettant en évidence au cas où le ministre, sans justification raisonnable, ne suivrait pas les avis qui lui sont donnés.

Mais ceci dit, quelques considérations relatives aux comités d'avis s'imposent. Ces comités d'avis joueront un rôle important. Mais leur objectivité ne doit cependant pas être surestimée. Ils seront sensibles aux influences, aux amitiés, aux proximités, qu'elles soient politiques ou autres. Cela est indiscutable. Ils seront d'autant plus vulnérables à de telles influences qu'ils seront composés de nombreux membres, surtout si les avis sont anonymes — ce qui ne sera pas le cas puisque les procès-verbaux des réunions des comités d'avis seront signés par tous les participants à la délibération. Je prends l'exemple des juridictions ordinaires. Elles sont parfois composées de très nombreuses personnes. Les sentences et les jugements qu'elles rendent font parfois réfléchir car on éprouve le sentiment que ceux qui les prennent ne sont pas toujours empreints du sens de la responsabilité qui advient nécessairement au juge solitaire ou à ceux qui, en petit nombre, assument la responsabilité d'une décision. Je répète donc que la capacité des comités d'avis d'objectiver parfaitement les qualités ou les défauts des futurs candidats ne doit pas être surestimée.

Cela étant, le projet apporte incontestablement une meilleure information, que les ministres s'étaient d'ailleurs imposée prétoirement dans le passé. Le ministre sera, dès lors, obligé de justifier ses choix lorsqu'il s'écartera des avis rendus par le comité.

Un des autres aspects positifs du projet est celui qui consiste à assurer une sélection plus objective par le biais du concours. Il s'agit incontestablement d'une garantie d'accès à la magistrature, offerte aux milieux les moins favorisés ou les moins bien introduits dans le monde judiciaire. Ces personnes, qui éprouvent des difficultés à s'engager pendant plusieurs années dans la vie du barreau, engagement dont la rentabilité est des plus aléatoires, pourront donc, grâce à la loi, accéder à la magistrature. En ce sens, le projet assure une certaine démocratisation du recrutement.

Il est évident que le concours assurant cette sélection devra être préparé avec soin. Les membres du collège en charge de son organisation devront faire preuve des mêmes qualités que celles qu'ils postulent chez les candidats, à savoir l'esprit de synthèse, la maturité et la motivation. Il va de soi qu'au travers des concours, on ne découvrira que ce qu'on y apporte, surtout si, comme le ministre et Montesquieu, on conçoit que l'acte de juger est davantage une opération d'intelligence que de volonté. A cet égard, il conviendra d'être très attentif à la composition du collège chargé du recrutement. Sa mission devra, en outre, être clairement définie.

En tant que président de la commission de la Justice, je voudrais, comme l'a fait le rapporteur, souligner les points modifiés lors du débat au sein de la commission. Cette discussion a d'ailleurs été remarquable, dense et intense. Elle s'est déroulée sur base d'une parfaite collaboration avec le ministre de la Justice. Nous devons lui savoir gré d'encourager la commission à accomplir un travail de qualité.

Comme on l'a déjà souligné, la commission a assoupli le projet sur plusieurs points. Elle a notamment redouté que les candidats puissent devenir stagiaires et magistrats sans jamais avoir assumé une fonction d'avocat.

C'est la raison pour laquelle, par une modification de l'article 427ter du projet, elle a fixé l'exigence d'un stage d'au moins un an au barreau comme condition d'accès au stage de magistrat. Cette mesure allonge donc le circuit de la formation. Elle contre-

dit partiellement l'économie de la réforme, qui visait à assurer un recrutement sans devoir au préalable effectuer de stage au barreau.

La commission a été sensible au fait qu'il était difficilement acceptable que la magistrature puisse, à l'avenir, être majoritairement composée de personnes n'ayant jamais connu la vie du barreau ni assumé la défense d'une cause, ce qui constitue quand même une expérience essentielle pour un juge.

La commission a également redouté le danger corporatiste que pourrait entraîner la formation d'une magistrature n'ayant jamais participé à la vie du monde judiciaire, du moins à celle du barreau. Nous avons déjà pu percevoir ce risque au travers de certaines expériences menées à l'étranger. C'est une des raisons supplémentaires pour lesquelles cette exigence d'un stage d'au moins un an au barreau a été posée.

Néanmoins, la commission et le ministre ont veillé à ce que cette condition n'allonge pas la durée du stage de magistrat, puisqu'il a été spécifié de façon très claire qu'elle n'était pas requise pour la demande d'inscription au concours mais pour la nomination au stage. Cette mesure permettra d'accomplir le stage au barreau tout en passant les différents examens requis par la procédure de concours.

La commission a aussi élargi ce qu'on a appelé le tour extérieur. Il s'agit des nominations auxquelles il est procédé non sur base de concours mais en faisant appel aux comités d'avis et sur base d'un examen d'aptitude. Le recours à ce tour extérieur a été étendu, d'abord parce que l'on a réduit le chiffre de 80 p.c. à deux tiers du nombre de places à pourvoir. Ensuite, l'extension a encore été plus importante puisque le nombre de stagiaires requis pour assumer les fonctions ouvertes — de façon prévisible — par le départ à la retraite est défini sur base des deux tiers des charges. Les autres places ouvertes par démission, révocation ou décès ne sont pas prises en compte pour le calcul des places réservées aux lauréats du concours. Un équilibre est ainsi établi entre les deux voies d'accès à la magistrature.

Cependant, des correctifs ont été apportés dans les deux cas : une année de stage au barreau sera exigée pour ce qui concerne l'accès par voie de concours et un examen d'aptitude professionnelle — prévu, dès l'origine, par le gouvernement — permettra d'évaluer l'expérience du candidat.

Je crois que, de cette manière, le projet permettra de faire face aux objectifs définis par le ministre dans l'exposé des motifs. Il reste, bien entendu, que le projet doit être suivi d'innovations dans les pratiques. Je ne vais pas m'éterniser sur le sujet; je suis d'accord avec les propos qu'a tenus notre rapporteur, M. Erdman, sur la formation permanente des magistrats. Il me paraît indispensable que le gouvernement et le ministre, en particulier, veillent à assurer cette formation permanente qui est une exigence de la modernité, qui correspond d'ailleurs à l'inflation des législations et requiert, par conséquent, une adaptation permanente du savoir.

Cette formation permanente pourrait être définie par le collège de recrutement mais c'est, il va de soi, le gouvernement qui devra se donner les moyens de mettre cette exigence en pratique.

Par ailleurs — le rapporteur y a également fait allusion — il faut veiller à ce que les chefs de corps puissent disposer d'un minimum de formation dans l'organisation d'un tribunal ou d'une cour. Suggestion parmi d'autres, on peut se demander s'il ne serait pas utile de prévoir, au sein des cours d'appel, une sorte de conseillers en organisation qui soient capables de formuler des propositions, lesquelles pourraient être soumises à l'assemblée générale des magistrats et à un débat. Pourquoi pas ? Etant donné la complexité de cette organisation et la variété des choix possibles, il ne serait pas inutile qu'il y ait, au niveau des cinq cours d'appel, cinq conseillers en organisation qui fassent des suggestions aux chefs de corps si ces derniers ne sont pas formés de façon adéquate pour rencontrer de telles exigences. Il y a là matière à réflexion.

Vous avez émis des suggestions, monsieur le ministre, à propos de certaines interventions d'officiers judiciaires. Peut-être pourrait-on, dans une optique qui ne serait pas très éloignée de celle-là, penser à une réforme qui répondrait à cette exigence de modernisation de notre magistrature !

Enfin, je relèverai le dernier point qui a été modifié par la commission de la Justice, laquelle a décidé que l'avis motivé, donné par le comité d'avis sur toute candidature, devra être communiqué aux candidats. Je me réjouis qu'un droit de recours ait ainsi été reconnu à tout candidat. Il s'agit là d'une innovation importante qui aura des conséquences positives en ce sens qu'elle permettra, d'une part, une contradiction devant le comité d'avis lui-même et que, d'autre part, elle contraindra ceux qui font partie de ce comité à plus de rigueur. Elle les obligera à tenir compte du fait qu'une contradiction pourra être apportée, au sein même du comité, après que l'avis aura été rendu.

Je suis donc personnellement satisfait du produit du travail de la commission. J'espère que nous serons unanimes à pouvoir voter cette réforme importante qui, je l'espère également, sera suivie de quelques autres. Nous ne devons pas nous arrêter en si bon chemin; il y a encore tant de choses à faire pour que notre magistrature puisse répondre à nos exigences et aux siennes! (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Arts.

De heer Arts. — Mijnheer de Voorzitter, op het ogenblik dat de eenparige commissie van Justitie aan de Senaat voorstelt een bijzonder belangrijk ontwerp inzake de eerste benoemingen en de bevorderingen in de rechterlijke macht goed te keuren, zijn wij het aan de Belgische Senaat en aan die rechterlijke macht verplicht om bijzondere aandacht te tonen.

Het is een baanbrekend ontwerp. Het breekt met een 180 jaar oude wetgeving inzake benoemingen en bevorderingen in de rechterlijke macht. Het wil ook breken met een te sterk gegroeide politisering, met kleine p, bij de benoemingen en de bevorderingen in de magistratuur.

De rapporteur heeft reeds het rode boekje aangehaald, het rapport van het Studiecentrum politieke instellingen, voorgezeten door burggraaf Dumon, professor emeritus aan de VUB. Ik wens te verwijzen naar een merkwaardige bladzijde van dat boekje getiteld: «De werking van Justitie». Collega Erdman heeft dat rode boekje natuurlijk altijd bij zich. Op bladzijde 27 wordt het verhaal gedaan van de alsmaar groeiende politisering van onze magistratuur. Het begin daarvan zou niet zozeer in 1919 te situeren zijn — toen ging het om een mercuriale van iemand die waarschijnlijk, zoals commissievoorzitter Lallemand zegde, vergeten was dat hij politiek was benoemd — maar na de Tweede Wereldoorlog toen een hele reeks magistraten moest worden benoemd. Volgens dat rapport voelde men zich verplicht de personen die meegewerkt hadden aan de vervolging in de krijgsauditoraten, nadien in de magistratuur op te nemen. Toen werd een bepaalde soort magistraten benoemd. Verder staat in het rapport dat in de periode van de *Golden Sixties* geen valabele magistraten te vinden waren aangezien er toen andere, pecuniair meer interessante activiteiten voor juristen voor het rapen lagen. De doodsteek aan een gedepoliteerde rechtswereld werd tenslotte gegeven — nog altijd volgens het rapport — bij de grote gerechtelijke hervorming met de installatie van de arbeidsrechtbanken en de arrondissementsrechtbanken toen voor het eerst in onze geschiedenis: «alle magistraten van een geheel gerecht en al hun hulpkrachten publiekelijk gecatalogeerd en ingedeeld werden naar politieke en ideologische scheidslijnen die ons land kent». Wij hebben dus een enorme groei van het fenomeen van de politisering gekend.

Dit ontwerp breekt met de tendens van politisering. Depolitisering is vandaag niet alleen een modewoord, het behoort nu tot de realiteit wat de rechterlijke macht betreft. Laten wij elkaar echter goed verstaan. Depolitisering in verband met een eerste benoeming in de magistratuur wil niet zeggen dat wij een rechterlijke macht organiseren die helemaal los staat van de andere machten. Zij moet overigens ook niet helemaal los staan van de politiek in de brede en de beperkte zin van het woord.

Depolitisering betekent voor mij op basis van dit ontwerp dat het in de toekomst zoveel als enigszins mogelijk is, uitgesloten wordt magistraten te benoemen omdat ze een partijkaart hebben of, meer nog, omdat ze hand- en spandiensten hebben verleend aan een politieke partij of aanverwante organisatie. Depolitisering betekent bijvoorbeeld dat het uitgesloten wordt dat een jonge

advocaat, die in zijn kanton een provinciaal wilde aanvoeren, op 30-jarige leeftijd beloofd wordt met een vrederechtersplaats in hetzelfde kanton.

Depolitisering betekent ook dat dezelfde advocaat toch kan worden benoemd, omdat hij geslaagd is in het bekwaamheidsexamen en een onverkort gunstig advies bekam van het betrokken adviescomité, waar andere kandidaten faalden.

Depolitisering betekent dat benoemingen niet meer moeten wachten bij de onderhandelingsmomenten, waardoor soms maanden verloren gaan en vele vacante plaatsen onbezet blijven.

Depolitisering betekent niet dat de minister van Justitie die alle benoemingen blijft voordragen aan de Koning wordt ontslagen van zijn politieke verantwoordelijkheid. De politieke controle op het benoemingsbeleid van de minister van Justitie blijft onverkort. De mogelijkheid voor de minister om tussen de kandidaten die geslaagd zijn voor het bekwaamheidsexamen en die voldoen aan de anciënniteitsvoorwaarden vrij te kiezen, blijft bestaan. De minister zal in ieder geval eerst moeten kiezen tussen de twee soorten van toegang tot de magistratuur. Dat zal zijn eerste vrije keuze zijn. Als hij kiest voor de toegang tot de magistratuur via het systeem van de juridische anciënniteit zal hij bij die keuze de verslagen van de adviescomités naast zich kunnen leggen.

Het zal dus niet zo zijn dat de minister automatisch een voorstel van het adviescomité bekrachtigt, want dat hebben wij niet gewenst.

Dat is wel de situatie in Duitsland, waar de kandidaturen voor een rechterlijke functie worden voorgedragen door de *Richterwahlausschuss* en worden bekrachtigd door de minister. Ons adviescomité zal zich uitspreken over alle ingediende kandidaturen zonder een volgorde te bepalen, zodat de minister vrij blijft in zijn keuze, maar in de praktijk zal politieke voorkeur slechts mogelijk zijn tussen kandidaten van nagenoeg gelijke waarde.

In het uitstekende en overzichtelijke verslag van collega Erdman wordt zulks overigens uitdrukkelijk op pagina 143 bevestigd. Hierbij dient onmiddellijk opgemerkt te worden dat de Raad van State kennis zal kunnen krijgen van het advies dat werd opgemaakt over de kandidaat die verhaal instelt tegen een benoeming. Ik neem aan dat de Raad van State ook kennis zal krijgen van alle adviezen die over verschillende kandidaten voor eenzelfde functie werden uitgebracht. De adviezen die nu een wettelijk voorgeschreven document worden en die aan de betrokkene kunnen worden meegedeeld zo hij zulks vraagt, worden aldus procedurestukken en verliezen dan ook het discreet karakter dat ze vroeger hadden.

Sommigen hebben gesteld dat het verplicht advies voor alle eerste benoemingen en bevorderingen, met uitzondering van de voorzitters en ondervoorzitters der rechtbanken van eerste aanleg, en van de raadsheren der hoven van beroep en het Hof van cassatie, in strijd is met de geest van artikel 99 van de Grondwet.

Ik meen integendeel dat de minister, op grond van artikel 99 van de Grondwet, vrij blijft ten opzichte van het geformuleerde advies. Eigenlijk is het jammer dat het thans voorgestelde adviesstelsel op grond van artikel 99 niet kan gelden voor de voorzitters en ondervoorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg en van de raadsheren in de hoven van beroep en het Hof van cassatie. Als ratio legis van artikel 99 wordt aangehaald wat een hoog gewaardeerd Hasselts collega, de heer Thonissen, hierover zei. De Thonissenlaan in Hasselt is wellicht naar hem genoemd. Hij was minister en professor, en lid van de Katholieke Partij in Limburg en in zijn boek *Constitution belge annotée* van 1884 schrijft hij over artikel 99 en de ratio legis daarvan: «Cette restriction s'explique et se justifie, d'un côté par l'importance du rôle que ces magistrats sont appelés à jouer dans nos institutions, de l'autre, par la nécessité d'éviter des erreurs et de maintenir, d'une manière absolue, l'indépendance du pouvoir judiciaire vis-à-vis du pouvoir exécutif.»

De invoering van een adviesstelsel door dit ontwerp beoogt minstens even efficiënt als het stelsel van de dubbele voordracht door provincieraad en Senaat, het verhinderen van vergissingen bij benoemingen en het bevorderen van de onafhankelijkheid van de rechtsmacht.

De voordrachten van de provincieraaden zijn louter politiek, de voordrachten van de hoven van beroep zijn evenmin van doseringen en gewoonterechtelijke afspraken gespeend. De voordrachten van de Senaat kunnen we toch evenmin als apolitiek aanzien.

Trouwens, zijn de voorzitters van de rechtbanken van koop-handel en arbeidsgerechten minder belangrijk dan hun collega's van eerste aanleg? Ze vervullen toch om de beurt de functie van voorzitter van de arrondissementsrechtbank. Zijn de raadsheren van de arbeidshoven tweederangsraadsheren?

Als we het depolitiserend vertrouwen steunen door de oprichting van adviescomités, dan moet zulks voor alle benoemingen en bevorderingen gelden.

Ik heb met een bijzonder genoeg geluisterd naar de voorzitter van onze commissie voor de Justitie, naar de rapporteur en naar de heer Henrion, die, zoals ik eigenlijk, pleiten voor een grondwetswijziging.

In het verleden is de politieke tussenkomst via de provincieraad en de Senaat ook nuttig geweest. Zij heeft onder meer tot een sterke democratisering van de uitvoerende macht geleid. Desalniettemin kunnen deze tussenkomsten en ook de voordrachten door de beroepshoven en het Hof van cassatie, wat mij betreft, vervangen worden door de adviescomités.

Depolitisering zal ook gerealiseerd worden door de benoeming van gerechtelijke stagiairs wettelijk te verplichten. Zulks is toch de enige interpretatiemogelijkheid van het tweede lid van het nieuwe artikel 427^{quater}, waarbij het aantal open verklaarde plaatsen van stagiair niet hoger mag zijn dan twee derde van het aantal magistraten die 4 jaar later de leeftijdsgrens zullen bereiken.

De minister beschikt wel over de mogelijkheid van verlenging van de stagetijd tot maximum twee maal 6 maanden hetgeen inhoudt dat hij er politiek voor verantwoordelijk is dat alle stagiairs die na 3 jaar stage gunstig advies haalden, benoemd worden voor het einde van het vierde jaar, op voorwaarde dat ze kandideerden voor openstaande functies. Toch meen ik dat er van een « recht op benoeming » geen sprake kan zijn.

Ik neem aan dat de minister van Justitie voortaan tijdens regeringscrisissen stagiairs zal kunnen benoemen, vermits zij in het examen zijn geslaagd, of vacante plaatsen in de magistratuur kan opvullen met gerechtelijke stagiairs.

Depolitisering houdt ook niet in dat de rechterlijke macht plots een totaal onafhankelijk, van de andere machten onderscheiden geheel wordt, met, zoals bijvoorbeeld in Italië, het eigen benoemingsrecht van de Hoge Raad voor de magistratuur. In Italië is de voorzitter van deze raad, de president van de Republiek, de enige persoon in de raad die geen beroepsmagistraat is. De andere leden zijn allen beroepsmagistraten en het is de rechterlijke macht die als het ware de eigen collega's benoemt.

Indien de rechterlijke macht in België, en dit is reeds aangehaald met verwijzing naar de emeritus eerste voorzitter van het Hof van cassatie, de heer Chatelle, op dergelijke wijze zou zijn georganiseerd, zou de magistratuur wellicht nog steeds Franstalig en behoudsgezind zijn.

Depolitisering houdt evenmin in dat de rechter geen politieke functie kan uitoefenen. Ik haast me met te zeggen dat ik hier onder politieke functie versta: een medewerkende opdracht in het algemeen welzijn.

De vervolgende en rechtsprekende functies geschieden niet in een objectief abstract vacuüm.

Deze moeilijke functies situeren zich in wisselende tijd en ruimte en kunnen vooruitstrevende of zelfs reactionaire invloed uitoefenen.

Ze leveren, in het beslechten van de meest uiteenlopende geschillen, een vitale bijdrage tot het normenpatroon dat onze samenleving wordt voorgehouden.

Theoretici die de absolute scheiding der *trias politica* voorstaan, zullen dit politiek functioneren van de rechterlijke macht bekritisieren. Ook ik bepleit de scheiding der machten en zeer sterk ten opzichte van de rechterlijke macht die oordeelt over individuele situaties, maar ik doe dat omwille van de noodzakelijke

onafhankelijkheid en de daaruit voortvloeiende hoop op onpartijdigheid van de rechter. Zeggen dat de rechter in absolute termen « maatschappelijk neutraal » moet zijn, is echter een onhoudbare fictie.

De rechter moet natuurlijk niet zijn maatschappelijke visie laten prevaleren, maar zal niet blind zijn ten opzichte van maatschappelijke evoluties, of die hem nu bevallen of niet. Hij zal de invloed ervan ondergaan en ze op zijn beurt beïnvloeden. Wetten moeten nu eenmaal worden geïnterpreteerd en toegepast in concrete situaties.

Verwijzend naar de principes van de scheiding der machten, stel ik vast dat wij in deze legislatuur andermaal sterk ingrijpen in de verhouding tussen de *trias politica*.

Inderdaad, de uitvoerende macht wordt in zekere mate beperkt in haar benoemingsrecht van de rechterlijke macht, en de controle op dit benoemingsbeleid wordt gemakkelijker voor de wetgevende macht en voor de administratiefrechtelijke rechtsmacht.

In de door ons gewenste verschuiving tussen de machten, is het dus weer de rechterlijke macht die aan belang wint. Ik verwijs naar het Arbitragehof dat als preconstitutieel hof optreedt. Ik verwijs naar de wet op de persoon van de geesteszieke, waar de vrederechter beslist in plaats van organen van de uitvoerende macht. De trend zet zich voort.

Er is hier reeds vaak op gewezen dat onze samenleving steeds meer « juridiseert ». Naarmate de regelgeving complexer en internationaler wordt, naarmate de burgers meer ontwikkelingskansen krijgen en meer opkomen voor wat zij denken hun « recht » te zijn — ook al is dit niet uitgeschreven —, naarmate de vooruitgang nieuwe situaties schept — denken wij maar aan genetica of ruimtevaart — groeit ontegensprekelijk naast de maatschappelijke evolutie ook de vraag naar rechtsvinding voor en door de rechter.

De vraag over « le gouvernement des juges » komt steeds dichter op ons af. Maar een vervolgende of rechterlijke functie kan natuurlijk nooit in overtreding of ontwijking van de wet. En toch... De Senaat herinnert zich zeker nog de bespreking van de jongste wetswijzigingen inzake de voorlopige hechtenis. Bepaalde nieuwe bepalingen inzake motivering en strafmaat werden verscherpt, omdat de vorige wetswijziging in deze materie niet werd toegepast.

De wet niet toepassen is onduidelijk. Het openbaar ministerie en de rechters zijn de eersten die steeds en overal de wet moeten respecteren en toepassen.

Wij weten allen hoe in het land de wetsontduiking, of -ontwijking soms als een soort sport wordt voorgesteld, maar het is bedenkelijk wanneer dergelijke praktijken door parket of rechtbank worden toegepast.

Verwijzend naar de nieuwe wetgeving op de voorlopige hechtenis, herhaal ik de door ons allen eenparig en zeer uitdrukkelijk uitgedrukte opdracht aan de procureur des Konings bij de vrijheidsbeneming van een verdachte. Alleen de procureur des Konings beslist tot aanhouding, tenzij het een overtreding op heterdaad betreft. Wij hebben na rijp beraad voor deze oplossing gekozen, omdat wij daardoor duidelijk in evidentie hebben willen plaatsen dat de procureur des Konings, en hij alleen, zolang geen onderzoeksrechter is aangesteld, de leiding heeft van het onderzoek. Daarom hebben wij aan hem alleen het recht tot vrijheidsbeneming van verdachten toebedeeld.

Wat dan te denken van de volgende vaststelling, mijnheer Erdman. De officieren van gerechtelijke politie van alle politiekorpsen — rijkswacht, gemeentepolitie of gerechtelijke politie — gebruiken op suggestie van een bepaald parket modelformulieren om onmiddellijk te laten invullen door een verdachte bij aanhouding.

Op dit modelformulier is voorgedrukt dat de verdachte akkoord gaat met zijn aanhouding. Ik citeer het model: « Toestemming tot verhoor. Ik ondergetekende, naam: ..., voor-naam: ..., geef uitdrukkelijk toestemming aan de leden van ... om mij op datum van ... te verhoren met betrekking tot het onderzoek dat hen bezighoudt. Ik ben bereid uit vrije wil en zonder enige vorm van dwang op de door u gekozen plaats een verklaring met

betrekking tot deze feiten aan uw diensten af te leggen. Ik ben ervan op de hoogte dat ik op elk ogenblik de toestemming kan intrekken. Na voorlezing volhardt en tekent met ons ... »

Het zal de minister van Justitie ongetwijfeld interesseren dat hetzelfde formulier op het einde luidt: « Formulier einde van verhoor. Ondergetekende ..., reeds vereenzelvigd zoals hierboven, verklaart dat het verhoor beëindigd werd op datum van ... om ... uur. Ik verklaar dat er tijdens dit verhoor geen enkele vorm van dwang door uw diensten werd gebruikt en ik mijn verklaring uit vrije wil heb afgelegd. Na volharding tekent met ons ... »

Is dit wetsontwijking of wetsovertreding?

Wat ik zeker weet, is dat zulke praktijk door de wetgever geenszins is gewild.

Het parket overtreedt hierdoor het principe van de scheiding der machten. Deze handelwijze werd op een studiedag over de nieuwe wet op de voorlopige hechtenis dan ook terecht veroordeeld als zijnde in strijd met de wet.

Het feit dat de substituuat van dienst meer nachtelijke telefoons zal ontvangen in een grootstedelijk arrondissement — gemiddeld zo'n 12 oproepen tussen middernacht en 8 uur 's morgens — is geen excuus om de wet te ontwijken.

Toch blijf ik bij mijn zienswijze dat vervolgings- en rechtsprekende functies niet gedepolitiseerd kunnen worden in de zin dat ze wel een politieke functie behouden. Die politieke functie, in zekere zin een politisering met grote P van de rechterlijke functie, is een onmiskenbare realiteit. Zij kan ons er enkel toe brengen om aan de depolitisering met een kleine p verder te blijven werken. Ontegensprekelijk betekent het huidige wetsontwerp daarin de grootste stap sinds het ontstaan van onze Staat.

In onze depolitiseringswet hebben we evenwel, naar mijn overtuiging, een politieke steek laten vallen. De commissie voor de Justitie heeft met de kleinste mogelijke meerderheid een amendement aanvaard waardoor het nationaal wervingscollege zal worden benoemd door de Senaat met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen. De vraag rijst of dit wervingscollege ook door de Senaat zal worden betaald en of dit überhaupt mogelijk is. De rapporteur heeft hiernaar reeds verwezen. Hoe dan ook is de kans reëel dat de politiek in dit college wordt binnengebracht. Graag had ik op dit punt een amendement ingediend, maar ik wil de eenparigheid, die bij de eindstemming in de commissie werd bereikt, niet doorbreken. Dat is een logica die ook rechters wel zullen begrijpen.

In een tweede punt zal ik de demystificatie van de rechterlijke functies behandelen. Nu de toegang tot de magistratuur voor de beste kandidaten van welke sociale afkomst ook kan worden gewaarborgd, moeten we de kans grijpen om de functies te herwaarderen. De burger, de rechtsonderhorige — het woord is in de hele discussie nog niet gebruikt — moet ervaren dat iedere bekwaame jurist een volwaardige kans krijgt om magistraat te worden en dat dit niet alleen voor iedereen, maar ook voor de kandidaten zelf een voordeel is. De vorderings- en rechtsprekende machten in België hebben de jongste jaren al te veel geleden onder kritiek die ze al dan niet konden of mochten beantwoorden. Op deze tribune breng ik graag hulde aan de vele magistraten die hun moeilijke opdracht wel op een merkwaardig serene wijze vervullen.

De burger moet echter ook overtuigd zijn of worden van het edele, het onbevooroordeelde, het onpartijdige, het vertrouwenwekkende van de rechtspraak. « *Justice must not only be done, it must also be seen to be done* », zegt het Europese Hof voor de rechten van de mens in 1982 in de zaak-Piesack. Aan de burger moet worden medegedeeld op welke wijze wij met dit ontwerp de magistratuur willen versterken in haar onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Ik verval in herhaling wanneer ik verklaar dat wij dit doen door het verscherpen van de toegangsvoorwaarden, maar ook door de adviesverplichting en de anciënniteitsvoorwaarden. Ik bekijk deze twee punten vanuit het oogpunt van een demystificatie van de magistratuur.

De dubbele toegangsmogelijkheid, enerzijds door stage na een vergelijkend examen en anderzijds vanuit een juridische functie en na een bekwaamheidsproef, is inderdaad een element tot demystificatie van de magistratuur. Ik ben gelukkig met deze dubbele poort, omdat zij de weerspiegeling van alle maatschappelijke geledingen in de magistratuur bevordert. Ook de voorzitter van

de commissie heeft daarop reeds gealludeerd. Voor de stagiairs geldt evenwel de voorwaarde dat zij één jaar balie achter de rug moeten hebben. Sommigen vinden dit een asociale voorwaarde. Dit argument is juist, maar weegt niet op tegen de evenzeer sociaal geïnspireerde motivatie dat alleen balie-ervaring de kans geeft op contact met rechtsonderhorigen, betichten of rechtzoekende burgers, op een gelijke hoogte, dit wil zeggen zonder enige vorm van gezagsverhouding. Ideaal zou zijn dat studies in de rechten de kans bieden een jaar stage te lopen, zoals nu het geval is bij studies in de geneeskunde. Het sociaal statuut van een eerstejaars advocaat-stagiair zou dan nog steeds vallen onder het regime van student en meteen zou de toegang tot de balie sociaal veel gemakkelijker zijn. De sociale kost van de eerstejaars zelfstandige advocaat is inderdaad te hoog en zeker daardoor wordt de toegang tot de advocatuur sociaal moeilijk.

Die moeilijkheid moet echter niet in dit ontwerp worden opgelost.

De ervaring van één jaar balie wordt gevraagd en ze is mijns inziens noodzakelijk. Trouwens, de ervaringsperiode moet niet volbracht zijn op het ogenblik van kandidatuurstelling voor het stage-examen, maar wel op het ogenblik van de aanwijzing tot stagiair, dat wil zeggen na de publikatie van de uitslag en na de kandidatuurstelling door de kandidaat-stagiair.

Ook de adviesverplichting kan bijdragen tot de demystificatie van de magistratuur. In de begeleiding van de stagiairs en in de verslaggeving voor alle benoemingen en bevorderingen met uitzondering van raadsheren, voorzitters en ondervoorzitters der rechtbank van eerste aanleg, wordt de tussenkomst van een adviescomité verplicht.

Ook deze nieuwe verplichting moet de rechtsonderhorigen overtuigen van het serieuze en nieuwe in de rechterlijke wereld.

De bijzondere rol die daarbij aan de advocatuur wordt toebedeeld, houdt de kans in dat de burger zijn verdediger erkent, waar hij de balie inderdaad ervaart als een onafhankelijke functie, die als partij aan de zijde van die rechtzoekende burger staat.

Dat in het adviescomité naast de stafhouder nog drie advocaten zitting hebben en zodanig individueel en als groep evenwaardig optreden als de magistraten, mag door de magistraten niet worden geïnterpreteerd als een blik van wantrouwen.

Het zal trouwens een te strak corporatisme voorkomen.

De advocaten zijn geen vreemden in het rechterlijk gebeuren. Zij zijn medewerkers in het zoeken naar recht en rechtvaardigheid. Hun aanwezigheid kan alleszins ten aanzien van de burger meehelpen tot de demystificatie van het rechterlijk apparaat.

Dezelfde publieke opinie dient even sterk te worden voorgehouden dat er geen collusie is tussen magistratuur en advocatuur. « *Dezelfde pot nat* » is een al te veel verspreide opvatting die ondergraving is voor heel ons rechtssysteem.

In een derde punt van mijn uiteenzetting zou ik de « dynamisering » van de rechterlijke macht willen behandelen. Dit ontwerp is een eerste stap op die weg.

Door verscherping van de toegangs- en bevorderingsvoorwaarden wordt de carrière van magistraat ook aantrekkelijker. Kennis, maar vooral maturiteit en aanleg voor de moeilijke functie van rechterlijk optreden, zal scherper en objectiever worden gewaardeerd.

Naast de toegangsvoorwaarden zijn er andere belangrijke voorwaarden. Wij zijn het de rechtsstaat verschuldigd de gekwalificeerde magistraten een passend geheel van materiële voorwaarden ter beschikking te stellen.

Als wij niet de moed hebben om de *non-profit* sector en daarbij de magistratuur voorop een betere beloning in het vooruitzicht te stellen, dan zullen wij nog vele depolitiseringswetten mogen goedkeuren, we zullen op de kortste tijd geen talentrijke kandidaten meer hebben.

In de *profit* sector spreken we steeds van concurrentievermogen en vergelijken we met de directe Europese of de belangrijkste handelspartners.

Mijnheer de minister, de beschikbare 100 miljoen zijn niet voldoende. Als we niet snel handelen, dan zal de zwarte woede groter zijn dan de witte woede ooit is geweest.

Kunnen we voor de vergoeding van onze magistraten de vergelijking met ons omringende landen doortrekken?

Moeten we de syndicalisering van de magistratuur echt helpen tot stand komen? Gaan we zoals in Frankrijk naar een bij decreet van 28 mei 1982 erkend stakingsrecht voor de magistratuur?

Het is niet dat soort dynamisering dat mij aanspreekt. Ik had trouwens liefst gezien dat wij meteen ook een ontwerp over de Nationale Commissie voor de magistratuur hadden behandeld om de terechte inspraak- en democratiseringseisen op een goede wijze te kanaliseren.

De dynamisering zou ook kunnen worden bereikt door een echter personeelspolitiek in rechtbanken en hoven.

Laten wij daarbij onze militaire van Napoleon afkomstige structuur toch resoluut afwijzen, zo in gedrag als in woordgebruik. Korpsoversten en generaals horen niet thuis in een eigentijdse dienstverlenende organisatie.

Waarom geen personeelschefs in grote eenheden? Waarom geen half-time of driekwart-time benoemingen? Waarom geen carrièreplanning in eerste aanleg? Waarom geen vormingssessies voor specifieke functies als jeugdrechter of onderzoeksrechter?

Wordt er nog nagedacht over de verzoeningsopdracht in de vredebrengende eerste graad? Heeft het woord vrederechter nog zin? Waarom geen overlegstructuren in grotere eenheden, zoals de heer Lallemand voorstelde?

Waarom geen soort ondernemingsraad met magistraten, griffie- en secretariaatspersoneel, met deurwaarders en rijkswachters, georganiseerd naast een kaderoverleg met en tussen magistraten?

Waarom geen flexibiliteit in de arrondissementsrechtbanken? Het blijkt dat substituten van arbeidsauditeur als rechter in koophandel kandideren, dat een arbeidsrechter als raadsheer in het hof van beroep kandideert en dat een rechter in koophandel als raadsheer in het arbeidshof kandideert.

Die wisselwerking aanvaarden wij. Waarom kunnen wij iemand dan niet benoemen tot rechter in de arrondissementsrechtbank met de mogelijkheid van flexibiliteit? Moeten die heilige huisjes niet worden afgebroken? Begrippen als *human resources*, *total quality control* en *management* moeten niet meer worden uitgevonden. Kunnen ze niet in de vervolgende en rechtsprekende groeperingen worden toegepast?

Kan het op te richten 22 man sterke wervingscollege de functie vervullen van permanent opleidingsinstituut of wordt dit college, dat geen full-time betrekking inhoudt, een afstandelijke commissie en is er slechts occasionele bijscholing zonder planning? Hoe gaan de stagemeesters worden opgeleid? Wie gaat zulks opvolgen? De dynamisering van de magistratuur moet nog beginnen.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben uitvoerig, maar — zoals ik in mijn inleiding heb gezegd — dit is ingegeven door het belang van dit ontwerp.

Ik wil vervolgens enkele concrete beschouwingen maken en een aantal vragen stellen. De anciënniteitsvoorwaarden zijn verscherpt. Hierbij moet worden opgemerkt dat voor balieactiviteit er een anciënniteit kan worden opgebouwd in fasen, in losstaande periodes via een advocatenpraktijk in schrijven.

Alleen voor de benoeming tot rechter wordt een tienjarige «ononderbroken» balieactiviteit in artikel 7, paragraaf 2, 1°, voorgeschreven of een twaalfjarige, zeg maar juridische, functie. Dat hierover discussie bestaat blijkt uit de amendementenovervloed bij dit artikel.

We hebben het alternatief van 10 jaar ononderbroken balieactiviteit mee opgenomen. Over de toepassing van het «ononderbroken» der 10 jaar kan verwarring ontstaan. Tellen de stagejaren mee? Ik antwoord hierop positief. Is het volbrengen van een legerdienst een onderbreking in de zin van artikel 7, paragraaf 2, 1°? Ik antwoord negatief als het echt een schorsing van de balieactiviteit is voor alleen maar legerdienst. Is het verlengd bevallingsverlof voor de opvoeding van een kind gedurende, zeg maar, 6 maanden een «onderbreking» van de balieactiviteit? Ik ben ook hier geneigd te zeggen dat het om een ononderbroken balieactiviteit gaat, vermits er intussen geen andere beroepsactiviteit was.

De anciënniteitsvoorwaarde van 10 jaar magistratuur om tot raadsheer te kunnen worden benoemd, zal mogelijk aanleiding geven tot situaties waarbij er geen magistraten-kandidaten zijn. Niet alle Luxemburgse magistraten van rechtbanken van eerste aanleg zijn bereid om naar het verre Luik te trekken, om van de Limburgers, die naar Antwerpen moeten, en de West-Vlamingen, die naar Gent moeten, maar te zwijgen.

Zal de minister dan kandidaten met alleen maar balie-ervaring, die nooit een vonnis hebben uitgesproken of enige zittingservaring hebben gehad, noodgedwongen tot benoeming voorstellen? Zal er ter verhoging van de aantrekkelijkheid om te kandideren voor een functie in de magistratuur voor oudere advocaten, mits zij slagen in een bekwaamheidsproof, in de barema's meer anciënniteitsoeslag worden toegekend voor de jaren al dan niet onderbroken balieactiviteit?

En dan is er het bekwaamheidsexamen. Over het bekwaamheidsexamen wordt in het nieuw voorgestelde artikel 427bis, paragraaf 4, a), van het Gerechtelijk Wetboek, inhoudelijk bepaald dat het bedoeld is «om de voor de uitoefening van het ambt noodzakelijke maturiteit en verstandelijke bekwaamheid te beoordelen». Het verslag van collega Erdman geeft uitvoering onze zienswijze weer. Ik verwijs ernaar.

Dit bekwaamheidsexamen wordt jaarlijks ingericht door de examencommissies per taalrol en er zijn geen andere vereisten om deel te nemen aan dit examen dan een verplichte kandidatuurstelling binnin een maand na de bekendmaking ervan in het *Belgisch Staatsblad*. Dit houdt dus in dat bij wijze van spreken, iedereen zich kandidaat kan stellen voor dit examen. De examencommissie of het wervingscollege in zijn geheel kunnen geen criteria bepalen voor de toegang tot het examen.

Anderzijds, is er geen verplichting voor de kandidaat die niet langs de stage een benoeming in de magistratuur nastreeft, om in het bekwaamheidsexamen te lukken in een welbepaald jaar, bijvoorbeeld, het jaar van zijn kandidatuurstelling. Een beginnend advocaat, een jurist of een student kunnen aan het bekwaamheidsexamen deelnemen en als zij slagen, hebben zij voor de rest van hun leven aan deze vereiste voldaan. Het is helemaal vergelijkbaar met het getuigenschrift inzake de kennis van de andere taal, afgegeven door de examencommissie, ingesteld bij artikel 43quinquies van de wet van 15 juni 1935. Eens de kennis van het Frans bewezen, wordt aanvaard dat deze kennis blijft. Zo ook eens bekwaam geacht voor een magistraatsfunctie, blijft deze bekwaamheid verworven. Er is natuurlijk nog het advies, maar dit is, zoals reeds gezegd, niet in alle gevallen verplicht en het is niet bindend.

Een volgend punt is de aanwijzing tot stagiair. De memorie van toelichting vermeldt op pagina 22 bij de bespreking van het nieuw voorgestelde artikel 427quater van het Gerechtelijk Wetboek dat de aanwijzing tot stagiair in vijf fasen verloopt. De vierde fase is de stage en de vijfde de benoeming tot magistraat.

Ik ontleed enkel de eerste drie fasen. De bekendmaking van de plaatsen van stagiair is de eerste fase. De wettekst bepaalt ter zake het volgende: «De minister van Justitie maakt jaarlijks, per taalrol, het aantal plaatsen van stagiair bekend.» Het is dus duidelijk dat bij de bekendmaking van het aantal plaatsen niet zal worden verwezen naar een aantal vacatures binnen vier jaar voor ieder arrondissement of voor het ressort van een hof van beroep. De kandidaten voor het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage, zullen op het ogenblik van hun kandidatuurstelling niet weten waar de vacatures precies worden verwacht.

De tweede fase is het vergelijkend toelatingsexamen met het oog op de rangschikking.

In de derde fase tenslotte ontvangen de laureaten van het vergelijkend toelatingsexamen de lijst van de vacante betrekkingen van gerechtelijk stagiair. Zij worden uitgenodigd om te solliciteren en worden aangewezen volgens de orde van rangschikking, in de gerechtelijke arrondissementen. De derde fase omvat dus vijf onderscheiden handelingen: ten eerste, het ontvangen van een lijst; ten tweede, het ontvangen van de uitnodiging om te solliciteren; ten derde, de sollicitatie; ten vierde, de rangschikking per arrondissement en ten vijfde, de aanwijzing.

Op bladzijde 168 van het verslag lees ik het antwoord van de minister ter zake: «Het zullen de eerst geslaagden per taalrol zijn

die als stagiair zullen worden benoemd.» Deze derde fase is in het nieuwe artikel 427^{quater} te reconstrueren uit de samenlezing van de paragrafen 1, 1e lid, en 2, 2e lid, van artikel 74^{quater}. De ontleding van dit artikel levert de volgende resultaten. Noch het ontvragen van een lijst van vacante stageplaatsen — de eerste fase —, noch het toezenden van een uitnodiging tot sollicitatie — de tweede fase — werden in de wettekst ingeschreven. Dat is wel het geval voor de sollicitatie — dus de derde fase —, vermits de wettekst stelt dat de minister de «kandidaten» benoemt. Hij moet dus weten dat zij kandidaat zijn.

Alhoewel daarin niet is voorzien, wil ik aannemen dat de regels voor de kandidatuurstelling, naar analogie met artikel 287 van het Gerechtelijk Wetboek, gewijzigd door artikel 18 van dit ontwerp, moeten worden ingediend binnen een termijn van twee maanden na bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*. Deze bekendmaking zou, mijns inziens, kunnen worden vervangen door een individuele mededeling bij aangetekend schrijven aan alle geslaagde kandidaten, vermits zij alleen hun kandidatuur voor een benoeming kunnen stellen.

De rangschikking — het vierde element uit de derde fase — van het vergelijkend examen werd wel ingeschreven in de wettekst, namelijk in het tweede lid van paragraaf 2 van artikel 427^{quater}; de rangschikking per arrondissement wordt daarentegen niet vermeld.

Op grond van de wettekst, de memorie van toelichting en het verslag, meen ik dat deze moeilijk definieerbare derde fase er als volgt zal uitzien. Aan de eerst gerangschikte van het vergelijkend toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage wordt de beschikbare stageplaats van zijn keuze toegewezen. Aan alle geslaagde kandidaten wordt in volgorde de keuze tussen de nog openstaande stageplaatsen van dat jaar voorgesteld. Daarop volgt de aanwijzing van alle stageplaatsen die dat jaar vacant zijn. Weigert een geslaagde kandidaat een keuze te doen, dan verliest hij het voordeel van zijn rangschikking in het examen. Slagen voor het toelatingsexamen voor de gerechtelijke stage is evenwel geen attest voor het examen van beroepsbekwaamheid.

Over de drie stageperiodes wil ik nog het volgende zeggen. Het komt mij voor dat het ontwerp aangenomen in de senaatscommissie een zeer grote vrijheid geeft aan de adviescomités en de stagemeesters. Wel verwacht ik dat bij de uitvoering van de wet zal worden gestreefd naar een zo groot mogelijke eenvormigheid via de adviezen die het wervingscollege zal opstellen. Er zullen standaardovereenkomsten moeten worden opgesteld voor de stages buiten het directe rechterlijk gebeuren met aanduiding van burgerlijke verantwoordelijkheid en toegelaten handelingen. Kan een stagiair bijvoorbeeld na twee maanden stage niet worden gelijkgesteld met een plaatsvervangend gerechtsdeurwaarder, zodat hij zelf kan ondervinden wat een gerechtsdeurwaarder precies doet?

Het komt misschien hard aan, maar het succes van deze wetgeving op de vernieuwde stage zal voor een deel afhangen van de moed die stagemeesters en adviescomités en de minister van Justitie opbrengen om minder-geslikte stagiairs te ontslaan.

In het ontwerp wordt bijzonder veel aandacht besteed, terecht, aan het sociaal statuut van de gerechtelijke stagiair zodat eventueel ontslag sociaal gezien aanvaardbaar wordt. De verwachting van de leden van de commissie voor de Justitie is op dit punt zeer groot. Zelfs als een stagiair geslaagd is voor het toelatingsexamen, moet nog worden toegezien of hij geschikt is voor de toch zware functie, ook al omdat na drie jaar stage een benoeming tot rechter mogelijk wordt. De minister van Justitie wordt uitgenodigd het Parlement hierover geregeld te informeren.

Hoewel de Koning de bevoegdheid heeft om de datum van inwerkingtreding van deze wet te bepalen, ga ik er toch van uit dat na de stemming over dit ontwerp in de Senaat, de Kamer van volksvertegenwoordigers het vlug zal behandelen.

Er komt geen overgangsbepaling nopens de vereisten inzake het bekwaamheidsexamen. Om deze wetgeving te kunnen uitvoeren, dient er dus zo snel mogelijk een examen te worden georganiseerd. Als dit niet snel gebeurt, zullen er geen advocaten meer kunnen worden benoemd tot magistraat.

Zonder onze collega's van de Kamer van volksvertegenwoordigers in hun beoordeling te willen beïnvloeden, suggereer ik de

Voorzitter van de Senaat en vooraanstaande collega's van de Senaat besprekingen over de samenstelling van het wervingscollege aan te vatten. Aangezien er ons slechts acht maanden overblijven in deze legislatuur moeten wij ervoor zorgen dat dit wervingscollege kan worden benoemd.

De minister van Justitie, die dit ontwerp van wet indiende, zal het mij zeker niet ten kwade duiden als ik verklaar dat de afwikkeling ervan een voorbeeld is van parlementair werk. De voorstellen van de collega's Weckx, Poulet, Cerexhe en Henrion waren ongetwijfeld voorlopers van dit ontwerp, maar ik kan ervan getuigen dat de commissie voor de Justitie, onder leiding van een sterke voorzitter een grote bijdrage heeft geleverd in de oplossing voor deze politiek geladen materie. Dat mag blijken uit de tekst, aangenomen door de commissie te vinden op het einde van het verslag-Erdman.

In alle bescheidenheid durf ik te zeggen dat ik in de voorbereiding en de bespreking van dit ontwerp veel arbeidsvreugde heb ervaren. Het werk is niet af. Het is nooit af, maar ik kan ervan getuigen dat de aanvulling van dit ontwerp is de wetgeving tot instelling van een Nationale Commissie voor de magistratuur. Gezamenlijk kunnen we misschien nog luider onze stem verheffen om betere voorwaarden voor de magistraten te bekomen.

De Belgische Rechtsstaat wordt een nieuw belangrijk instrument ter beschikking gesteld, opdat de rechtzoekenden, de rechtsonderhorigen, een nieuw vertrouwen zouden ervaren in de rechtsprekende organen van die Rechtsstaat.

Men zegge het luid: de politici zijn in staat om mee te werken aan een sterkere, onafhankelijke rechterlijke functie, zonder de huidige functionarissen in de rechterlijke macht te bekritisieren. Integendeel, uit dit ontwerp kan een nieuwe rechtscultuur groeien.

Aan hen die morgen de kans krijgen om een nog onpartijdiger magistratencarrière op te bouwen, wil ik toewensen: «Kijk naar uw grote voorgangers, die meestal allen politiek gekleurd, toch onpartijdig het recht dienden, en maak gebruik van uw grotere politieke onafhankelijkheid om door het recht ook de rechtsonderhorige, de mens, te dienen.»

Ik hoop dat wij donderdag eenparig een depolitiserende Witte-Donderdagwet zullen goedkeuren die de Goede-Vrijdag-benoemingen in de schaduw zal stellen. (*Applaus.*)

M. le Président. — Chers collègues, trois orateurs restent inscrits dans la discussion pour une durée totale d'une heure. S'ils respectent les indications qu'ils ont communiquées au greffe, le ministre pourrait répondre vers 19 heures 15 aux différents intervenants. Dans une telle hypothèse, nos travaux relatifs au projet en discussion pourraient être terminés à une heure décente.

Etes-vous d'accord sur cette façon de procéder ou préférez-vous que nous entendions le ministre demain après-midi en début de séance?

Quel est l'avis du gouvernement à ce sujet?

La parole est à M. Wathelet, Vice-Premier ministre.

M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — Monsieur le Président, je suis à la disposition du Sénat.

Pour ma part, les travaux peuvent se terminer ce soir mais je suis également libre demain après-midi.

M. le Président. — La parole est au rapporteur.

M. Erdman, rapporteur. — Agissez à votre convenance, monsieur le Président.

M. le Président. — Nous poursuivrons donc nos travaux.

De heer Erdman, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb de heer Arts niet willen onderbreken in zijn ontleding van de procedure, maar ik wil hem toch wijzen op een anomalie die wel in de analyse van de motivering is geslopen, doch die geen aanpassing van de wet vereist. Hij verdedigt de stelling dat de kandidatuurstelling een zaak is van het individu, maar wat verder in zijn rede-

nering zegt hij dat iemand die zijn kandidatuur niet stelt wel zijn plaats in de rangorde verliest, maar niet het voordeel van geslaagd te zijn in het vergelijkend toelatingsexamen. De openverklaring van kandidaturen zou dus algemeen moeten zijn om deze personen nog een kans te geven. Zoniet, kan men tot een situatie komen dat alle kandidaten die nog in een nuttige volgorde overblijven, forfait geven en dat de betrokkene die alleen aan de formele voorwaarden voldoet, wel toehapt. Op dat ogenblik is een individuele uitsluiting onmogelijk. Dus moet de openverklaring publiek worden bekendgemaakt.

Ik heb nog een tweede opmerking. Iemand kan bijvoorbeeld jaren geleden een vergelijkend toegangsexamen hebben afgelegd, erin geslaagd zijn, het resultaat op zak hebben gestoken, en jaren nadien komen verklaren dat hij er nooit van verwittigd werd dat er vacatures zouden zijn geweest. Ik ben het met u eens dat hij in dat geval zijn rangorde heeft verloren en dat hier eventueel kan worden geargumenteed over de verdere draagwijdte van dat slagen. Hij had en heeft in ieder geval het recht verwittigd te worden van vacatures. Eventueel zal hij opnieuw een vergelijkend examen moeten afleggen.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Arts.

De heer Arts. — Mijnheer Erdman, er mag hier toch niet uit het oog worden verloren dat het gaat om een jaarlijks examen. Op het einde van het jaar vervalt de wervingsreserve. Daarover mag geen discussie bestaan. Als een kandidaat uit Tongeren bijvoorbeeld als gerechtelijk stagiair in Tongeren wenst te worden benoemd en de minister is daar nog niet aan toe omdat er in Tongeren geen vacature is voor het einde van het jaar, dan kan deze kandidaat, die in het examen bijvoorbeeld tweede was gerangschikt, de minister vragen of de derde gerangschikte niet geïnteresseerd is voor de wel open verklaarde vacature. Hij kan dan wel vragen om voor een vacature van gerechtelijk stagiair in Tongeren voorrang te krijgen op de andere nog beschikbare kandidaten.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pataer.

De heer Pataer. — Mijnheer de Voorzitter, dit ontwerp waarvoor, zoals anderen reeds verklaarden, jaren werd uitgekeken, heeft als hoofddoel paal en perk te stellen aan de zogenaamde politisering van de magistratuur. Het is ongetwijfeld de verdienste van de minister van Justitie eindelijk een ernstige poging te hebben gedaan om aan een oud zeer een einde te stellen door de besluiten van de commissie-Krings die sinds veertien jaar waren opgeborgen in de laden van het ministerie van Justitie te laten overvloeien in een wetsontwerp.

In 1973 kwam procureur-generaal Ganshof van der Meersch in regelrechte aanvaring met de toenmalige minister van Justitie Vanderpoorten toen hij in een rede de politisering scherp aanviel. Uit het citaat dat ik wil aanhalen heb ik intussen geschrapt wat door andere collega's reeds naar voren werd gebracht.

«De kandidaten worden gerangschikt naar hun politieke kleur, die aanspraak geeft op de benoeming, zodat de magistraat zonder politieke steun het moet afleggen. Dit veroorzaakt niet alleen bitterheid en ontmoediging in het rechterlijk korps, maar wekt tevens een gevaarlijke neiging bij de magistraat om voor zijn ambitie gelijk welke steun te zoeken. De partijen debatteren over de benoemingen en bevorderingen en willen hun eisen opleggen aan de hand van verdelingsformules. Aldus wordt een compensatiestelsel in het leven geroepen en bestendigd.»

In een bitsige reactie verklaarde minister Vanderpoorten toen dat «de uitval niet waardig is van een procureur-generaal bij het Hof van cassatie, die zelf bij de minister komt klagen over zijn te lage wedde en hem na de dood van Henri Rolin persoonlijk heeft gevraagd diens plaats te mogen innemen in het Europees Hof voor de rechten van de mens te Straatsburg.»

Partijpolitieke inmenging bij de benoeming en promotie van rechters zijn in ons land bijna zo oud als de Staat zelf. Dit blijkt althans uit de ononderbroken reeks van klachten die vanaf het einde van de negentiende eeuw werden geformuleerd.

In 1980 schreef gewezen collega Marcel Storme in een vrije tribune van *De Nieuwe Gids* het volgende: «Een korpsoverste vertrouwde mij toe dat hij zijn rechtscollège onvoldoende kon bemannen bij gebrek aan bekwame magistraten. Een andere zei dat hij van zins was één van zijn rechters te verzoeken niet meer te zetelen, omdat het beter was voor een goede rechtsbedeling dat hij er niet zat dan dat hij er wel was.»

In het verslag van de werkgroep-Krings van 1976 kwam de partijpolitieke beïnvloeding van het benoemingsbeleid maar zijdelings ter sprake: «De politieke partijen zijn soms onvoldoende voorgelicht omtrent de waarde van de kandidaten en het gebeurt dat gegadigden alleen om hun opvattingen worden voorgedragen of gesteund, terwijl hun referenties ontoereikend zijn. Dit gebrek aan voorlichting treedt vooral plaatselijk op. Het is echter onvermijdelijk dat het ook op hoger niveau een terugslag heeft en het valt te betreuren dat het aldus mee de oorzaak kan zijn van het ontstaan van een klimaat van verdachtmakingen t.a.v. de waarde van de benoemingen.»

Sinds 1970 vinden de partijpolitieke interventies meer en meer een oorsprong in formele afspraken bij de vorming van een regeerakkoord of in onderhandelingen tussen partijleiders. Een veel gehoorde stelling om de partijpolitieke interventies goed te praten is het waarborgen van het pluralisme in de rechterlijke macht. Zo zouden de levensbeschouwelijke en ideologische verscheidenheden die in de Belgische bevolking bestaan, weerspiegeld worden in de samenstelling van de magistratuur. Daarop kan uiteraard worden geantwoord dat de dosering op basis van partijpolitieke kleur toch wel een sterke verschraving meebrengt van de ideologische en levensbeschouwelijke verscheidenheid.

Wij horen soms ook zeggen dat het goed is dat de selectie van magistraten gedeeltelijk onttrokken wordt aan het rechterlijk korps, want anders zouden beslotenheid en kastegeest tot inteelt leiden. Het kan inderdaad niet worden ontkend dat de tussenkomsten van de Oostvlaamse provincieraad in de benoeming van raadsheren bij het Hof van beroep te Gent, franskiljonse kandidaten de pas hebben afgesneden. Het is zelfs goed mogelijk dat precies door de partijpolitieke interventies de Belgische magistraten uit een bredere waaier van bevolkingsgroepen afkomstig zijn dan in sommige van onze buurlanden en misschien zijn op die manier ook de vrouwen wat sneller het rechterlijk korps binnengedrongen.

Toch overtreffen inzake politieke benoemingen de klachten de lofzangen in omvang en luidruchtigheid. Zo wordt erop gewezen dat de achterstand in gerechtszaken overduidelijk met het verschijnsel van de politieke bemoeizucht te maken heeft. Het komt immers voor dat de onderhandelingen tussen de partijen aanslepen en moeizaam tot een compromis leiden. Dit brengt dan mee dat in een rechtbank maanden, soms jaren, rechters niet worden vervangen. Dit was het geval in het Arbeidshof in Gent dat twee jaar lang, in 1986 en 1987, gedeeltelijk werd verlamd door de politieke strijd rond de benoeming van twee kamervoorzitters. Er wordt over geklaagd dat de partijpolitieke interventies demotiverend werken op de magistraten die voor een promotie worden gepasseerd omdat hun politieke kleur te bleek is of omdat een niet bevriende regeringspartij met een inhaaloperatie bezig is. Zij vragen zich dan soms af of hun inzet de moeite loont. Op lange termijn is kwaliteitsverlies van de rechterlijke macht en dus van de rechtspraak een van de meest te duchten risico's. Gelukkig kunnen we nog niet echt spreken van een politisering van de rechtspraak zelf waarbij magistraten partijpolitieke overwegingen zouden laten voorgaan op de beginselen van rechtsgelijkheid en onpartijdigheid. Ook onze commissievoorzitter, de heer Lallemand, heeft hierop gewezen.

Nochtans zijn ook hier soms klachten. Zo hebben wij al horen zeggen dat advocaten het verloop van een geding soms zo plannen dat de zaak door de «meest-geschiedte» rechter behandeld wordt. Gelukkig zijn er tal van signalen die erop wijzen dat rechters na hun benoeming in staat zijn al te opdringerige politici van zich af te houden.

Nogal wat magistraten ervaren de «partijpolitieke bedevaart», die met een kandidatuurstelling gepaard gaat, als een

kortstondig incident. Na de gunstige afloop ervan gaan ze gewoon over « tot de orde van de dag ». Belangrijker nog is wellicht de vaststelling dat het rechterlijk korps de nieuwkomers als het ware onderdoopt in een professionele sfeer waarin het zoeken naar onafhankelijkheid sterk wordt beklemtoond.

Hoe kan nu een objectieve keuze van de magistraten worden gewaarborgd? Daarover werden de jongste jaren vele denkoefeningen gemaakt. In de meeste plannen komen steeds dezelfde « medicaties » terug. Men wil de uitvoerende macht beter inlichten over de waarde van de kandidaten en/of de intrede in de rechterlijke loopbaan strikter aan specifieke vormingsvereisten binden. Daardoor krimpt vanzelfsprekend de manoeuvre-ruimte van de minister van Justitie en dus ook van de politici in. De filosofie achter onderhavig wetsontwerp sluit aan bij de besluiten van de commissie-Krings, die op hun beurt nauw aansluiten bij het Nederlands model. Dit Nederlands model is een tweesporensysteem, waarbij enerzijds magistraat worden degenen die als « rechterlijke ambtenaren in opleiding » na deze opleiding tot magistraat worden benoemd en anderzijds bekwaame juristen uit de praktijk, meestal advocaten, op latere leeftijd kunnen worden benoemd. Sommigen, onder wie Marcel Storme, dromen van een Engels model, waarbij de beste advocaten, namelijk de *Queen's Councils*, op latere leeftijd tot *career-judge* worden benoemd. Dit steunt echter op een oude traditie die niet zomaar naar het vasteland kan worden overgeplant. Rechter met pruiken zijn overigens ook niet aan ons besteed.

Het ontwerp dat we nu bespreken werd uitvoerig behandeld en geamendeerd in de commissie, zoals we in het voortreffelijke verslag van collega en rapporteur Erdman kunnen lezen. Ik zal hierbij kort een vijftal opmerkingen maken.

Ten eerste, heb ik me wel eens afgevraagd of het geheel van stages — collega Arts heeft gewezen op de vijf fases van de stage — rapporten, examencommissies, wervingscolleges, adviescomités, al dan niet vergelijkende examens en bekwaamheidsproeven niet iets te ondoorzichtig is geworden. De praktijk zal moeten uitwijzen of dit alles voldoende operationeel is. In elk geval biedt het stof tot interessante doctrinaire artikels en de uiteenzetting van collega Arts zal daarin zeker een mooie plaats krijgen.

Ten tweede, zal veel afhangen van de wijze waarop de wervingscolleges en adviescomités zullen zijn samengesteld. Laten wij hopen dat daarvan de meest ervaren advocaten en professoren die gespecialiseerd zijn in het procesrecht, deel zullen uitmaken.

Ten derde, wil ik hier ook de wens uitdrukken dat uiteindelijk werk wordt gemaakt van een gezamenlijke opleiding voor advocaten en magistraten. Juristen met een universitaire diploma zijn niet voorbereid om in de praktijk te staan. De universitaire opleiding is een *all-round* opleiding en geen opleiding tot vakbekwaamheid. Daarom is het noodzakelijk om zowel advocaten als toekomstige magistraten een aanvullende beroepsopleiding te geven, zonder er daarom « één pot nat » van te maken, om de woorden van collega Arts te gebruiken.

Ten vierde, moeten wij ons ervan bewust zijn dat het systeem van de parketstage zoals het sinds enkele jaren functioneert, gebreken vertoont. Niet alleen is het totaal niet polyvalent — zo was het ook niet bedoeld, aangezien het enkel om het parket gaat — maar bovendien zijn er bijna geen gevallen bekend waarbij de stagiair op het einde van de stage niet werd benoemd. Er zal in elk geval voor moeten worden gezorgd dat de stage in de toekomst op tijd kan worden onderbroken, indien de betrokkene niet voldoet.

Ten vijfde, lezen wij in de memorie van toelichting dat de regering voortaan in de vacante plaatsen van rechter en substituut vooral gerechtelijke stagiairs zal benoemen. De bedoeling hiervan is precies de politiek gekleurde benoemingen bij te sturen en eveneens de sociale drempel van een loopbaan in de magistratuur te verlagen. Onderhavig wetsontwerp zal deze bedoeling niet helemaal waarmaken. In de oorspronkelijke tekst was nochtans de voorafgaande stage bij de balie als voorwaarde om tot de magistratuur toe te treden, geschrapt. In de eindtekst werd deze voorwaarde echter opnieuw opgenomen, zij het op een bescheiden wijze. Sommigen onderstreepen de absolute noodzaak van de ervaring van een advocatenpraktijk alvorens men magistraat kan worden, maar dit wil ik toch relativeren.

Een jaar stage bij de balie is overigens te kort om van ervaring te kunnen spreken. Voorts is het bekend dat er geen waarborg is dat

deze praktijk voldoende intensief verloopt, om van de nodige specialisatie te zwijgen. Het eventuele voordeel van enige ervaring als advocaat weegt niet op tegen het nadeel dat de drempel voor de uitbouw van een loopbaan in de magistratuur wordt verhoogd en een democratisering van de magistratuur wordt afgeremd.

Mijnheer de Voorzitter, tot slot wil ik nog enkele beschouwingen maken.

Ten eerste, we mogen ons niet laten verleiden tot een hoerastemming. Het fenomeen van het gepolitiseerd benoemingsbeleid in de magistratuur is zo nauw verweven met andere aspecten van ons politiek leven dat een te drastische ombuiging misschien meer kwaad dan goed kan doen. Zelfs professor Huyse, een scherp criticus van het huidige benoemingssysteem, pleit voor behoedzaamheid.

Ten tweede, als dit ontwerp wet wordt, zal het nog vijftien tot twintig jaar duren vooraleer het heilzaam effect ervan voelbaar zal zijn. Pas dan zullen nieuwbenoemden, die niet op partijpolitieke basis zijn gerecruteerd, de hogere rangen van de magistratuur bereiken.

Dit doet mij erop aandringen dat de minister zichzelf « onder controle » zal moeten houden bij de toepassing van artikel 22. Hij zal immers de datum van inwerkingtreding van alle bepalingen van de wet vaststellen.

Mag ik de wens uitspreken dat dit uiterlijk vóór 1 januari 1992 gebeurt? Ik hoop, ook om persoonlijke redenen, dat de minister de datum zelf zal bepalen en dit niet zal overlaten aan zijn opvolger.

Ten derde, de adviezen, waarvan sprake in dit ontwerp, zijn per definitie voor de minister niet bindend. De keuzevrijheid van de Koning mag niet worden aangetast maar politieke voorkeur mag geen overwicht krijgen op deskundigheid.

Is het naïef te vragen dat de minister en zijn opvolgers voortaan geen enkele politieke adviescommissie meer consulteren? Kunnen we, vooral wat de magistratuur betreft, echt overgaan tot de demobilisatie — om de ontwapeningsterminologie van professor Huyse en collega Erdman even over te nemen — van bijvoorbeeld de commissie-Mangeleer?

Dit ontwerp van wet, dat procedures en structuren wil vastleggen voor de opleiding, de selectie, de benoeming en de bevordering van magistraten, is dringend noodzakelijk voor een adequate rechtsbedeling. Dit werd reeds geschreven door Jan-Baptist Verlooy in 1787 toen hij het had over de noodzaak om bekwaame rechters te benoemen: « ... pour éviter qu'on aura affaire à des bons avocats et des mauvais juges, que les ânes jugeront les renards et que le pays sera très mal gouverné. » Dit citaat werd aangehaald in het *Liber Amicorum professor Senelle* in 1986.

M. Lallemand. — Selon un précepte du Coran, qui est un livre sacré, les procureurs ne doivent pas être trop intelligents!

M. Pataer. — Votre remarque va donc dans le même sens.

Mijnheer de Voorzitter, een echte democratie heeft deskundige en rechtvaardige rechters nodig als brood. Ik hoop dat we met dit ontwerp het deeg hebben klaargemaakt om de magistraten te kneeden waaraan onze democratie zulke behoefte heeft. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Cerexhe.

M. Cerexhe. — Monsieur le Président, je voudrais d'abord féliciter le rapporteur pour l'excellent rapport qu'il a élaboré et qui, j'en suis convaincu, constituera un document précieux pour l'interprétation du texte que nous discutons actuellement.

Les trois pouvoirs de notre Etat qui constituent les piliers de la démocratie sont actuellement victimes de la part des citoyens d'une véritable crise de confiance. Au pouvoir législatif, et plus particulièrement à l'institution parlementaire, on reproche sa lenteur et parfois son inefficacité. A l'exécutif, il est reproché son caractère oligarchique, le manque de transparence et, au niveau de l'administration, une certaine démotivation. Quant au pouvoir judiciaire, il fait également l'objet d'un certain nombre de griefs. On lui reproche l'excès de politisation dans les nominations, un arriéré judiciaire important et des conditions de travail qui ne sont pas toujours adéquates.

Trois pouvoirs, trois constats de scepticisme de la part des citoyens et, dès lors, trois défis à l'égard du législateur.

Si l'on veut réconcilier le citoyen avec les trois pouvoirs de l'Etat, si l'on veut renforcer la crédibilité de celui-ci et, dès lors, son efficacité, il appartient au législateur d'entreprendre une réforme en profondeur, une réforme que je pourrais qualifier de « troisième phase qualitative » de la réforme de l'Etat.

Après avoir pendant près de vingt années peaufiné nos institutions, après avoir axé notre attention sur la réforme de l'Etat, il convient aujourd'hui d'entreprendre une réforme de fond de nos institutions et, dans une certaine mesure, d'enrayer leur dysfonctionnement.

C'est une partie indispensable de cette réforme que vous nous offrez aujourd'hui, monsieur le ministre, avec votre projet de loi modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats.

Ce projet correspond en effet aux objectifs que je viens rapidement d'évoquer. En exigeant un examen sévère pour accéder à la magistrature, le projet supprime la politisation excessive qui existait jusqu'à présent dans le recrutement des magistrats. En agissant de la sorte, il ne peut que renforcer la compétence de ces derniers, et donc l'efficacité et la valorisation de cette fonction dont l'importance n'est plus à démontrer dans notre système démocratique.

Par ailleurs, loin de sombrer dans ce que je pourrais appeler un certain corporatisme, votre projet permet l'accès à la magistrature de personnes ayant eu des expériences professionnelles variées, notamment dans le secteur privé ou le secteur public, ce qui sera susceptible d'apporter à la magistrature une vision dynamique et pragmatique ainsi qu'une diversité d'approche dans la solution des différents contentieux.

Par souci d'impartialité et de diversification, le collège de recrutement est composé à la fois de magistrats, d'avocats et de professeurs d'université qui n'ont aucun mandat politique. La même incompatibilité avec tout mandat politique s'applique également pour les membres du comité d'avis, ce qui me paraît constituer une garantie d'objectivité. Par ailleurs, il me semble essentiel que le projet ait consacré, aux articles 87ter et 87^{quater}, les droits du candidat, non seulement à l'information, mais également à sa défense en ce qui concerne l'avis que le comité est appelé à émettre à son égard. En d'autres termes, le projet consacre les exigences de professionnalisme et d'objectivité de la sélection qui manquaient cruellement jusqu'à présent.

Cependant, on peut se demander s'il instaure véritablement une dépolitisation complète de la magistrature. Je ne le pense pas. En effet, si à l'avenir tous les candidats devront soit passer l'examen d'aptitude professionnelle soit avoir été nommés stagiaires et si tous doivent faire l'objet d'avis de la part de la commission d'avis, il n'en demeure pas moins que le choix, *in fine*, reste dans les mains du pouvoir exécutif. Cela reste un acte politique, au sens le plus noble de ce terme.

L'objectivité nous amène donc à constater que le processus de nomination n'exclut pas le maintien d'une certaine politisation dans les nominations et dans les promotions. Le problème est de savoir si cela est critiquable. A mon avis, rien n'est moins sûr. Dans la mesure où la qualité des candidats est garantie par la procédure de sélection mise en place par ce projet, n'est-il pas important d'assurer, au sein de la magistrature, un certain équilibre des différentes forces politiques en présence, ce qui permet une certaine diversité des approches et une certaine adéquation aux exigences de pluralisme qu'implique la démocratie?

Après ces quelques considérations générales, permettez-moi, monsieur le ministre, de vous faire part d'une interrogation et de deux observations.

Il existe, dans votre projet, un postulat de départ sur lequel je m'interroge encore aujourd'hui, à savoir la priorité que vous accordez aux stagiaires judiciaires dans l'accès à la magistrature.

Certes, il est important de renforcer les possibilités de stage qui permettent aux candidats de se familiariser avec la pratique judiciaire. Certes, l'idée d'une certaine carrière judiciaire doit être accentuée, carrière qui puisse s'offrir relativement tôt aux jeunes juristes. Cependant, je me demande si votre projet n'est pas un peu

sévère en ne laissant aux autres candidats qui ont une expérience professionnelle diverse et qui ont réussi l'examen d'aptitude qu'un tiers seulement des places qui peuvent être vacantes.

Vu les conditions d'expérience professionnelle que vous imposez, vu l'exigence d'aptitude professionnelle, on peut présumer qu'il s'agira de candidats de qualité, d'une maturité indéniable, ayant une approche extrêmement diversifiée des problèmes.

Je le répète, je m'interroge aujourd'hui encore: pourquoi ne réserver à ces candidats qu'un quota limité alors que, vous l'avez dit vous-même, à plusieurs reprises, monsieur le ministre, la magistrature se doit d'être plus ouverte pour être mieux à l'écoute des problèmes de notre société?

Après cette interrogation, j'en viens aux deux observations.

La première concerne l'article 3 du projet relatif aux nominations des juges de paix et des juges au tribunal de police. Cet article 3 prévoit, primo, que le candidat doit, outre les conditions théoriques, soit avoir pendant au moins douze ans suivi le barreau, exercé les fonctions de magistrat du ministère public ou de juge ou la profession de notaire; secundo — mais ce sont des conditions alternatives —, le candidat doit avoir pendant au moins cinq années exercé des fonctions au Conseil d'Etat...; tertio, le candidat doit avoir, pendant au moins trois années, exercé des fonctions judiciaires et — et le « et » est bien cumulatif — pendant au moins neuf années, exercé des fonctions juridiques dans un service public ou privé.

Ce tertio m'amène à vous poser une question, monsieur le ministre. En effet, dans cette dernière hypothèse, la période de douze années minimum a été divisée en ce que j'appellerai deux sous-périodes: une période de trois années pendant laquelle on a rempli les fonctions judiciaires et une autre de neuf années pendant laquelle on a rempli des fonctions juridiques dans un service public ou privé.

Pourquoi pas le contraire, monsieur le ministre? Pourquoi ne pas avoir prévu que l'on aurait pu avoir exercé des fonctions judiciaires pendant neuf ans et des fonctions dans un service public ou privé pendant trois ans? Pourquoi ne pas avoir prévu deux périodes de six années? Si l'idée était — et je crois que c'était bien là la *ratio legis* — d'imposer douze années d'expériences diversifiées, acquises, soit dans l'exercice d'une fonction judiciaire, soit dans l'accomplissement d'une fonction juridique au sein d'un service public ou privé, je ne perçois pas la raison pour laquelle cette période de douze années a été divisée de façon aussi radicale. Concrètement, cela signifie, en effet, qu'une personne qui aurait exercé des fonctions judiciaires pendant quatre ans et des fonctions dans un service public ou privé pendant huit ans — soit douze années au total — ne pourra pas être nommée, alors que celle qui n'a rempli des fonctions judiciaires que durant trois ans et des fonctions juridiques dans un service public ou privé pendant neuf ans, pourra, pour sa part, accéder à la magistrature.

Ma deuxième observation a trait à une disposition du projet qui fait référence à la notion de fonction judiciaire. L'article 13 stipule les conditions requises pour être nommé procureur général et prévoit notamment que le candidat à ce poste doit avoir, durant quinze ans au moins, exercé des fonctions judiciaires.

L'article 17, quant à lui, vise l'hypothèse de la nomination à la fonction de procureur général à la Cour de cassation. Le texte de cet article prévoit également les conditions théoriques habituelles. De surcroît, il impose l'exigence de l'exercice d'une fonction de magistrat du ministère public ou de juge durant quinze années.

Les dispositions que vous prévoyez sont appelées à s'intégrer dans notre Code judiciaire. Dans le contexte de ce Code, la notion de fonction judiciaire revêt un sens bien précis qui fait d'ailleurs l'objet de l'intitulé du livre II: elle recouvre les magistrats du ministère public, les juges et les greffiers. Par conséquent, en application stricte de l'article 17 de votre projet, les procureurs généraux près la cour d'appel pourront être nommés dès lors qu'ils auront exercé pendant quinze ans des fonctions judiciaires dont celle, notamment, de greffier. Une précision de votre part à ce sujet serait, à mon sens, souhaitable, monsieur le ministre.

M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — Ce sont les fonctions au sens strict tel que repris dans le rapport. Ce dernier est d'ailleurs explicite à ce sujet.

M. Cerexhe. — Ce sont donc les fonctions de juge ou de magistrat du ministère public.

M. Wathelet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — La commission n'a pas estimé utile de modifier le texte existant. L'interprétation à lui donner, exprimée clairement dans le rapport, correspond à votre souci.

M. Cerexhe. — Je vous remercie.

J'en ai terminé au sujet des deux observations que je tenais à formuler. Il n'en reste pas moins que ce projet constitue un progrès indéniable sur le plan de la revalorisation de la magistrature. Il s'agit, je l'espère, d'un premier pas accompli dans le sens de la réforme inéluctable de notre pouvoir judiciaire.

Vos collègues étant absents, je crois pouvoir vous dire, monsieur le ministre, que vous êtes à la tête d'un des départements les plus prestigieux : celui de la Justice.

La Justice est non seulement un pouvoir, mais également un service à la collectivité. Aujourd'hui, elle s'analyse d'ailleurs de plus en plus en termes de prérogatives pour le citoyen. Cependant, d'autres réformes que celle que vous nous proposez aujourd'hui s'imposent. Nous savons que vous y êtes attaché, que ce soit en vue de résorber l'arriéré judiciaire — et je souhaite que notre commission de la Justice puisse rapidement se pencher sur votre projet — ou pour doter la Justice de moyens techniques lui permettant de travailler — autorisez-moi cette expression quelque peu « économique » — dans des conditions de rentabilité plus grande.

Si vous voulez que le citoyen ait à nouveau confiance en ce pouvoir, dont il attend qu'il protège ses droits et garantisse ses libertés, il faut valoriser la Justice.

Le PSC vous fait donc confiance et votera ce projet de loi. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, als voorlaatste spreker zal ik het zeer bescheiden houden. Ik heb immers ook maar een bescheiden rol gespeeld bij de bespreking van het ontwerp in de commissie. Daarom kan ik dan ook des te meer hulde brengen aan al degenen die in de commissie voor de Justitie zo veel goed werk hebben geleverd, aan u, mijnheer de Vice-Eerste minister, de indienen van het ontwerp, en *last but not least* aan de rapporteur. De rapporteurs in de Senaat maken hun verslagen vaak met grote aandacht en bekwaamheid. Maar zelden kan men van een verslag zeggen dat het een naslagwerk is voor de toekomst. Dit is hier wel het geval. Nog nooit heb ik tijdens werkzaamheden in de Senaat zo sterk gevoeld dat er personen aan het werk zijn die een zeer grote bekwaamheid aan de dag kunnen leggen in de uitoefening van hun beroep en in de uitoefening van hun mandaat als senator.

Elk regeringsontwerp dat hier in openbare vergadering wordt behandeld, is uiteraard een politieke daad. Hier gaat het echter om een zeer belangrijke politieke daad. Het betreft hier een zeer belangrijk moment in het wetgevend werk. Door het ontwerp kunnen wij immers de magistratuur « depolitiseren », in die zin dat partijenakels niet langer zo een grote rol zullen spelen.

Wij zijn in de commissie tot een consensus gekomen. Als oppositielid kan ik hier met des te meer klem zeggen dat de oppositie niet altijd oppositie moet voeren, maar ook moet kunnen meewerken aan zaken die ze altijd zelf heeft voorgesteld en nu aan uitvoering toe zijn. Het ontwerp is tot stand gekomen op initiatief van de minister van Justitie. Iedereen in de commissie heeft aan de verdere uitwerking meegewerkt. Het was geen kwestie van meerderheid tegen oppositie. Zowel leden van de meerderheid als van de oppositie hebben amendementen ingediend. De amendementen beoogden de tekst te verbeteren, een aantal doelstellingen scherper te stellen en er andere toe te voegen, dit alles om te komen tot de objectivering van de benoemingen, wat niets te maken heeft met vaste regels waarbij de beslissing plots valt. Objectivering komt tot stand wanneer de minister van Justitie, hoewel politicus, na kennis te hebben genomen van alle nodige elementen, aan de Koning de benoemingen van de magistraten voorstelt.

Ik meen dat wij geslaagd zijn in ons opzet. Men kan tegen dit ontwerp geen oppositie voeren zonder een alternatief naar voor te

brengen. De PVV heeft altijd gepleit voor de depolitisering. Daarover spreken is echter niet genoeg; er moeten voorstellen ter zake worden geformuleerd.

In het verleden werden heel wat initiatieven genomen die echter nooit volledig werden uitgewerkt. Ik denk aan het voorstel van de oprichting van een Hoge Raad van de magistratuur. Daarin stond de korpsoverste centraal. Meer nog dan door één van de sprekers hier aangehaald, werd de idee van de hiërarchie gehuldigd. Men ging ervan uit dat degene die aan de top staat, zeker nooit verdacht kan worden zover gekomen te zijn dank zij een politieke benoeming. Deze zou derhalve andere personen op een apolitieke wijze voor de magistratuur aanwerven.

Een ander initiatief bestond erin dat adviezen aan de ministers van Justitie werden verstrekt in verband met de toegang tot de magistratuur. Maar wat is de zin van een advies gericht aan een bepaalde persoon op een bepaald moment wanneer deze laatste er bij de benoeming van een magistraat geen rekening mee houdt? Gelet op dergelijke laakbare feiten, bracht deze maatregel evenmin voldoening.

Anderen stelden voor, zoals in Frankrijk, een *Ecole nationale de la magistrature* op te richten. Ik meen dat het goed is dat wij deze denkpiste niet hebben gevolgd. Het is mij immers opgevallen dat in Frankrijk de barrière tussen de advocaten, die de rechtsonderhorigen bijstaan, en de magistraten zeer groot is. De oorzaak hiervan is dat de vorming van in het begin in twee verschillende banen is geleid, terwijl deze beide groepen nochtans dicht bij mekaar horen te staan dan de wetgever en de politici enerzijds en de magistraten anderzijds. Die afstand is gevaarlijk voor de rechtsonderhorige, maar ook een bron van conflict niet alleen voor de kleine rechter of de jonge magistraat die geconfronteerd worden met een advocaat met grote naam en ervaring maar ook voor de jonge advocaat die voor een hoge magistraat komt te staan die zich afwijzend tegenover hem gedraagt.

Die conflictsituatie is mij de jongste weken nog opgevallen in een Franse televisieuitzending die uitliep op een volmaakt dovemansgesprek tussen rechters en advocaten. Een goede band tussen de verschillende partijen is zeer belangrijk voor een goede rechtspraak. Gelukkig geeft dit ontwerp blijk van zo'n band. Daarvoor hebben niet alleen de minister en de commissieleden gezorgd, maar ook de vele rechtspractici van de balie die deelnamen aan de commissiebesprekingen.

Ik denk ook dat de commissie haar steentje heeft bijgedragen om te komen tot objectivering, dat toch het eerste doel moet zijn en dit zowel voor de rechtspractici met een grote beroepservaring of die vanuit een hoger niveau naar de magistratuur worden aange trokken als voor degenen die via de stage in de magistratuur terechtkomen. Het is juist dat de beoordeling van de stagiairs tot nu toe te wensen overliet, en dit door het beperkt aantal stagiairs, door de eenzijdige stageformule en door de politisering die mis schien te maken had met dat beperkt aantal. Het vergelijkend examen waarin dit ontwerp voorziet en de ruime stagemogelijkheden die verslagen van verschillende rechtbanken tot gevolg zullen hebben, zullen maken dat de kwaliteit zowel van de zittende magistraten als van die bij het parket verbetert. Het verheugt ons dat dit ontwerp ook de objectivering voor het zogenaamde buitencircuit beoogt.

Van de adviescomités zullen voortaan niet alleen magistraten deel uitmaken, maar ook professoren en rechtspractici van de balie. Het was ook de verdienste van onze commissie ervoor te zorgen dat wie een slecht advies krijgt, nog het recht heeft om zich te laten verdedigen door een raadsman. Ook het stimuleren van de beroepsbekwaamheid door bijvoorbeeld twee jaar ervaring te eisen of maar één jaar voor wie een bijkomend diploma kan voorleggen, is een ander pluspunt van dit ontwerp.

Toch biedt dit ontwerp nog ruimte voor het benoemingsrecht van de uitvoerende macht, van de Koning. Dat is maar goed ook, zoniet dreigt er een ander gevaar. Als men in het kader van de depolitisering de politieke macht volkomen wil uitsluiten, dan dreigt het gevaar van « le gouvernement des juges », waarbij de valbijl op een te professionele, te corporatistische manier kan vallen. Dat zou een gevaar betekenen voor de democratie, voor de openheid die precies uit de confrontatie van verschillende maatschappijvisies voortkomt. De kandidaat-magistraat mag inderdaad altijd een maatschappijvisie hebben en er vrij voor uitkomen

en ze zelfs tot uiting laten komen in de manier waarop hij recht spreekt. De aanwezigheid van een brede waaier van maatschappijvisies zal dan wel zorgen voor het evenwicht. Wat zeker moet worden vermeden, is de kastegeest van de magistraten en de gedachte dat zij onfeilbaar zijn.

Dit kan in de praktijk een euvel betekenen en wij zullen dus moeten toezien hoe dit evolueert. Wie echter van mening is dat onze inspanningen slechts een gebrekkige tekst hebben opgeleverd, mag niet vergeten dat het onmogelijk is om vooruit te lopen op de jurisprudentie, dat men nooit alle problemen bij de praktische toepassing kan voorzien en dat men evenmin kan voorspellen wat de evolutie in de geesten hiervan zal maken. Als politici, zowel van de meerderheid als van de oppositie, mogen wij vandaag fier zijn dat wij deontologisch hebben gewerkt, dat wij ons zelf wetten hebben opgelegd die onze eigen, in deze kwestie te grote macht, kortwieken. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de laatst ingeschreven spreker, de heer Luyten.

De heer Luyten. — Mijnheer de Voorzitter, het is misschien verwonderlijk dat ik pas op dit uur in de vergadering kom. Oud-collega Baert heeft meegewerkt aan de lange voorbereiding voor de bespreking die wij vandaag voeren, en dat hij er nu niet meer is, verklaart misschien waarom niemand van de VU-fractie vandaag actief heeft deelgenomen aan de discussie. Ook ik was niet van plan het woord te nemen, maar ik heb de discussie van in mijn bureau wel intens gevolgd en ik ben hier ook wel even een kijkje komen nemen. Ik was een artikel aan het voorbereiden over één van onze oud-collega's die dit weekend is herdacht. Aan dit gebeuren hebben heel wat Vlaamse kranten verschillende artikels gewijd. Het gaat over Hendrik Borginon. In *Gazet van Antwerpen* schrijft Johan Staes: «Eeuwfeest geboorte van groot Vlaming wordt herdacht.» En verder: «Hendrik Borginon, een echte democraat.» De problematiek heeft zeker te maken met wat wij hier bespreken.

Ik confronteerde een jonge man geboren in 1962 met dit materiaal en hij bleek helemaal niet in staat te zijn dit te situeren. Ik las hem dan een passus voor uit het artikel: «Tijdens de oorlog 1940-1945 werd meester Borginon commissaris-generaal voor de grote agglomeraties en alhoewel hij absoluut geen collaborateur was — zijn afkeer van het nationaal-socialisme was algemeen bekend — werd hij in 1946 door de Krijgsraad tot 20 jaar hechtenis en 10 miljoen frank schadevergoeding veroordeeld. Het motief was duidelijk: hij moest uitgeschakeld worden omdat hij een der belangrijkste kopstukken was van de Vlaamse beweging.» Dat verschijnt dezer dagen in belangrijke Vlaamse kranten. De jonge man over wie ik daarnet sprak, verstond daarvan geen woord. Op de herdenking van Borginon was de Eerste minister positief verontschuldigd. Vandaar ook mijn kort betoog.

Dit ontwerp waaraan wij allen, zoals mevrouw Herman verklaarde, deontologisch hebben samengewerkt, zal het niveau verhogen en zal de echt onbekwamen uitschakelen. Het gerecht is zeer belangrijk in een land. Bij mijn voorlezing over het leven van deze vooraanstaande Vlaming, Borginon, moest ik er aan de in 1962 geboren jongeman nog iets aan toevoegen. Een zeer groot Waals jurist, met name de gewezen Eerste minister Pholien heeft dit destijds als volgt omschreven: «Dit was een gerecht van negerkoningen, *une justice des rois nègres.*»

Ik hoop dat wij met deze stap vooruit in verband met één van de belangrijkste instellingen voor de rechtszekerheid en gewoon voor het recht van de burger in een land verder zullen weggeraken van die kwalijke geschiedenis. Ik ben zelf, als Vlaming, een aantal keren met het gerecht in aanraking geweest. Ik zeg dus, als iemand met ondervinding, als niet-jurist, *sine ira et studio* dat dit ontwerp hopelijk een gerecht tot stand zal brengen dat, voor een groter deel dan in het verleden het geval was, de grootste waarde van een burger in zijn land kan verzekeren, namelijk de rechtszekerheid op het ogenblik dat hij zich meestal in een zwakke positie bevindt. (*Applaus.*)

M. le Président. — Monsieur le ministre, étant donné l'heure tardive, peut-être vous conviendrait-il de donner vos réponses aux intervenants demain à 14 heures?

M. Wathélet, Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes. — En effet, monsieur le Président. De la sorte les orateurs qui sont intervenus dans le débat seront présents.

M. le Président. — Il en est donc ainsi décidé.

Dan is hiertoe besloten.

PROJET DE LOI — ONTWERP VAN WET

Dépôt — Indiening

M. le Président. — Le gouvernement a déposé un projet de loi relatif à l'importation, à l'exportation et au transit d'armes, de munitions et de matériel spécialement conçu pour un usage militaire et de la technologie y afférente.

De regering heeft ingediend een ontwerp van wet betreffende de in-, uit- en doorvoer van wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik ontworpen materieel en daaraan verbonden technologie.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Il est renvoyé à la commission du Commerce extérieur.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Handel.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De heer Valkeniers heeft ingediend een voorstel van wet tot wijziging van artikel 71 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen.

M. Valkeniers a déposé une proposition de loi modifiant l'article 71 du Code des impôts sur les revenus.

De heer Erdman heeft ingediend een voorstel van wet houdende invoering van een artikel 61bis in het Wetboek van strafvordering.

M. Erdman a déposé une proposition de loi insérant un article 61bis dans le Code d'instruction criminelle.

Die voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

VOORSTELLEN — PROPOSITIONS

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De heer Valkeniers heeft ingediend:

1° Een voorstel tot herziening van titel II van de Grondwet om nieuwe bepalingen in te voegen die de bescherming moeten verzekeren van de rechten en vrijheden gewaarborgd door het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden;

M. Valkeniers a déposé:

1° Une proposition de révision du titre II de la Constitution en vue d'insérer des dispositions nouvelles permettant d'assurer la protection des droits et libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales;

2° Een voorstel tot herziening van artikel 96, tweede lid, van de Grondwet.

2° Une proposition de révision de l'article 96, alinéa 2, de la Constitution.

3° Een voorstel tot herziening van artikel 98 van de Grondwet, om er een lid aan toe te voegen dat de waarborg van de jury uitbreidt tot de andere informatiemiddelen.

3° Une proposition de révision de l'article 98 de la Constitution, en vue d'y ajouter un alinéa élargissant la garantie du jury aux autres moyens d'information.

Deze voorstellen zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions seront traduites, imprimées et distribuées.

Ze worden verwezen naar de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen.

Elles sont renvoyées à la commission de la Révision de la Constitution et de la Réforme des Institutions.

De heren Desmedt en Désir hebben ingediend een voorstel van wet tot wijziging van artikel 66 van de wetten betreffende de schadeloosstelling voor beroepsziekten, gecoördineerd op 3 juni 1970.

MM. Desmedt et Désir ont déposé une proposition de loi modifiant l'article 66 des lois relatives à la réparation des dommages résultant des maladies professionnelles, coordonnées le 3 juin 1970.

De heer Kuijpers heeft ingediend een voorstel van resolutie aangaande het bestaansrecht van de Koerden in Turkije, Iran, Irak, Syrië en de Sovjetunie.

M. Kuijpers a déposé une proposition de résolution concernant le droit à l'existence pour les Kurdes de Turquie, d'Iran, d'Irak, de Syrie et d'Union soviétique.

Deze voorstellen zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions seront traduites, imprimées et distribuées.

Er wordt later over de inoverwegingneming beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

INTERPELLATIONS — INTERPELLATIES

Demandes — Verzoeken

M. le Président. — Le bureau a été saisi des demandes d'interpellation suivantes:

1. De M. Monfils au Vice-Premier ministre et ministre des Communications et des Réformes institutionnelles et au Vice-Premier ministre et ministre de la Justice et des Classes moyennes sur « l'affaire des radars automatiques »;

Het bureau heeft de volgende interpellatieverzoeken ontvangen:

1. Van de heer Monfils tot de Vice-Eerste minister en minister van Verkeerswezen en Institutionele Hervormingen en tot de Vice-Eerste minister en minister van Justitie en Middenstand over « de automatische radarsnelheidsmeters »;

2. De M. Verreycken au ministre des Affaires sociales et au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à la Politique des Handicapés sur « les techniques de procréation artificielle chez les femmes célibataires »;

2. Van de heer Verreycken tot de minister van Sociale Zaken en tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Gehandicaptenbeleid over « de kunstmatige voortplantingstechnieken bij ongehuwde vrouwen »;

3. De Mme Dardenne au Vice-Premier ministre et ministre des Affaires économiques et du Plan, au ministre des Affaires étrangères et au ministre du Commerce extérieur sur « la prolifération et l'exportation de produits nucléaires, bactériologiques et chimiques »;

3. Van mevrouw Dardenne tot de Vice-Eerste minister en minister van Economische Zaken en het Plan, tot de minister van Buitenlandse Zaken en tot de minister van Buitenlandse Handel over « de proliferatie en de uitvoer van nucleaire, bacteriologische en chemische producten »;

4. De M. Hatry au ministre de l'Emploi et du Travail sur « l'évolution du chômage ».

4. Van de heer Hatry tot de minister van Tewerkstelling en Arbeid over « de groei van de werkloosheid ».

La date de ces interpellations sera fixée ultérieurement.

De datum van deze interpellaties wordt later bepaald.

M. le Président. — Mesdames, messieurs, je vous propose d'interrompre ici nos travaux.

Ik stel voor onze werkzaamheden te onderbreken. (*Instemming.*)

Le Sénat se réunira le mercredi 27 mars 1991, à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw woensdag 27 maart 1991, om 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 19 h 20 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten om 19 h 20 m.*)